

KOROŠKI

svižinar

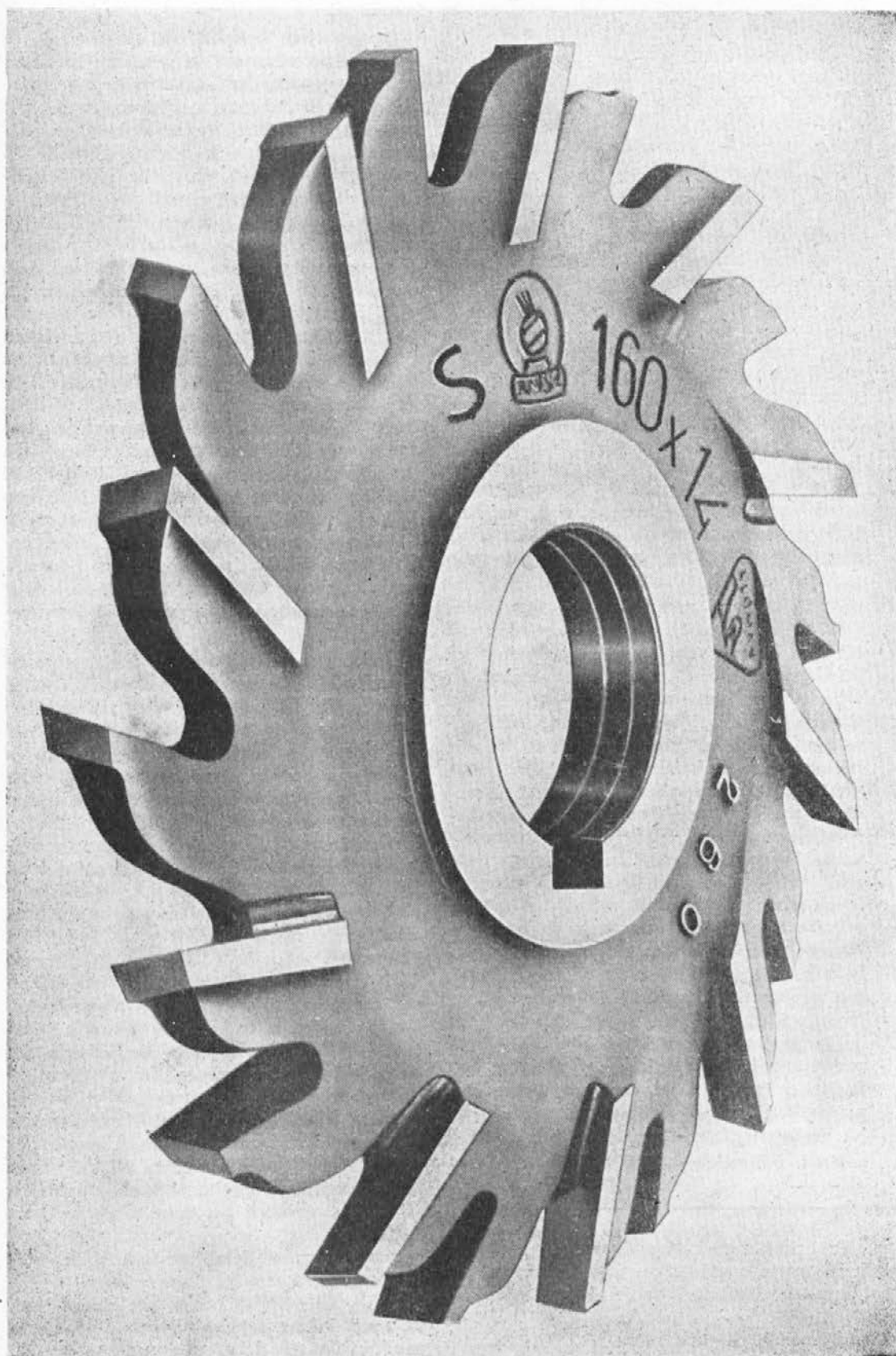
GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XII.

Ravne na Koroškem, 22. marca 1962.

Štev. 3-4

DOMOVINA,
KOROŠKI KRAJ,
KVALITETNO DELO
IN
KULTURNA RAST

Vzorec iz programa brzoreznega orodja

To zares ni več »črna« metalurgija, ampak njena svetla kvaliteta

PLEMENITA JEKLA

Liti valjčni rezkar iz kvalitete »Elomax«

ZAVEZA KOROŠKIH FUŽIN:

VSE ZA USPEŠNEJŠO PROIZVODNJO**Iz poročila direktorja Klančnika
o poslovanju v preteklem letu ter o ukrepih za naprej**

Dragi sodelavci!

Ko zaključujemo poslovno leto, je naša navada, da se ozremo nazaj in na podlagi izkušenj izdelamo načrte za nove napredke. Preteklo poslovno leto 1961 je bilo prvo leto novega 5-letnega plana gospodarskega razvoja. V tem letu smo začeli uveljavljati gospodarski sistem, ki naj bi po končni izpopolnitvi v celoti zajel ekonomsko zakonitost. S tem pa smo vnesli v naša podjetja novo smer, za katere obvladanje nam bodo potrebne še izkušnje. Že prvo leto — leto prehoda k večji gospodarnosti z vsemi sredstvi, s katerimi razpolagamo, pa je pokazalo, da v bodoče lahko računamo še z večjo dinamiko v naši proizvodnji. Pri tem pa bomo uspešnejši, čim večja bo naša udeležba v mednarodnem gospodarskem delovanju. Mednarodna delitev dela je pogoj produktivnosti in napredku.

Svet je na žalost še tudi v preteklem letu bil razdeljen na nasprotujoča si tabora, ki mednarodno izmenjavo omejuje. V prizadevanju za svojo premoč in prestiž dosegajo sicer nove napredke, ki pa nimajo za cilj izboljšave življenja na zemlji. Napredek tehnike in znanosti, dosežen v letu 1961, bo ostal za večne čase zapisan v zgodovini človeštva. Prodor človeka v vesolje je značilnost tega leta. Ta nam lahko prinese blagostanje ali propad; odvisno je od tega, kako bo izkoriščen.

Jugoslavija je kot v prejšnjih letih tudi v preteklem letu bila pobornik mednarodnega sporazumevanja in s tem usmerjevanja človeških dosežkov v dobrobit ljudstva. Konferenca neangažiranih držav septembra meseca v Beogradu pomeni manifestacijo in združitev miroljubnih ter s tem naš znatni delež pri zmanjševanju mednarodne napetosti. V tem letu pa je bil zabeležen tudi znaten napredek v našem gospodarstvu. Industrijska proizvodnja je bila povečana za 9%, poleg porasta proizvodnje pa dosežen tudi velik napredek pri uveljavljanju naših socialističnih odnosov. Prenos delitve dohodka je začel oblikovati novo vsebino dela in uveljavljanja proizvajalca ter ostvarjati prave pogoje delovanja delavske samouprave. Uveljavljanje izpopolnjenega gospodarskega sistema pa nas je privedlo tudi do v prejšnjih časih ne zadosti obdelanih problemov. Odpravile so se usedline distributivnega razdeljevanja mate-

riala ter so v polni meri prišli do izraza komercialni odnosi proizvajalec — potrošnik.

Tudi naše podjetje se je znašlo v novih okoliščinah, ko smo za razliko od drugih let bili primorani iskati naše odjemalce. V tem in v drugih manjših zadržkih je vzrok, da se na zaključku leta nismo mogli pohvaliti s polno izvršitvijo naše predvidene proizvodnje. V skupni proizvodnji obratov smo z doseženo tonažo 121.670 t sicer za 10% napredovali nasproti letu 1960, pa vendar še za dobra 2% izpolnili manj, kot smo pričakovali. V blagovni proizvodnji pa smo nasproti predlanskega leta napredovali celo za 13% ter celo predvideni plan prekoračili za 3,1%. Zmanjšana dinamika napredka pa je v najbolj objektivnem pokazatelju poslovanja — v doseženi realizaciji. V tem letu smo izdelali in prodali za 12.960 milijonov dinarjev naših artiklov, kar je le 4% več kot v predhodnem letu, nasproti predvidevanju pa zaostanek za 7,5%. Že iz teh številke se lahko zaključijo gibanje naše proizvodnje in poslovanja v preteklem letu. Ker je dinamika napredka znatno večja v doseženi tonaži kot doseženi vrednosti prodanih artiklov, se vidi, da smo bili primorani znižati ceno našim artiklom ter vključiti v proizvodnjo relativno več navadnih kvalitet.

Vsi obrati so nasproti letu 1960 povečali proizvodnjo, in sicer: topilnica za 9,1%, livarna za 19,9%, valjarna za 9,1%, kovačnica za 11,1%, vzmetarna za 5% ter mehanična delavnica za 4,2%. Ob predvidenem planu pa je topilnica zaostala za 2,2%, kovačnica za 11% ter mehanska obdelovalnica za 8,5%. Največjo prekoračitev pa je dosegla vzmetarna za 5,2% ter livarna za 3,1%. Zaostanek topilnice je bil zaradi izpada visoko frekvenčnega talilniškega agregata SICE, ki je bil zaradi defekta 4,5 mesecev izven obratovanja. Izključitev te peči iz proizvodnje je zavirala tudi proizvodnjo livarne ter toplo-predelovalnih obratov. Livarna pa je kljub temu z dosego 7218 ton proizvodnje izredno napredovala, saj je dala 1251 t več kot v predhodnem letu. Nižja proizvodnja v kovačnici, kot jo je predvideval plan, je bila zaradi tega, ker je bila v tem letu že planirana 4-mesečna proizvodnja nove 1800-t stiskalnice, ki pa bo montirana šele v letu 1962.

Novi odnosi na tržišču so se najbolj

odrazili na naših končnih artiklih mehanske obdelovalnice, zato se je moral ta obrat prvi prilagodevati novim okoliščinam in vsklajevati svoj proizvodni program novim potrebam. V tem je tudi vzrok, da je dosežena tonaža manjša od planirane.

Izpopolnjen gospodarski sistem je s spremembo odnosov do obratnih sredstev prisilil gospodarske organizacije na boljše izkoriščanje zalog in večjo zahtevnost pri nabavi reprodukcijskega in drugega materiala. Ker se je k temu priključil še intervencijski uvoz, smo zlasti v II. polletju občutili pravi zastoj pri plasiranju tudi valjanega in kovanega blaga. To se odraža tudi v doseženi četrtletni tonaži skupne proizvodnje. Dočim je ta znašala v valjarni v I. četrtletju 10.095 ton, je bil v II. četrtletju že zabeležen padec na 9521 ton, v III. na 8992 ton in šele v zadnjem četrtletju zopet malenkostni napredek na 9370 ton. Podobno je tudi v kovačnici. Tu smo od I. na II. četrtletje padli od 2892 na 2860 ton, v III. četrtletju pa smo dosegli le še 2613 ton. V zadnjem četrtletju pa se je situacija zopet popravila na 2915 ton. Le v livarni smo dosegli, na kar smo bili do sedaj navajeni v vseh obratih, konstantno povečavo proizvodnje od četrtletja do četrtletja, s tem da smo dosegli v I. četrtletju 1710 ton, v II. 1807 ton, v III. 1848 ton ter v zadnjem 1853 ton proizvodnje.

Podobna slika je tudi v blagovni proizvodnji. Dočim smo v I. polletju za 17% prekoračili proizvodnjo istega obdobja predlanskega leta, pa smo do konca leta padli na 13%. Kot logična posledica pa je padec tudi v doseženi realizaciji. Dočim je v I. polletju ta znašala 6791,5 milijona dinarjev, pa je v II. polletju kot posledica znižanja cen, slabšega sortimenta in manjše tonaže padla na 6168 milijonov din ali za celih 10%. Če doseženo realizacijo I. četrtletja označimo z indeksom 100, ugotovimo v II. četrtletju napredek na 107, v III. padec na 93,5 ter v zadnjem na 95,5. V prodaji naših artiklov torej nismo od četrtletja do četrtletja napredovali. Glavna kriza je bila zabeležena v III. četrtletju, v zadnjem pa so se že pokazali simptomi novega napredka v dinamiki proizvodnje. Posamezni obrati so v prodaji svojega blaga zunanjim odjemalcem v primeri z letom 1960 napredovali: livarna za 21%, kovačnica za 6,5%, vzmetarna za 5,2%, mehanska obdelovalnica za 0,6%, zaostali pa smo v valjarni za 4,6%.

Produktivnost dela, izražena v realizaciji na sodelavca, ne kaže napredka. Pri pogojih, kakršni so bili v preteklem letu, pa smo lahko še zadovoljni s povečavo produktivnosti dela, merjeno po tonaži na zaposlenega. Za razliko od drugih let v tem letu namreč prvič nismo dosegli

»Koroški fužinar« vljudo vabi vse aktive katerega koli področja in dela, da dajo za prihodnjo številko take prikaze svojega udejstvovanja. Pač vse tako, kar je treba povedati članstvu in javnosti. Tudi kritika je dobrodošla, čeprav imamo zmerom rajši svetla obzorja.

Vsaj do 15. aprila mora uredništvo dobiti rokopise, da more list iziti za majniški čas.

planirane vključitve novih ljudi. Kader se je sicer dvignil od 2477 do 2577 ali za 100 sodelavcev, kar je 4 % več. Ker pa je bil napredek v proizvodnji večji, imamo zabeleženo povečanje produktivnosti dela v skupni proizvodnji od 3,72 na 3,93 t/mesec na sodelavca, kar je 5,7 % več. V blagovni proizvodnji pa smo napredovali še bolj, in sicer od 0,98 na 1,08 ali za 10,3 %. Tudi pri povečanju produktivnosti dela lahko ugotovimo, da je bil večji delež dosežen v I. polletju, saj smo v skupni proizvodnji zabeležili 4 tone mesečne proizvodnje na sodelavca, kar je proti povprečju celega leta celo za 1,8 % več.

Povečana produktivnost zlasti v II. polletju pa je bila delno dosežena zaradi prehoda na manj zahtevne kvalitete, zato se seveda z njo ne moremo posebno pohvaliti. Lahko pa smo z doseženo produktivnostjo v glavnem zadovoljni, zlasti če še upoštevamo, da je bila ta dosežena pri zmanjšanem številu izvršenih nadur, ki so padle za celih 148.000, kar odgovarja 62 ljudem.

Izmeček kot najbolj objektivni pokazatelj doseženega izplena je v preteklem letu porastel. Dobršen del porasta odpade na proizvodnjo I. četrletja topilnice ter zadnjega četrletja livarne. V skupni proizvodnji je izmeček porastel od 1,93 na 2,33 ali za 20,5 %; v blagovni proizvodnji pa od 7,36 na 8,52 ali za 15,8 %. Vsi obrati razen kovačnice in vzmetarne so izmeček povečali: topilnica za celih 24 %, predvsem zaradi slabega dela v I. četrletju, livarna za 8 %, valjarna pa za 23 %. Izmeček v topilnici se je pojavljal v precejšnji meri zaradi napačnih analiz, počenih ingotov in poroznosti. Precejšen izmeček je bil ugotovljen tudi pri nelegiranem jeklu C-kvalitet ter težkih ingotih za kovačnico. V livarni je največ napak zaradi vključkov peska, sledi poroznost, lunker in razpoke ter delno tudi zamaknjenost. V valjarni je bil izmeček zaradi zavaljanosti, dimenzijskih odstopanj in nepravilnega gretja materiala. Kovačnica je zabeležila največ izmečka zaradi dimenzijskih odstopanj in zakovanja. Pri visoko legiranih jeklih nastopajo napetostne razpoke, zato bo treba urediti odgovarjajoče ohlajevanje materiala. V mehanski obdelovalnici je izmeček v glavnem subjektivnega značaja, dimenzijska odstopanja pa so se pojavljala tudi zaradi nenatančnosti strojev. Poseben problem je bil serijski artikel ROK 12, za rekonstrukcijo le-te upamo, da bo uspešna.

Naše podjetje je moralo v preteklem letu priznati kar za 156,6 milij. din reklamiranega blaga. Nekvalitetno poslano blago poleg zniževanja dohodka in poslovnega uspeha neugodno deluje pri naših odjemalcih, saj nam jemlje ugled, ki je zlasti v času pridobivanja novih naročil posebno potreben. Največ reklamacij smo dobili na legirana cementacijska jekla zaradi vključkov in obrobne poroznosti. 70 % reklamacij pri litini je na poroznost. Brzorezno kovana jekla pa so odjemalci reklamirali zaradi ukrivljenosti. Kvaliteti proizvodnje bo treba posvečati večjo pozornost, saj morajo biti za to zainteresirani vsi sodelavci ekonomskih enot, ker od te zavisi proizvodnja, predvsem pa dohodek in s tem tudi osebni dohodek.

DIREKTOR GREGOR KLANČNIK

Sestnajstič zapovrstjo daje obletno bilanco koroških fužin z razgledom za naprej pa je prav v tej zvestobi tudi vredna bilanca njegovega vsestranskega dela za napredek kraja.

Zaradi novih tržnih prilik in potreb odjemalcev smo bili primorani tudi v preteklem letu razširiti sortiment proizvodnje. Vpeljani sta bili dve vrsti jekla, ki jih proizvajamo do končnega vlečnega proizvoda, za varilne elektrode na bazi CrNi in CrMn, dalje jeklo na bazi 5 % Cr za izvoz, osvojena je bila proizvodnja brzoreznega jekla do premera 120 Φ ter vpeljane tri nove vrste pnevmatskega orodja ter proizvodnje nožev za branjanje. Uvedene so bile izboljšave v tehnologiji proizvodnje: litje surovega jekla iz SM peči na 2 ponovci, izdelava jeder s samostrjevalnim oljem, uvedba kremenčevih in magnetitnih premazov na špiritni bazi, mehko nitiranje in cementiranje itd. V preteklem letu smo torej tudi na področju tehnologije in sortimenta napravili določen napredek.

Kljub velikim težavam, ki smo jih imeli zaradi pomanjkanja obratnih sredstev, posebnega zastoja zaradi pomanjkanja surovin in drugega materiala ni bilo. Nabavljenega je bilo skupno za 6.270 milij. dinarjev raznega blaga, kar je za 9 % več kot v predhodnem letu. Poraba pa je znašala 6.811 milij. din, kar je za celih 13 % več kot leta 1960. Zaradi nerednega plačevanja naših odjemalcev, pa tudi zaradi predpisa, da se je ostvarjeni čisti dohodek moral odvajati na poseben blokiran račun, nas je privedlo do tega, da smo celo leto imeli stalno okrog 1.700 milij. din premajhna obratna sredstva. To je povzročilo nepravočasno plačevanje našim dobaviteljem, pri katerih smo le z osebnim posredovanjem uspeli preprečiti zastoj do-

bav. Šele v zadnjem mesecu, ko se je sprostil čisti dohodek, od Investicijske banke pa nam je bil dodeljen kredit v višini 350 milijonov din ter dodatno še kratkoročni namenski kredit Narodne banke v višini 600 milij. din, se je naša finančna situacija uredila ter s plačanjem izboljšal odnos do naših dobaviteljev. Zapažen je bil tudi že padec vezanih sredstev pri naših potrošnikih, ki pa je bil delno tudi posledica manjših mesečnih dobav.

Kot je bilo že v začetku omenjeno, je v lanskem letu nastal pravi zastoj pri plasmanju naših artiklov. Predvsem je bil ta občuten pri nekaterih serijskih artiklih mehanske obdelave — kolesnih dvojicah, brzoreznem orodju, pnevmatskem orodju, pa tudi pri legiranih valjanih in kovanih produktih. V mesecu juniju smo bili zato na podlagi zveznih predpisov primorani pristopiti k znižanju cen legiranih jekel in sicer v povprečju za 13,2 %. To ni zadostovalo, da bi v polni meri za domače potrošnike uspeli angažirati vse proizvodne agregate. Primorani smo bili zato iskati plasma naših artiklov tudi na inozemskih tržiščih. Na tem področju lahko trdimo, da je uspeh izreden. Plasirali smo za 1.300 milij. din naših artiklov, večji del sicer v vzhodnoevropske države, pa vendar je to uspeh, saj je to 5-krat več, kot je bilo v predhodnem letu. S takim porastom našega izvoza smo v precejšnji meri prebrodili odpor, ekonomske enote pa so že dobile potrebno kondicijo, ki bo koristna pri naših bodočih nastopih na zunanjih tržiščih. Inozemski odjemalci zlasti na zapadu zahtevajo točno izpolnjeva-

nje pogodbenih obveznosti od kvalitet pa do rokov dobave, zato obveznosti za izvoz zahtevajo večjo pozornost celotnega kadra. Izvežhanost sodelavcev v tehnološkem postopku igra pri tem glavno vlogo. Ker bo naše podjetje zlasti še po svoji rekonstrukciji še v večji meri vezano na izvoz svojih produktov, pa se bo povečal tudi obseg proizvodnje in s tem tudi kadra, bo izobraževalni center v bodoče igral še vidnejšo vlogo. Tudi v preteklem letu je dal ta svoj delež pri izobraževanju naših sodelavcev.

Izobraževanje se začne že s kratkim tečajem ob sprejemu vsakega novega sodelavca. Z organizacijo vrste rednih šol in tečajev pa je bilo tudi v preteklem letu omogočeno izpopolnjevanje sodelavcev za boljše obvladanje tehnologije proizvodnje. Organiziranih je bilo 10 raznih tečajev in seminarjev, poleg teh pa so delovale tri redne šole za izobraževanje odraslih. Dveletna šola za visoko kvalifikacijo je dala 15 novih visokokvalificiranih sodelavcev metalurških in kovinskih poklicev, dveletna administrativna šola pa 13 absolventov. Tehnično srednjo šolo je obiskovalo 57 slušateljev, od tega 50 naših sodelavcev. Razna predavanja, organizirana za izredne študente višje tehnične šole, je obiskovalo 23 sodelavcev; poleg teh pa je na raznih višjih šolah bilo vpisanih še dodatno 13 članov našega kolektiva. V preteklem letu so bili organizirani tudi tečaji za člane Zveze borcev, in sicer za pridobitev kvalifikacije je obiskovalo 53 tovarišev, tečaje za pridobitev visoke kvalifikacije pa 30. Glavno vlogo za pridobitev kvalificiranih sodelavcev pa je tudi v preteklem letu igrala industrijska šola, ki je imela vpisanih 177 učencev.

Izobraževalni center, preko katerega se vrši celotna skrb posredovanja strokovnega znanja našim sodelavcem, s štipendiranjem skrbi tudi za pridobitev novih

mlajših absolventov srednjih, višjih in visokih strokovnih šol, v katere smo lansko leto štipendirali 43 slušateljev. Izobraževanje bo tudi v bodoče, saj bomo pridobili nove proizvodne agregate in zahtevnejše tehnološke postopke, važna naša dejavnost. Poleg ozkega strokovnega izobraževanja pa bomo morali vključiti tudi elemente ekonomskega izobraževanja, potrebnega proizvajalcu, da bi lahko ta uspešneje posredoval pri gospodarnosti in delitvi dohodka. Posebno pozornost pa bo treba posvetiti tudi izobraževanju za delovno varnost.

Preteklo leto nam mora biti opozorilo. Izgubili smo namreč primat najboljšega podjetja v sklopu jugoslovanske črne metalurgije ter povečali število nezgod od 9 na 10,1 % na stalež, kar je absolutno poslabšanje za 11 %. Ekonomske enote, ki vse bolj prevzemajo funkcijo upravljanja, bodo morale posvetiti večjo pozornost temu, za kolektiv najbolj neprijetnemu elementu. Tehnik delovne varnosti lahko le propagandno posreduje, glavno odgovornost in skrb za zmanjšanje obratnih nesreč pa morajo prevzeti ekonomske enote same. Pri tem vsekakor igra tudi važna vloga pravilno investicijsko vlaganje.

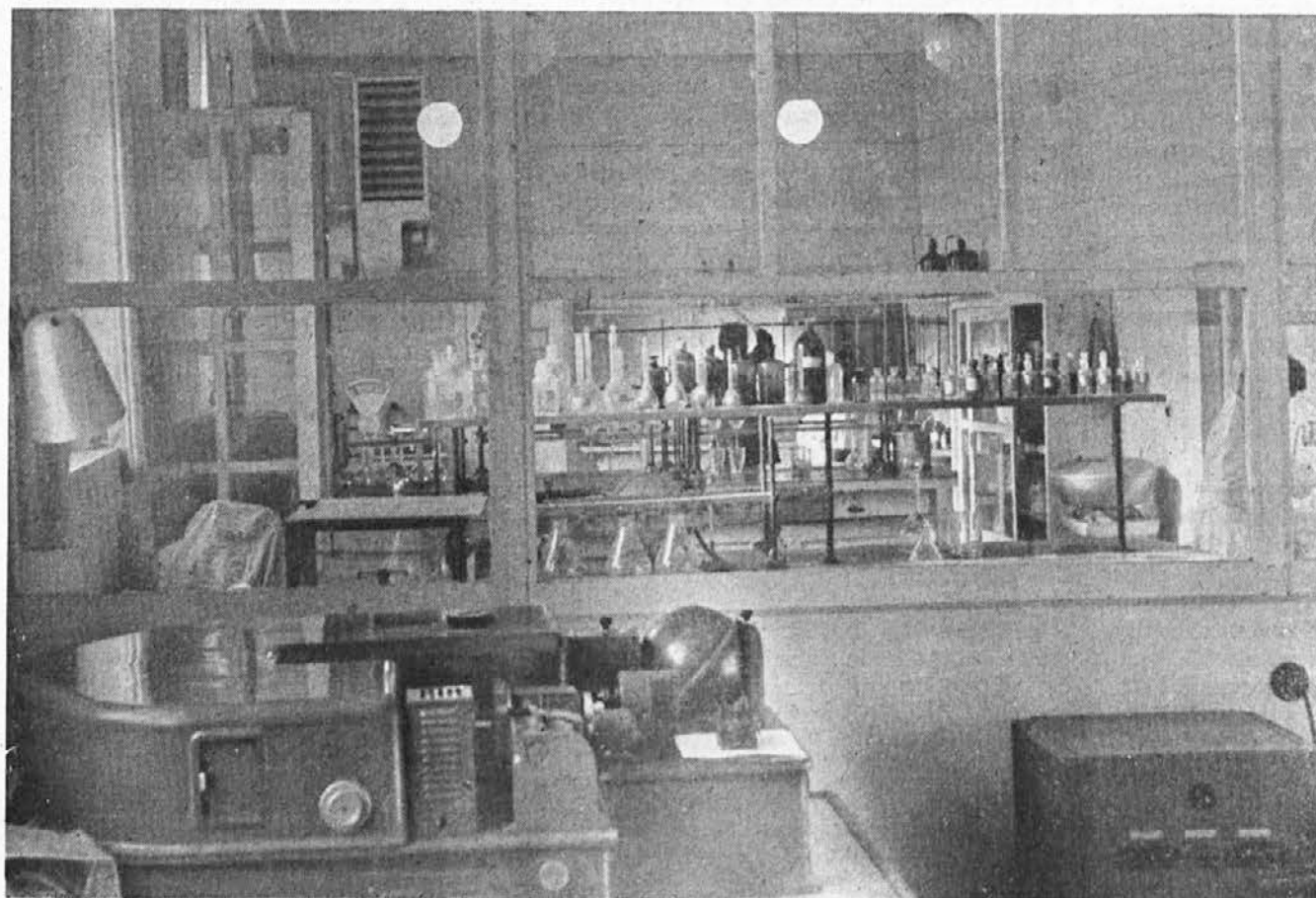
Na podlagi plana delavskega sveta podjetja je bila za leto 1961 investicijska politika usmerjena na prvenstveno vlaganje v proizvodne kapacitete. To leto lahko smatramo kot prvo leto novih večjih rekonstrukcij in povečav proizvodnih obratov, zato je tudi nastala sprememba v odnosu vloženih sredstev med tovarniškimi objekti in objekti družbenega standarda. Obseg investicijske dejavnosti preteklega leta, merjen po potrošenih finančnih sredstvih, se je proti letu 1960 bistveno povečal. Vložili smo skupno za 972 milij. din za gradbena dela in opremo, kar je 40 % več kot predlansko leto. Glavni delež pri tem je bil vložen v tovarniške objekte, za kar

smo uporabili 736,5 milij. din, kar je 75 % več kot predlansko leto. Pri tem pa moramo še upoštevati, da smo za izboljšavo kapacitet v tem letu uporabili še dodatnih 511 milij. din kot investicijsko vzdrževanje, kar je 212 milij. din več kot predlansko leto.

Investicijska dela na tovarniških objektih so bila v glavnem usmerjena na novo valjarno, povečavo kovačnice, povečavo kapacitet talilnice, izdelavo jeklenih konstrukcij, za novo dvorano vzmetarne in jeklovlek ter za nabavo raznih individualnih strojev in opreme. Kot poseben uspeh preteklega leta lahko smatramo izdelavo investicijskega programa za II. etapo izgradnje naše železarne. Ta obsežna dokumentacija predvideva povečanje naših kapacitet na 150.000 t proizvodnje in predelave surovega kvalitetnega in žlahtnega jekla. Program je bil v tem letu odobren, koncem decembra pa tudi v principu odobren kredit Investicijske banke za njegovo realizacijo.

Intenzivnejše vlaganje v izboljšavo tovarniških naprav pa je v tem letu nekoliko zavrlo naše investicijsko vlaganje v objekte družbenega standarda. Ker so se med letom priključile še finančne težave, ki so bile odraz nezadostnih obratnih sredstev, nismo izpolnili niti predvidenega plana investicij objektov družbenega standarda. V tem letu smo vložili skupno 236 milijonov din, kar je za 36 % manj kot predlansko leto. Delali smo polstolpnice, gasilski dom, urejali naselje in pripravljali dokumentacije za daljnjo izgradnjo. To dokazuje, da smo kljub preusmeritvi investicijskega vlaganja v objekte, ki pomenijo našo eksistenco, tudi v preteklem letu skrbeli za dviganje naše življenjske ravni. Ta skrb pa se odraža tudi v doseženi delitvi čistega dohodka in osebnega dohodka.

Približen obračun našega poslovanja v

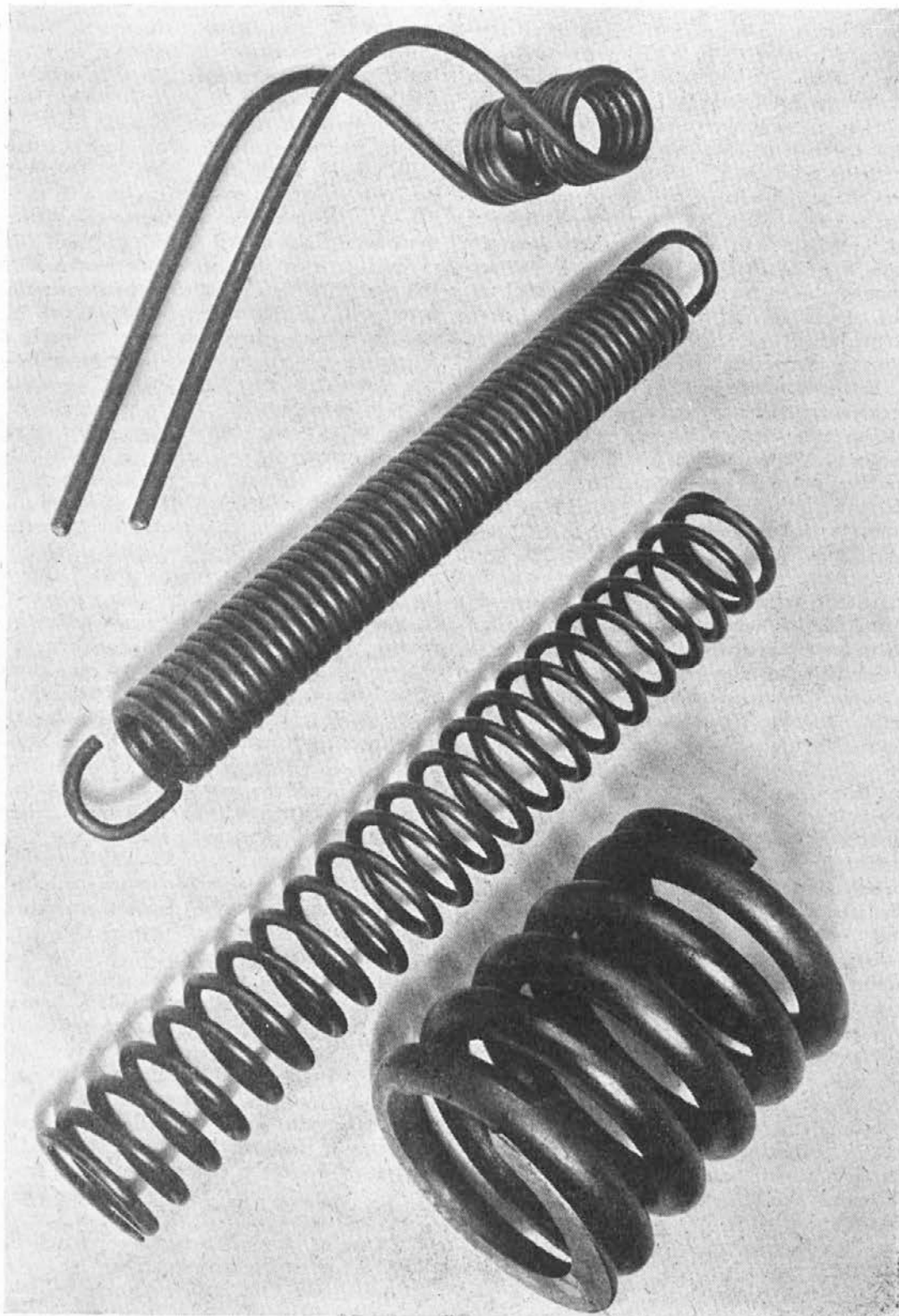

Del kemijskega laboratorija

lanskem letu nam kaže, da smo dosegli dohodka preko 5.200 milij. din. Iz dohodka bomo morali kriti izplačana sredstva za osebne dohodke, ki smo jih oblikovali in ugotavljali po enotnem pravilniku v odvisnosti od dosežene realizacije in dohodka. Osebni dohodki so v preteklem letu znašali 1.822 milij. din bruto, kar je preko 25 % več kot v predlanskem letu. Močno so porastli tudi osebni dohodki neto, in sicer od 888,6 milij. din v letu 1960 na 1.082,2 milij. din v preteklem letu, kar je 22 % več. Neto osebni dohodki na poedinca pa so se povzpeli od 29.687 na 34.996 din mesečno na sodelavca, kar je porast za 18 %. Dvig osebnih dohodkov ni popolnoma v skladu s povečano proizvodnjo in povečano produktivnostjo dela. Pri ugotavljanju osebnega dohodka so upoštevane namreč znižane cene in drugi vplivi zakonskih predpisov.

Ko že govorimo o delitvi in razpolaganju sredstev, s katerimi kolektiv samostojno razpolaga, se moramo dotakniti tudi nastanka in uveljavljanja ekonomskih enot. Četudi smo prebrodili prve izkušnje že v prejšnjem letu 1960, lahko trdimo, da so ekonomske enote iz proizvodnih obratov šele v preteklem letu 1961 pričele samostojno živeti. Podjetje je bilo v tem letu razdeljeno na 7 proizvodnih ekonomskih enot, in sicer: talilnico, livarno, kovačnico, valjarno, termično obdelovalnico, mehansko obdelovalnico in vzmetarno ter na predračunsko ekonomsko enoto, v kateri so bile združene dejavnosti vzdrževanja, energetike, transporta, raziskav in kontrole ter druge uslužnostne dejavnosti. Posamezne ekonomske enote so z mesečnimi pregledi ugotavljale in obravnavale svojo doseženo realizacijo in dohodek ter v odvisnosti od teh dveh pokazateljev razdeljevale pripadajoči osebni dohodek. Ekonomske enote so s tem prvič dobile v roke instrument za uspešnejšo borbo v znižanju proizvodnih stroškov ter boljšem izkoriščanju proizvodnih kapacitet. Vsakemu v kolektivu je postalo jasno, da osebni dohodki rastejo z boljšo proizvodnjo in da se vsaka slabost v proizvodnem procesu pokaže v mesečnem obračunu ter nižje doseženih osebnih dohodkih.

V začetku novembra pa je po daljši obravnavi med kolektivom stopil v veljavo tudi pravilnik o delitvi čistega dohodka. S tem enotnim predpisom so ekonomske enote pridobile samostojno oblikovanje čistega dohodka, ki ga bodo uporabile prvo za pokritje svojih osebnih dohodkov ter za investicijsko in neinvesticijsko vlaganje. S tem je bila dana prava podlaga za polno uveljavljanje delavske samouprave. Četudi se v prvem letu ni mogel popolnoma razviti občutek pravice za samostojno odločanje pri delitvi doseženega plodu ekonomskih enot, pa to po polni uveljavitvi pravilnika o delitvi čistega dohodka lahko pričakujemo v bodočih letih. Brez dvoma je, da je razdelitev podjetja in izvedena centralizacija pri oblikovanju in delitvi dohodka na ekonomske enote že v preteklem letu igrala vidno vlogo. Kljub velikim objektivnim težavam, ki so bile refleksi prehoda na gospodarski sistem, v katerem ekonomika proizvodnje igra prvenstveno vlogo, so sodelavci v prizadevanju za čim boljši gospodarski uspeh svoje ekonomske enote omogočili, da smo

Vzmeti prve kvalitete.

poslovno leto zaključili z znatnimi sredstvi, s katerimi bo kolektiv samostojno razpolagal. Poleg kritja osebnih dohodkov ter obveznih družbenih dajatev in oblikovanja rezervnega sklada nam bo ostalo še okrog 1550 milij. din sredstev za sklade. Pametno angažiranje teh sredstev pomeni skrb za našo eksistenco. Smer za njihovo vlaganje imamo nakazano z odobrenim investicijskim programom podjetja I. in II. etape izgradnje. Vlagati jih bo treba tako, da bi kolektivu čimprej dajala tudi svoje plodove.

Vstopamo v novo poslovno leto. Izkušnje, ki smo si jih pridobili v prejšnjih letih in v preteklem prvem letu 5-letnega plana gospodarskega razvoja, moramo vnesti v poslovni plan leta 1962. Težave, ki so nas trle v prvem letu izpopolnjenega gospodarskega sistema, v novem letu ne bo-

do tako obsežne. Podjetja so v preteklem letu v precejšnji meri uredila obratna sredstva in potrošila svoje zaloge. Ker pa se bo zmanjšal tudi intervencijski uvoz, je treba pričakovati povečavo naročil za domače odjemalce. S posebno pozornostjo pa je tudi v novem poslovnem letu treba obravnavati problem izvoza naših artiklov. Izkušnje in reference, ki smo jih pridobili na zunanjih tržiščih, moramo v novem poslovnem letu izkoristiti ter izvoz približati 2 milijardama letne realizacije. Tako izvoz kot povečava potrošnje na domačem tržišču nas silita k zastavitvi plana, ki bo dinamiko povečanja proizvodnje zopet močno dvignil. Predvidevamo, da bodo letos z vključitvijo novih proizvodnih agregatov vsi obrati dali 150.000 t skupne proizvodnje, kar je 23 % več, kot pa smo dosegli v preteklem letu. Realizacija naj bi

se dvignila na 15 milijard ali nasproti lanskemu letu za 15 %. Tako proizvodnjo, ki je v skladu s hotenjem republiškega in zveznega družbenega plana, bo možno doseči le ob popolnem prizadevanju celotnega kolektiva. Zato bo treba že uvedeni sistem oblikovanja čistega dohodka in osebnega dohodka v odvisnosti od dosežene realizacije in dohodka ekonomskih enot v letošnjem letu še izpopolniti. Vsi moramo v polni meri dobiti občutek pravice samostojnega razdeljevanja čistega dohodka, da bi se bolj zavedali dolžnosti in s tem dosegli večjo realizacijo, večji dohodek in tudi večja lastna sredstva.

Ko bodo ekonomske enote ob obravnavi zaključnega računa prvič odločale o razdeljevanju svojega čistega dohodka, zbrana po poslovanju iz leta 1961, bodo sodelavci spoznali svoje pravice, ki izvirajo iz pravilnika, sprejetega lanskega leta, zato je treba za letošnje leto pričakovati povečano spodbudo v gospodarnosti proizvodnje. Notranje socialistične odnose ter prenos direktne vpliva proizvajalca na gospodarsko dejavnost pa bo v letošnjem letu treba izpopolniti tudi z razdelitvijo predračunske ekonomske enote na samostojne ekonomske enote proizvodnega značaja. Sodelavci predračunske ekonomske enote s svojo pestro in različno dejavnostjo v lanskem letu niso prikazovali lastnega delovnega uspeha — njihova dejavnost se je ocenjevala le po uspehu celotnega podjetja. Z osnovanjem samostojnih ekonomskih enot, ki bodo tako kot druge proizvodne ekonomske enote oblikovale realizacijo in dohodek po svojem poslovnem uspehu, bodo vsi sodelavci v podjetju dobili občutek, da so njihovi osebni dohodki in sredstva, s katerimi samostojno razpolagajo, plod njihovega prizadevanja.

V novem letu pa bo treba vpeljati tudi objektivnejša merila za ugotavljanje realizacije in dohodka posameznih ekonomskih enot. V odvisnosti od vloženega opredmetenega in živega dela bo treba uvesti notranje planske cene. Za ugotavljanje poslovnih stroškov se bo treba posluževati enotnih standardov in cen, poslovni sklad razdeliti po ekonomskih enotah, predhodno pa za osnovna sredstva ugotoviti pravo vrednost. Vpeljava enotnih planskih cen naj bi pomenila za enako vloženo delo enak čisti dohodek v vseh ekonomskih enotah ter s tem pravilnejšo delitev čistega dohodka. Za uvedbo tega bodo potrebne daljše priprave, ki nam bodo v 2. polletju lahko že dale zeleni rezultat v obračunu po enotnih planskih cenah.

Razdelitev podjetja na večje število ekonomskih enot s samostojnim obračunom, ki jih bo 14, pa seveda ne sme pomeniti organizacijsko atomiziranje podjetja; podjetje bo moralo biti tudi v bodoče med seboj povezano z zadržanjem enotnega vodstva, ki pa bo imelo le strokovno koordinacijsko nalogo. Pri tem moramo zadržati moderne, v svetu že preizkušene prijeme; povezavo grupacije sorodnih dejavnosti v en sklop ter s pravilno delitvijo dela odpravljati dvotirnost. Z oblikovanjem in razpolaganjem dela čistega dohodka, amortizacije in sredstev investicijskega vzdrževanja po ekonomskih enotah se bo še bolj razvila pri nas sicer že vpeljana praksa, da poleg skrbi za proizvodnjo te prevzamejo tudi glavni del skrbi

za pravilno investicijsko vlaganje. Po zasnovah in zahtevah ekonomskih enot pa bodo morale za izvedbo posameznih investicijskih del kakor za proizvodnjo skrbeti enotne specializirane službe.

Tudi samostojen obračun po ekonomskih enotah, ki bo znatno približal prikaz proizvodne dejavnosti proizvajalcu in razvil obračun, ne sme onemogočiti uvedbe modernih strojev. Da bi bili ti izkoriščeni, bodo morali biti na enem mestu, dajali pa bodo ločeno prikaze posameznih dejavnosti. Obratovodje, po strokovni liniji povezani z vodjo sklopov obratov, bodo morali v ekonomskih enotah in njihovih delavskih svetih aktivneje prevzeti vlogo poročevalca in tolmača tehnološkega postopka ter obračuna proizvodnje. Pri tem pa se morajo vsi, zlasti pa strokovno vodstvo, zavedati, da je povečavo finančnih sredstev treba iskati le v proizvodnji. Le z neposredno odvisnostjo med rastjo proizvodnje in produktivnostjo dela ter osebnih dohodkov je možno doseči zadostno spodbudo proizvajalcev za racionalno gospodarjenje in pospešen gospodarski razvoj. Predvideva se, da bodo ekonomske enote v novem letu 1962 po planirani proizvodnji razpolagale z okrog 2.800 milij. dinarjev čistega dohodka. Osebnih dohodki naj bi znašali neto 1.260 milij. din, kolikor pa bi bila proizvodnja oz. dohodek večji, pa bodo v sorazmernem porastu. Opravičeno pričakujemo tudi povečanje osebnih dohodkov, seveda skladno s povečano produktivnostjo dela. Ekonomske enote, ki bodo svojo skrb usmerile v boljše gospodarstvo s svojimi poslovnimi skladi, bodo tudi lahko uspešneje delile čisti dohodek in osebni dohodek. Skrb za stalno rast realizacije je najenostavnejši instrument za povečavo lastnih skladov. Sama po sebi se odpira tudi skrb za zmanjšanje izmečka in povečanje izplena, pa tudi za kvalitetnejšo proizvodnjo. Zato bo borba za proizvodnjo naša osnovna naloga, ki bo nagrajena z rastjo osebnih dohodkov pa tudi drugih skladov. Povečano proizvodnjo pa ne bo treba dosegati samo s povečanjem delovnega elana. Večjo produktivnost dela moramo doseči tudi z izpopolnjevanjem strojev in naprav, pa tudi z izboljšavo notranje organizacije.

Za novo leto 1962 ne moremo še vedeti obsega investicijskih del. Niso nam še v polni meri znana lastna niti še zagotovljena udeležba Investicijske banke. Vsekakor je pa jasno, da bo investicijska dejavnost 1962 po fizičnem obsegu največja, saj bomo v tem letu montirali 25-tonsko obločno elektro peč, novo srednjo progo valjarne in 1800-tonsko stiskalnico. Jasno je, da bo najboljše tudi gledana skozi uporabo finančnih sredstev. Pričakuje se, da bo investicijska dejavnost proti letu 1961 porasla skoraj za 4-krat in da bo znašala blizu 4 milijarde din. Glavni del investicijskih del bo na tovarniških objektih. Usmerjena bodo na dokončevanje del po 1. in 2. fazi I. etape jeklarne, valjarne in kovačnice ter na začetek del 3. faze in II. etape z gradnjo lope vzmetarne, hladne predelave in bodoče mehanske obdelovalnice. Računa se, da bodo ta vlaganja v tovarniške objekte znašala okrog 3.400 milijonov din. Pri tem pa ni upoštevano investicijsko vzdrževanje, ki se bo podvojilo in povzpelo na 700 milijonov.

Kljub intenzivnemu vlaganju v tovarniške objekte pa moramo 1962. leta povečati tudi gradnjo stanovanjskih in drugih objektov družbenega standarda. Upravičeno, saj je naš kolektiv v stalnem porastu, pričakujemo, da nas bo pri tem podprl tudi upravni odbor sklada stanovanjske izgradnje občine. Vlaganje v objekte družbene ravni, pri katerem bodo morala biti glavna sredstva izdvojena iz čistega dohodka podjetja, se bo moralo napram letu 1961 podvojiti, znašalo pa naj bi okrog 480 milijonov din. Le s paralelno gradnjo tovarniških kapacitet, objektov družbenega standarda, pa tudi delovnega človeka, je možno pričakovati, da bomo uspešno izkoristili novozgrajene kapacitete. Koliko bomo v novem letu 1962 uresničili naših zasnov in kdaj bomo dosegli prvo etapo naše izgradnje 85.000 t surovega jekla letno ter kdaj drugo etapo 150.000 t surovega jekla letno, je odvisno predvsem od nas in našega hotenja. Ključ za rešitev tega problema, ki pomeni novo tovarno in moderno naselje, leži v proizvodnji. Zato naj bo parola: »Vse za uspešnejšo proizvodnjo!« čestitka za srečno novo leto 1962.

Kakor vedno, se moramo tudi letos spomniti na tiste naše sodelavce, ki so že 30 let vestno izpolnjevali svojo dolžnost v naši železarski dejavnosti. Letos proslavljajo ta jubilej:

- Dretnik Ivan
- Gradišnik Oto
- Gradišnik Franc
- Sečnjak Franc
- Šoštarč Pavel
- ter naš urednik Kuhar

Z željo, da bi še naprej vestno sodelovali v našem kolektivu, s svojimi izkušnjami pa pomagali tudi mlajšim sodelavcem, jim iskreno čestitamo.

OBVESTILO IN VABILO

DPD Svoboda »Prežihov Voranc« Ravne na Koroškem obvešča vse krajane, da je 15. marca odprla v pritličju internata MIŠ na Čečovju svoj

klub,

ki je odprt vsak delavnik od 16. do 22. ure in je dostopen vsem.

Ker je to novost ne samo na Ravnah, temveč v vsej naši dolini, nekaj besed v pojasnilo.

Klub je namenjen kulturnemu razvedrilu — v njem dobite vsak dan vse važnejše časopise in revije, na razpolago so šahi in televizor, poleg tega pa tudi brezalkoholne pijače in črna kava — predvsem pa neprijetni izmenjavi osebnih mišljenj o najrazličnejših aktualnih temah in organiziranim razgovorom o kulturi in umetnosti od glasbe, dramatike in filma do likovne umetnosti.

Takšne razgovore bodo vodili strokovnjaki, program in število razgovorov pa bo lahko z anketnimi listi pomagal usmerjati vsakdo.

Vtem, ko torej vse krajane vabimo, da pridejo v naš klub, se tudi zahvaljujemo vsem družbeno-političnim organizacijam in podjetjem, ki so nam ga pomagale urediti.

Odbor kluba

VI. zimsko-športne igre metalurgov

— največja smučarska prireditev v sezoni

Ravenski železarji najboljši

V dneh 20. in 21. januarja so bile na Ravnah VI. metalurške zimske športne igre v vseh treh smučarskih disciplinah: tekih, alpskih disciplinah in skokih. Skupno je na tekmah nastopilo 39 tekačev, 25 skakalcev, 41 tekmovalcev v veleslalomu in 39 tekmovalcev v slalomu iz kolektivov: Železarna Nikšić, Železarna Zenica, Železarna Jesenice, Železarna Štore, Rudnik živega srebra Idrija, Rudnik in topilnica Mežica ter domača Železarna Ravne.

Ravenski športni delavci, združeni v organizacijskem komiteju za te igre, kateremu je predsedoval, kot vedno, direktor Železarne Ravne Gregor Klančnik, so se na to veliko smučarsko manifestacijo metalurških delovnih kolektivov skrbno pripravili. Ravenčani smo tokrat že tretjič po vrsti organizirali te velike igre, zato lahko že kar v začetku napišemo, da smo se kot organizatorji že večkrat potrudili bolj kot katerokoli drugo teh podjetij v državi. Prve, četrte in šeste igre smo imeli na Ravnah, po enkrat pa so bili organizatorji Železarna Zenica, Železarna Jesenice in Rudnik živega srebra Idrija.

Letošnja zima, ki ni bila niti preveč muhasta, nam je dovolila, da smo tekaške tekme organizirali tam, kjer smo jih vedno želeli, s startom in ciljem pred Domom železarjev, skakalci so skakali na 45-m skakalnici v Dobji vasi, alpinisti pa so vozili na standardni progi nad kočo in v slalomu celó na poseki takoj za gimnazijo. Igre so bile zares v bližini naselja in dostopne za mnogoštevilne gledalce. To si je organizator tudi želel, saj smo na Ravnah vajeni, da ljudje spontano spremljajo take prireditve.

Tehniško vodstvo je svojo nalogo pripravo prog in skakalnice rešilo v zadovoljstvo vseh. Urnaut in njegovi, ki so delali na tekaški progi, Fanedl in njegovi, ki so delali na alpskih progah, Lečnik in Radivojevič pa skupaj s tistimi, ki so pomagali urediti skakalnico, so pod vodstvom Iviča doprinesli levji delež, da je bilo vse skrbno pripravljeno in da se je lahko tekmovanje nemoteno odvijalo. Velikokrat se namreč pozabi prav na tiste, ki dobesedno »garajo« po nekaj dni pred tekmo, ki je potem končana v dveh, treh urah. Tudi druge funkcije so bile zelo dobro opravljene, tako da je organizacija tekla kot namazan stroj. Zato ni čudno, če je Slavko Berlisk, eden izmed vodij ekipe Železarne Jesenice za Bilten izjavil: »Mislim, da se s stalnim tekmovanjem vseh metalurških iger posveča tudi vedno več pozornosti na samo tehniško izvedbo. Te VI. metalurške igre so v organizacijskem pogledu verjetno do sedaj najboljše...« Ali pa izjava zmagovalca na 12 km v solo tekih, Jeseničana Kobentarja, ki je med drugim dejal: »Na nobenem tekmovanju drugod se ne izve tako hitro za rezultat in vrstni red kot pa tu pri vas na Ravnah!« Take in podobne izjave niso dane zato, ker se nam bi hotel nekdo prikupiti. Še zdaleč ne! Te izjave so resnično občutene. Da pa je temu tako, ni samo zasluga športnih delavcev, ampak tudi drugih organizacij, zlasti »Svobode«, ki vedno poskrbi za kak kulturni užitek, in pa vseh občanov, ki spremljajo in spodbujajo in ki znajo ceniti napore tekmoval-

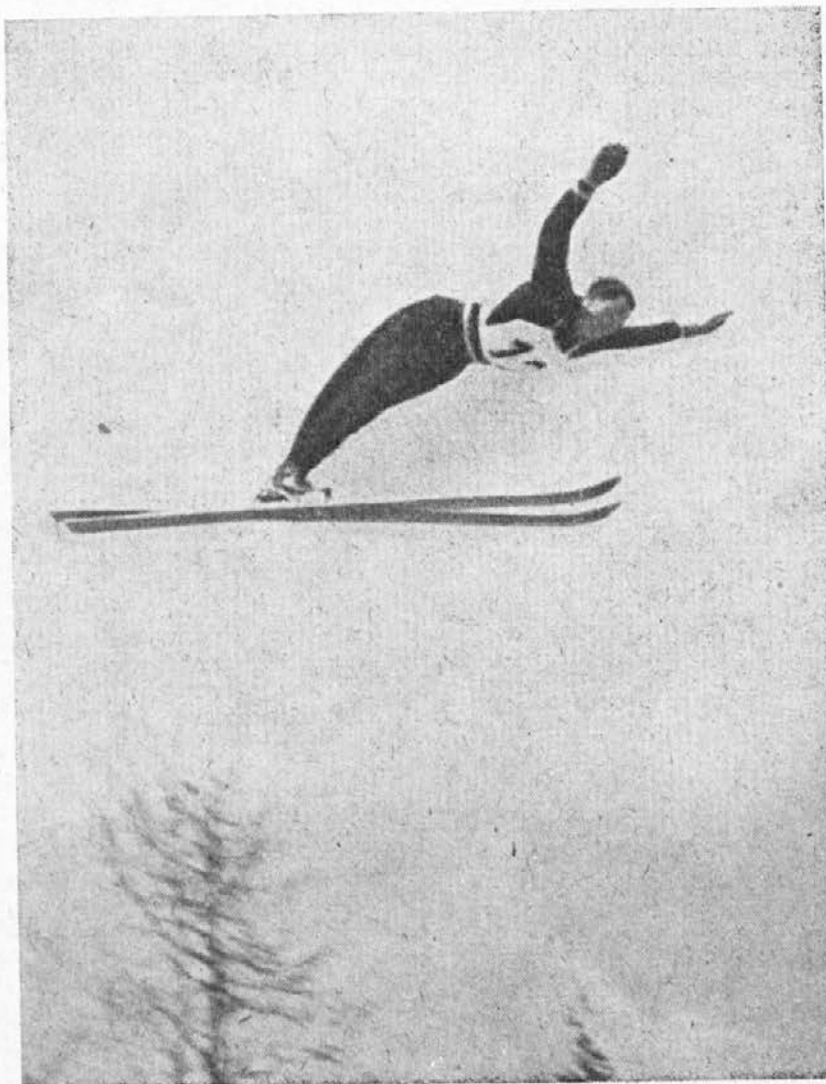
cev. Prav zato vsi radi pridejo na Ravne, prav zato smo deležni laskavih ocen in prav zato so Ravne znane ne samo po jeklu, ampak tudi po organizacijskih sposobnostih, po dobrih športnikih in kar je za naše goste najbolj važno, po gostoljubnosti.

In še nekaj je tu na Ravnah važno! Važno je to, da imamo na Ravnah ljudi, ki so znali približati šport mladini in delovnemu človeku, važno je to, da imamo na Ravnah človeka, ki je gonilna sila tudi pri takih in sličnih prireditvah, ki sam demonstrira osnove smučanja — smučarski tek — in na marsikateri prireditvi tudi aktivno sodeluje in, ki je za splošen razvoj Raven na vseh področjih napravil izredno veliko, vsled česar je prav, da tudi to posebej podčrtamo.

In sedaj samo tekmovanje. V nedeljo, 21. 1. 1962, ob 8.45 je bila pred Domom železarjev svečana otvoritev VI. zimsko športnih iger metalurških kolektivov. Predsednik organizacijskega komiteja in direktor naše železarne je uvodoma dejal: »Tradicija je že, da se vrste smučarjev

metalurških podjetij vsako zimo sestanejo in na tekmovanju pomerijo svoje moči. Že leta 1954 je bilo prav pri nas na Ravnah izvedeno prvo metalurško tekmovanje, ki so se ga poleg predstavnikov jugoslovanskih železarn udeležili tudi smučarji podjetij barvne metalurgije Slovenije ter nekaj inozemskih ekip. Glavno poslanstvo tega tekmovanja je širjenje in krepitev smučarskega športa med našimi kolektivi. Prav zato smo se letos že šestič zbrali, da bi v medsebojni športni borbi ugotovili svoje napredovanje.« Svoj govor pa je zaključil z besedami: »Dragi smučarji, v nekaj dneh bivanja pri nas se boste spoznali s svetom, ki ga je opisoval Prežihov Vranc, s tovarno ter ljudmi okrog nje. Mi vam želimo, da bi se pri tem čim bolj počutili.«

Ob spremljavi naše godbe se je točno ob 9.01 podal na start 12 km dolge proge prvi tekač Kauka Franc iz Železarne Štore. Njemu je sledilo še 38 tekačev, med njimi tudi favoriti Lakota, Bauče, Karpač in poznejši zmagovalec Kobentar. Za našo Železarno sta nastopila tudi bivša re-

Skok k popisu
na strani 10

prezentanta Robač in Osenjak. Za tekmovalce v teku so bile karakteristične tri značilnosti. Prva, da so tekli vsi predstavniki prijavljenih kolektivov, saj je med tekmovalci bilo pet predstavnikov iz Nikšiča, štirje iz Zenice, trije iz Štor, sedem iz Idrije, sedem z Jesenic, pet iz Mežice in osem z Raven.

Druga, zelo važna značilnost, da ni odstopil prav nobeden tekmovalce, in tretja, da je Kobentar zmagal pred Lakoto in Baučetom, ki sta veljala za favorita.

Na progi se je odvijala ogorčena borba med Karpačem, Kobentarjem in Baučetom. Lakota ni resno posegel v borbo za 1. mesto, zato tudi ni dosegel več kot 4. mesto. Prav zanimivo je, da je Karpač na progi prehitel Kobentarja, vendar ga je slednji v spustu zopet prehitel in naposled zmagal. Če bi znala Bauče in Karpač boljše smučati, bi lahko tokrat za Železarno Ravne prinesla dvojno zmago, tako pa sta se morala zadovoljiti z 2. in 3. mestom. Kljub Kobentarjevi zmagi pa Jeseničani v skupnem plasmaju niso čisto zavodili. Mladi Kranjčan Mirko je tekel bolje od tretjeplasiranega Jeseničana Lihtenegerja, tako da so naši železarji po prvi disciplini vodili s 3,8 točkami pred Jesenicami, Idrijo, Mežico in ostalimi. Borba med Jeseničani in Ravenčani se je tokrat že drugič končala z zmago domačinov in izgleda, da bodo Ravne vsaj pri tekaških odzvele primat Jeseničanom tudi v bodoče.

Najboljši tekmovalce Idrije Erjavec, se je plasiral na sedmo mesto, najboljši Mežičan Mlačnik na 21. mesto, najboljši

predstavnik Nikšiča Janković na 24. mesto, najboljši iz Zenice Škergo na 25. mesto in najboljši tekmovalce Zelezarne Štore Dolgonoč na 29. mesto.

Po tekmovalcu so izjavili: Zmagovalec Kobentar: »Prvič sem prišel na Ravne, kraj se mi zelo dopade, organizacija pa je odlična. Z ozirom na moje priprave sem z današnjim uspehom zelo zadovoljen. Pred štartom sem računal, da se bom plasiral tam nekje okrog 3. mesta, ker sem smatral po doseženih rezultatih Lakoto in Baučeta, da bosta pred menoj.« Drugoplasirani Bauče: »Zadovoljen sem s prireditvijo in tudi s svojim uspehom, veseli me, da je bilo na cilju zbranih precej ljudi, ki so pričakovali tekmovalce in vsakemu tekmovalcu aplavdirali. Proga je bila v redu, speljana dobro in je bila enaka za vse tekmovalce.«

Tretjeplasirani Karpač: »Nisem pričakoval, da bom zasedel 3. mesto. Na progi sem ujel in prehitel današnjega zmagovalca Kobentarja, vendar me je v zadnji polovici proge v smuku prehitel in zmagal s precejšnjim naskokom, če računamo, da sem bil že pred njim. Mislim, da bom moral posvečati veliko pažnjo smuku, saj sem tam še zelo slab.«

Stefan Robač, trener ravenkih tekačev pa je med drugim povedal, da je s svojimi varovanci izredno zadovoljen. Povedal pa je tudi, da je tekmovalce pokazalo eno pomanjkljivost, in sicer neobvladanje osnovnega smučanja. Na to bo treba v bodoče še bolj paziti.

Zvezni kapetan tekačev Gregor Klanč-

nik pa je po končanem teku, katerega je spremljal s smučmi na progi, med drugim dejal: »Današnje tekmovalce v tekih ni bilo zanimivo samo za kolektive železarn in slovenske barvne metalurgije, temveč za celotno športno javnost, saj so nastopili naši znani reprezentanti in državni prvaki. Na tekmovalcu je prišla do izraza sistematska vadba, ki so jo vršili skoraj vsi tekači, zato je vnaprej težko prerokovati zmagovalca. Absolutnega zmagovalca zaenkrat še nimamo, zato bomo tudi v bodoče imeli še spremembe v vrstnem redu na tekmovaljih. Naslednja pozornost pa so tekmovalci iz drugih republik. Na nobenem letošnjem tekmovalcu še ni nastopilo toliko tekmovalcev iz drugih republik kakor na današnjih metalurških tekmah v tekih. Poleg Zenice so tudi tekmovalci iz Črne gore, kar nam daje nade, da se bodo prav okrog železarne v Zenici ni Nikšiču razvijali bodoči republiški zmagovalci.«

Isti dan popoldne se je okrog skakalnice v Dobji vasi nabralo veliko ljudi. Računajo, da jih je bilo preko tri tisoč (temu primerno je bilo tudi število avtomobilov — standard pač raste!), katerim pa ni bilo žal, saj so ob lepem vremenu in večinoma zastoj (blagajniki niso policija) lahko uživali v lepih skokih vseh nastopajočih, zlasti pa bivšega državnega prvaka Zidarja, ki je skakal izven konkurence, dolgoletnega državnega prvaka Langusa in tudi domačina Močnika, ki je presenetil z lepimi skoki.

V tej disciplini so premočno zmagali Jeseničani v postavi Langus, Kralj in Svetina, ki so zasedli 1., 3. in 4. mesto. Zmaga bi bila še očitnejša, če bi Jeseničani v konkurenco postavili tudi Zidarja. Tu so Jeseničani naredili prvo napako, Ravenčani so bili drugi v postavi Močnik, Lečnik in Bobek, ki so zasedli 2., 5. in 11. mesto. Človek se kar čudi, da so to ob tako minimalnih pripravah sploh zmogli. Na skakalce bo pa res treba malo bolj gledati! Na tretje mesto so se plasirali naši sosedje, rudarji iz Mežice, na četrto pa rudarji iz Idrije, peto mesto so zasedli tekmovalci iz Štor, šesto mesto pa Zenica z edinim tekmovalcem Kelerjem Markom. Tekmovalci iz Nikšiča tokrat niso nastopili.

Po drugi disciplini so v vodstvu že tekmovalci iz Železarne Jesenice, drugi so Ravenčani, tretji Idričani, četrti Mežičani, peti Štorčani, šesti Zeničani in sedmi tekmovalci iz Nikšiča.

Zelo radi bi dobili izjave od Langusa in Zidarja, vendar nam to ni uspelo, zato lahko posredujemo izjavo domačina Močnika, ki je navdušil z lepimi skoki in z odličnim drugim mestom. Povedal je, da je zelo srečen, ker je osvojil drugo mesto, da je skakal s strahom (ker ima poškodovano koleno, pa tudi zaradi tega, ker je skakal pred domačo publiko — gledala sta ga tudi oče in sestra). O zmagovalcu Langusu je povedal, da na tem tekmovalcu ni imel konkurence niti v slogu niti v daljini.

Tretja in četrta disciplina, veleslalom pod Uršljo goro in štafetni tek s štartom in ciljem pred Domom železarjev, sta bili na sporedu v ponedeljek, 22. 1. dopoldne, popoldne pa je bil na poseki v slalomu končan razpored letošnjih VI. metalur-

Se smučti je treba na svetu mazati

ških iger, ki je tokrat vsa tekmovanja spravil pod streho v dveh dneh.

V veleslalomu so veljali za favorite Jeseničani, ki so nastopili z bivšim državnim prvakom Kunšičem, nadalje s Klinarjem, Pristovom in Koblarjem. Ravenčani so bili oslabljeni, saj si je na treningu zvil nogo Adi Pustoslemšek, ki je sicer štartal, a v boj za eno najboljših mest ni mogel poseči. Tako je Jeseničanom edino lahko konkuriral Drago Fanedl. V naši ekipi so nastopili še Valtl, Kos, Gabriela Zdovčeva, Kotnik in Arcet. Mežičani so imeli svoj glavni adut v Otomu Pustoslemšku, Idriječani v Logarju, Štorani pa v Romu. Tekmovanje je pokazalo, da je bil najbolj pripravljen domačin Fanedl, ki je z drzno vožnjo zmagal s precejšnjim naskokom. Na drugo mesto se je plasiral Mežičan Oto Pustoslemšek, na tretje pa Jeseničan Kunšič. Najboljši Idriječan je bil Logar s 6. mestom, najboljši iz Štor, Rom, z 8. mestom. Lepo presenečenje je vsekakor vsem pripravil Blažević iz Zenice, ki se je plasiral na 14. mesto in pustil za seboj še štiri Ravenčane, tri Mežičane, štiri Idriječane, dva tekmovalca iz Štor ter vse ostale tekmovalce iz Zenice in Nikšiča. Najboljši iz Nikšiča je bil Grbovič s 24. mestom.

Zmaga Fanedla ni slučajen uspeh. Drago, ki je prišel pred kratkim iz JLA, se resno pripravlja na vsa tekmovanja in mi mu želimo, da bi tudi v bodoče uspel.

V skupnem plasmaju so Jeseničani po veleslalomu še povečali naskok pred Ravenčani, ki so se sicer utrdili na drugem mestu.

Štafetni tek je zopet pokazal dvoje. Prvič, da Kobentarjeva zmaga ni bila slučaj, saj je tudi v štafeti zabeležil najboljši čas dneva, in drugič, da so ravenški tekači le boljši od Jeseničanov, saj so jih tudi tokrat premagali. Borba, ki se je odvijala med Jesenicami in Ravnam, se je pričela že takoj po startu, ko sta oba prva tekača, Kranjčan za Ravne in Lihteneger za Jesenice, šla na progo. Začetno prednost si je priboril Kranjčan in tudi prvi priteknel na cilj s prednostjo 13 sekund. Drugi naš tekač Karpac je krepko pognal, dosegel tudi drugi najboljši čas, vendar mu to ni pomagalo, prehitel ga je Kobentar, ki je dosegel najboljši čas in predal štafeto Lakoti, ki je odšel na progo s 5-sekundno prednostjo pred Baučetom. Mnogi so bili mnenja, da bo rutinirani Lakota prvi prispel na cilj, vendar so bili v zmoti. Že takoj v začetku je Bauče ujel Lakota, ki je računal, da si bo v finišu priboril prvo mesto. Bauče pa je tokrat zdržal in z minimalno prednostjo privozil na cilj prvi, tik za njim pa Lakota. Gledalci so od veselja skakali v zrak, aplavdirali, godba pa je igrala. Da, tako vzdušje je bilo takrat pred Domom železarjev.

Pred zadnjo disciplino — slalomom — so krepko vodili Jeseničani pred Železarno Ravne, Rudnikom Idrijo, Rudnikom Mežica, Železarno Štore, Železarno Zenico in Železarno Nikšič.

Zadnja disciplina pa je prinesla preobrat, usodna je bila za favorite, zlasti Jeseničane. Odstopila sta Koblar in tudi Kunšič, ki se najbrž ni mogel sprijazniti z dejstvom, da bi moral biti zaradi padca

slabši, kot je pričakoval. Po rahlem padcu nedaleč od cilja si je z elegantno kretnjo očistil hlače in odstopil. Prav v tem trenutku so bili Jeseničani ob prvo mesto. Tretji Jeseničan »Moko«-Klinar je bil namreč diskvalificiran in ostala sta samo še dva, Šporn, ki je bil tretji, in Pristov, ki je bil deveti. Sama nista mogla zbrati več od 456 točk. Tako so Jeseničani v slalomu kot ekipa zasedli šele šesto mesto za Zenico in pred zadnje plasiranim Nikšičem.

Tudi v slalomu se je borba za prvo mesto odvijala med Otom Pustoslemškom in Fanedlom. Po prvem teku je vodil Oto Pustoslemšek. V drugem teku je zopet vozil na vse ali nič in padel. Vsi so pričakovali, da bo Fanedl izkoristil to prednost. Drago je vso progo prevozil odlično, vendar je tik pred ciljem v momentu nekoncentracije izgubil ravnotežje in padel. Tako je šlo po vodi prvo mesto pri slalomu. Kljub padcu pa si je obdržal drugo mesto in naziv najboljšega domačina.

Kot moštvo so v slalomu zmagali Mežičani s Pustoslemškom, Krajncem in Pikom, ki so zasedli 1., 6. in 8. mesto pred Železarno Ravne v postavi Fanedl, Valtl in Zdovčeva, ki so zasedli 2., 5. in 12. mesto. Da, Gabrijela Zdovc je prišla v moštvo Železarne Ravne in mu tako prav v zadnji disciplini pomagala k prvemu mestu.

Prvič na metalurških tekmah se je zgodilo, da niso zmagali Jeseničani, prvič se je zgodilo, da so zmagali ravenški železarji. Lahko rečemo, da so zmagali, ker jih je spremljala športna sreča in tudi zato, ker so se znali boriti za barve kolektiva, ki jim tudi pomaga pri športnem izživljanju.

Končni vrstni red na VI. metalurških zimsko-športnih igrah je bil torej takle:

1. Železarna Ravne	3255 točk
2. Železarna Jesenice	3131 točk
3. Rudnik Idrija	3008 točk

4. Rudnik Mežica	2792 točk
5. Železarna Štore	2099 točk
6. Železarna Zenica	1904 točk
7. Železarna Nikšič	1379 točk

Ravenčani so imeli čast v svoji sredi ob času tekem pozdraviti visoke goste, med njimi predsednika upravnega odbora Združenja jugoslovanskih železarn in direktorja Železarne Sisak Noberta Vebra ter generalnega sekretarja ZJŽ Djuro Andrejeviča, ki sta skupaj z ostalimi gosti in smučarji prisostvovala svečani razglasitvi rezultatov in razdelitvi nagrad. Tokrat je bilo na zaključnem delu res svečano vzdušje, za kar je poskrbel Koroški orkester, ki je s priznanima solistoma Janjo Kunčevo in Ivanom Gradiškom obogatil z izbranim sporedom zaključni del prireditve.

Smoter in cilj metalurških športnih iger je bil dosežen. Najbolje pa je, da tu citiramo del zaključnega govora predsednika organizacijskega komiteja Gregorja Klančnika, ki je tudi dejal: »Ravne na Koroškem so bile zopet prizorišče, in to ene največjih smučarskih prireditev v letošnji sezoni. Včeraj in danes je bila plemenita športna borba za najvišje in druge naslove v smučarskem teku, skokih in alpskih disciplinah. Četudi nam letošnja zima ni najbolj naklonjena, so bila vsa tekmovanja v redu izvršena, zato bodo letošnja VI. tekmovanja nov delež za razvoj smučanja med metalurškimi podjetji. To pa je glavna naloga in cilj, ki ga hočemo z organizacijo tega tekmovanja doseči. Lahko trdimo, saj nam je to pokazalo zadnje tekmovanje, da smo prav pri tem v precejšnji meri uspešni. Relativno uspešen nastop predstavnikov delovnih kolektivov iz krajev, kjer smučanje še ni zadosti razvito, iz Nikšiča in Zenice, nam daje nado, da se bo smučarski šport prav s pomočjo metalurških tekem razvil na novih področjih. Prestižna konkurenčna borba za najvišje naslove med

Desna stran pod smučarsko skakalnico pri Brančurniku. Več kot polovico udeležencev te smučarske prireditve torej ne vidimo.

OD 9 DO 141 m

Misli ob državnem prvenstvu v smuških skokih v Črni.
Pečar si je prislužil novo lovoriko

Prvo nedeljo v februarju je Črna zaživila v vsem svojem obličju. Po enoletnem »smučarskem« molku so se ta dan zbrali ob njeni gostiteljski roki najboljši jugoslovanski skakalci, da bi na prenovljeni 60-metrski skakalnici pokazali vse, kar premorejo. No, in tudi gledalcem je bila na voljo kopica raznoterih zanimivosti, vse tja od sobotne poškodbe najboljšega Jugoslovana, 22-letnega črkoslikarja z Bleda, Boža Jemca, pa tja do nastopa človeka, ki je lani ob tem času preskočil magično daljavo 140 m, Jožeta Šlibarja. Črna je bila tiste dni Meka vsega, kar premoremo trenutno v našem skakalnem športu. Kot smo že rekli, je simpatični Blejec opazoval polete svojih kolegov le med gledalci, vendar pa pri tem ni vzbujal nič manjšega zanimanja, kot vsi tisti, ki so se tisti čas poganjali prek 60-metrške skakalnice. Gledalci, pa kaj bi sicer govorili o njih, prišli so od vsepovsod, mladi, pa stari, tudi s palicami niso bili redki in med njimi za nameček še tisti, ki so komaj shodili. Lahko bi rekli na beli preprogi okrog »mamutke« v Črni je bilo prvo nedeljo v februarju vse, kar »leze ino gre«. Navdušenja in odobravanja za vsak uspel skok, tudi za tiste, ki so napravili kakšno »piko«, kot temu pravimo v smučarski terminologiji, ni manjkalo. Vse od 2. ure popoldne do mraka je bilo ob izteku skakalnice živo ko v panju. In šele večer je zagrnul zadovoljstvo in veselje, pa odobravanje, no kaj bi človek še temu dejal, s skopo pisano besedo. Spomini bledijo, veseli pa venomer ostajajo kot živa prispejoda tega ali onega.

Prav je, da ob zatonu osvetlimo nekoliko bolj prireditve naših vrhunskih skakalcev, ki so se letos že drugič zbrali v prijazni Črni, da se pomerijo tokrat zares, za naslov najboljšega med najboljšimi. Pečar, kdo bi imel kaj proti temu drznemu Mojstrančanu, ki je šele nekaj dni pred nastopom v Črni dopolnil 21. leto svojega življenja. Pravijo, da je mlad, drzen, leti kot »Finec«, in kaj pomaga, ko si je Marijan že obesil na ramena »začetek« tretjega križa. Vendar le v življenju, ne pa v skakalnem ambientu. Po triumfalnem uspehu v Planici, kjer je morala »zlata kolajna« Helmut Recknagel močno napeti vajeti, da ga je le »ugnal v kozji rog«, in še po ne-

smučarji metalurgi pa zahteva tudi od najmočnejših skrbne priprave, zato je v bodoče še bolj kakor do sedaj pričakovati, da bodo nastajali in se krepili smučarski centri prav okrog jugoslovanskih železarn ter slovenskih metalurških podjetij. V tem se odraža, da organi delavske samouprave in upravna vodstva ne gledajo ozko na poslovanje podjetja in da se zavedajo, da sta šport in rekreacija pogoj krepitve telesa ter del standarda našega delovnega človeka.

Ravne počivajo do naslednjih vadb in tekem. J. Š.

uspehu lani v Oberstdorfu, kjer je ostalo za vselej zapisano ime mladega študenta gozdarske fakultete, Kovorjana, Jožeta Šlibarja, do letošnje rehabilitacije, je za leto dni ostalo na »skakalnem prestolu« ime Marijana Pečarja. Zaslužena lovorika, toda ob odsotnosti Jemca. Jože Šlibar, ki sicer služi kadrovski rok v Tolminu, kljub najboljši volji in vsem naporom, da vsaj enkrat osvoji naslov najboljšega med domačimi, ni uspel. Zanj je ostala le druga nagrada. Za njim so si razdelili mesta državni mladinski prvak Zajc, morda največje presenečenje letošnjega državnega prvenstva, pa »nesrečni« Oman, in nepričakovani peti, Koprivšek. Temu »triumviratu« so sledili še ostali, med njimi celo veteran Gorjanc, sicer trener naših najboljših skakalcev, Nahtigal in ostali.

Povrnilo se nekoliko let nazaj. Poglejmo, kako so skakali pionirji jugoslovanskega skakalnega športa. 1921. leta so bile v Bohinju prve javne tekme v skokih, na katerih je premočno zmagal Jože Pogačar z novim državnim rekordom 9 metrov. Za one čase, zares »častitljiva« dolžina, kaj pa za nas? Že naslednje leto je Šubert v Bohinju izboljšal državni rekord na novo znamko 14,5 metra, tako da bi dve leti zatem Pogačar znova stopil na plan. Svojega vrstnika je »preskočil« za dva metra, čez tri leta pa je pomaknil svojo rekordno dolžino že na 25 m. S tem je bila njegova kariera dejansko zaključena, ker so od tistega časa naprej padali rekordi iz dneva v dan. Najprej je Ojcl v Mojstrani skočil 28 m, 1929. leta pa 29,5 metra. 1930. leta je Bogo Šramel v Holmenkollnu dosegel dolžino 33,5 metra, v Bohinju pa 36 m. Rekordov je bilo od tedaj na pretek. 1931 — Janša 38 m, 1931 — Šramel v Oberhofu 40 m, 1932 — Šramel v Bohinju 42 m, 1933 — Palme v Bohinju, Innsbrucku 43, 50,5 m, 1933 — Šramel v Harovem 54,5 m, 1934 — Dečman, Palme in Novšak v Zakopanih, na Bledu in v Planici 55,59 in 62 m, 1935 — Novšak v Planici 67 m, do 1940. leta pa sta Šramel in Novšak še trikrat izboljšala državne rekorde. Šele takrat je Rudi Finžgar poletel v Planici 95 m daleč, osem let kasneje pa je stopil na sceno Janez Poldo. Na planiški, 120-metrski skakalnici je skočil 109 m daleč, 1950. leta pa že 110 m. S tem se je začela zlata doba jugoslovanskega skakalnega športa. Tik za Poldo je Finžgar v Planici skočil 114 m, naslednje leto pa je kot eden izmed najboljših Evropejcev v Oberstdorfu dosegel daljavo 117 metrov. Za njim sta to dolžino preseгла edinole še Poldo, s padcem 120 m, Pečar 115 m in svetovni rekorder Šlibar z lanskim poletom, dolgim 141 metrov. Pred tem je Šlibar v Oberstdorfu skočil še trikrat preko 120 metrov, pred zadnjim poskusom 135 m, pa mu je uspelo izboljšati svetovni rekord pokojnega Tauna Luira z njegovimi 139 metri. Tako so se torej zvrstile v daljšem časovnem razdobju rekordne daljave najboljših jugoslovanskih skakalcev. Vse tja od 1921. leta, ko je Pogačar na največji tedanji

skakalnici pri nas, otvoril bogato stran v zgodovini našega skakalnega športa, do svetovnega rekorderja Šlibarja, ki je postal slaven kar čez noč. In tisto popoldne pod iztekom skakalnice v Črni se mi je znova osvetlilo zlato poglavje v almanahu bogate smučarske zgodovine Slovencev.

Ivan Virnik

KDAJ PRVI ZADETEK IN START?

Bodoči športni center ravske mladine ob vznožju Navrškega vrha med naseljem Čečovje in gimnazijo je z že vložnim in opravljenim delom prav gotovo dobil svoj prvi obris. Mnogo se govori in diskutira, posebej pa med športniki in športnimi delavci, o bodočem stadionu ter o ostalih športnih objektih, ki predstavljajo dele celotnega objekta. Morda bi nekdo postavil vprašanje, ali ne gradimo ta objekt po polzevo — prepočasi (že nekaj let). Kje so vzroki? Vsak odgovor na to vprašanje je lahko samo polemičen in subjektiven. Saj sredstva niso bila vprašanje, delovne brigade pa smo odklanjali — zakaj? Sami pa smo, razen zadnjega leta, premalo naredili. In še to, sedaj imamo kar tri vodstva za izgradnjo: pri občinskem odboru SZDL — odbor za prostovoljne delovne akcije, gradbeni odbor stadiona in odbor za izgradnjo »Doma športa«, torej organov kar dovolj.

Ali bodo ta vodstva — odbori predvsem pa organizacije LMS in športno društvo pritegnili čimveč občanov v Ravnah na Koroškem na delo pri stadionu, saj je brez komentarja razumljivo, da bo bodoči športni center služil prvenstveno Ravenčanom. Pri tej nalogi pa ne izpuščam tudi vseh ostalih družbenopolitičnih organizacij, predvsem pa organizacijo SZDL na Ravnah s svojimi 3000 člani. Če med vso ostalo politično dejavnostjo in preko zbora občanov začne kakršnokoli delovno akcijo na izgradnji stadiona, zagotovo ne bo političnega prekrška.

Tudi letos je že krajevni odbor SZDL Ravne, ki mu načeluje tov. Breznikar, predvidel preko komunalne uprave nekaj milijonov za nadaljnjo izgradnjo stadiona — ali jih bomo izkoristili? Kdo lahko naroča brigade?

Vodila me je misel, da teh nekaj vprašanj javno povem, saj je časa še dovolj, da jih do pričetka letošnjega dela na stadionu skupno rešimo. Želje po skorajšnji in dokončni izgradnji bi morale biti vzporedne z željami in pripravljenostjo slehernega Ravenčana pri izgradnji športnega objekta, le ob taki pripravljenosti bo čas do prvega zadetka in prvega starta krajši.

I. K.

Pesnici iz Libuč

ob 60-letnici Milke Hartmanove

»Glej, sliko dam ti — to sem jaz:
le dobro mi poglej v obraz!«

Tiha, skromna je in sanjava, v očeh ji čutiš nemir srca, ki se v tihih večerih izpove, takrat odklene svojo skrito kamrico v srcu. Ne kot hudournik, ne kot vihar, kot čist potoček izpod hriba prižubori njena pesem na sončni dan, boječe se ozre, srka vase grenkobe in sladkosti življenja.

Milka Hartmanova se je rodila 11. februarja 1902. leta v Libučah pri Pliberku, sredi libuškega polja.

»Oj, libuško polje
naj te sonce greje!
Tvoja naj žanjica
se prijazno smeje,
kosec naj ti vriska
kmet pa zdravje seje!«

(Libuško polje)

V trdni kmečki slovenski domačiji ji je tekla zibel pri Hartmanu v srednjih Libučah. Oče Tevžej si je našel ženo za tri hiše niže — pri Hrastu — v hiši, kjer se je rodil dr. Rado Kušej — pred leti rektor ljubljanske univerze, in prav njegova sestra Trezka je zagospodinjila v Hartmanovi hiši. Milka je doma opravila osnovno šolo, nato pa je zaživela življenje kmečkoga dekleta: od zore pa do noči dela na polju. Sredi dela so se mlademu dekletu porodili prvi verzi. Spominja se, kako se ji je ob rodoljubnem valu majske deklaracije in v pričakovanju nečesa velikega, odrešilnega izlila pesem o junaku, ki se bori za svobodo.

Leta 1924/25 je obiskovala gospodinjsko šolo v Ljubljani. Odslej je vodila mnoge gospodinjske — kuharske tečaje po slovenskih vaseh Koroške. S svojimi gojenkami je ob zaključku tečajev vedno nastudirala daljšo akademijo — za katero je včasih napisala kar sama primerno igro — in tako je opravljala važno kulturno-prosvetno poslanstvo med koroškimi Slovenci. Zavest, da dela dobro in da jo imajo v dobrem spominu vse gojenke, to je njeno glavno plačilo. Saj nima za ves ta svoj trud nobene pokojnine.

Ko so prišli nacisti, so Hartmanove hitro zapisali na črno listino nezaželenih in kmalu so morali s skromno culo v tujino, oče v taborišče, kjer je umrl — bilo mu je 72 let. Tudi Milka je morala z domače zemlje. Iz te boli, ki je bila bol Slovenec na Koroškem — predvsem ob prihodu nacistov, so ji privreli bridki verzi, dvakrat bridki, saj so še prepojeni z bridkostjo, ker ji je umrl oče.

»Dom razgaljen je in razdejan.
Tihožitje, ki zidovom da življenje,
kar zgradilo domu je trpljenje,
izročeno gladnim je rokam,
.....
grenka kupa pije se do dna!
.....
v tuji zemlji strašni grob zija.«

(Dom umira)

Trpljenje vojnih let, dolgoletna preganjanja so jo zdravstveno močno zrahljala, »a utrdila značaj, iz katerega se je razvilo hotenje za žrtev v delu za narod v gorki ljubezni do rodne zemlje, do bratov in sester v krvi in narodnosti« (M. H.). Ta ljubezen ji je bila vodilo pri njenem pesniškem delu, pa tudi pri prirojeni kulturni prosvetni dejavnosti.

V njenih pesmih diha koroška zemlja in se zrcali mišljenje in čustvovanje koroškega človeka, pa tudi njih klic, da hočejo živeti.

»Slavna naša zgodovina
vdolbena je v knežji stol,
vzidana v gosposvetski dol,
ki je naša domovina!

Naj le tulijo viharji —
v kamen ta je pisano:
Skale naše ne podro
ne sovragi ne vladarji!

(Naš knežji stol)

Kadar pogledaš Milki v jasne, žive in zasanjane modre oči, ji v globini vendarle opaziš tiho otožnost. Morda je porojena iz boli nad zgodovino koroških Slovenec? Prav gotovo. A tudi lastno življenje,

najintimnejša osebna doživetja in razočaranja so ji narekovala elegične pesmi in tudi — to razodeva njen pogled — tiho otožnost osamelega, razbolelega srca.

»Jaz nisem vedela,
a nisem vedela,
da ti si srakoperen ptič
sladkogrleči golobič —
in mnogim ptičkom mladih hoj
velja poklonček tvoj.«

(Jaz nisem vedela)

Žalostno, vendar brez jeze govori svojemu fantu:

»Ne laži, fantič, meni ti —
saj vem, saj vem, kako je:
za drugo ti
srce gori!
Ne laži, fantič, mi!

Če meni se oko solzi,
kaj, fantič, mar je tebi?
Saj drugi v sreči
se iskri,
naj moje se solzi!

Ne hodi k meni po slovo,
saj nageljnov več nimam...
Ti druga dala
šopek bo —
ne hodi po slovo!

Vsadila rožo v vrt bom svoj,
oj rožo snežnobelo;
dahnila v njo
spomin bom tvoj.
Pa zbogom, dragi moj!

Včasih se čuti tako osamljeno, takrat gre vase, razmišlja o svoji življenjski poti in kot grenka kaplja ji kanejo otožne pesmi:

»Steze prepleta trnje, krije težka megla,
peruti divja mi nevihta je zlomila.«

»Turobne misli krilijo
kakor obstreljeni ptič,
love ubegli, zlati čas,
ki ugasnil mi je v nič —
v oči solze mi silijo.«

(Krik jeseni)

Ob takih mračnih večerih, še posebno kadar jo bolezen priklene na posteljo, razodene svoji pesmi tiho žalost, ker je vendarle ostala sama.

»Grli, grli grlica
... grli, ziblji grlica...

Grli, zibaj, rod bo zdrav!
Meni pa ne
boš zibala
meni rakev
bo stesala
žolna z debel — saj je prav!

Osebna bol, življenje koroških Slovenec, lepota narave — vsa zavzeta se zastrmi v lepoto Pece, Obirja, Podjune:

O Podjuna, kako si lepa
v koroških pečinah,
v dječjih višinah,
v humškem okolju
v libuškem polju! —

Milka Hartmanova je v sredini

Na libuškem polju

Inž. Mitja Šipek:

SPOMINI

(Prispevek iz Pariza)*

Od njih človek resda ne živi, so pa tako neizbežni in ozko zvezani z življenjem, da se jim ni mogoče izogniti; pa tako nujno potrebni so za življenje kot dober prijatelj. Se bolj, saj ostanejo na vsej življenjski poti zvesti spremljevalci, so ko del narave, v kateri so se rodili. Brez njih bi človek prenekaterokrat sam kolovratil po svetu, tako pa mu delajo družbo. Z njimi se lahko pogovarjaš ko s pristrčnim otrokom, moleduješ lahko z njimi ko z očetom in kadar si otožen, te božajo in bodrijo kot mati nežno in razumevajoče. Temni in zlobni spomini tedaj pa tedaj hušknajo mimo in se nikoli več ne vrnejo — ubežniki, lepi se pa zbirajo kot pozno cvetje pod goro in če mednje posije še topel sončni žarek, potem si v nedotakljivem kraljestvu, zvišen nad zemljo in nedostopen. Tak je moj spomin na očeta.

Ko sem v sončnem jesenskem jutru križaril pod obronki gore, se mi je pridružil spomin. Ko da me ne mara motiti v svečani samoti, tiho in vprašujoče mi je ponudil roko v spremstvo in šepnil dober lep dan. Vzpenjala sva se po strmih stezah od Križana proti vrhu. Temačni macesni, ki so vse poletje šumeli, in nešteto ptičjih parov, ki so domovali v njihovih krošnjah, vse je sedaj skrivnostno molčalo. Tu pa tam je počila suha vejica in zapoznili čmrlj je še brundal v jesenski dan. Tudi pastir, ki je vse poletje glasno kraljeval po postranem pašniku, se je zleknil molče v zatišje in zadremal. Gora je pihala in

to je svet pesmi Milke Hartmanove. Preprosto je njen pesniški izraz, iz šole ljudskih pesmi, vendar je iskrena izpoved rahločutečega srca. Posebna vrednost njenih pesmi pa je nedvomno v tem, da se v njih zrcali volja naših rojakov na Koroškem, da hočejo živeti.

Leta 1952 je zbrala svoje pesmi v zbirko in ji dala naslov *Moje grede*. To je njeno potomstvo — številno je in zdravo!

»Pesem, otrok mojega srca,
pesem, slika mojega duha;
pesem, moje krvi vroča kri:
si spočeta, kadar vriskam do neba —
srčna bolečina tebe rodi.

Listi pesmarice
bele so plenice —
njene rojenice,
položite v zibelke jih, v roké deklet,
da zavriška do neba spev mojih gred!

Tako je zapisala v uvodu svoje zbirke in s temi besedami, sama lepo označila cvetke svojih gred.

Milka Hartmanova pa je še delovna, pripravlja drugo zbirko, piše krajša prozna dela, svojim pesmim pa prireja tudi napeve in ni slovenskega pevskega zbora na Koroškem, ki bi njenih pesmi ne vključil v svoj program.

Prof. Tone Sušnik

hudomušno sršila grivo, ko sva pricijazila na vrh. Ko je na prisojni strani gora še grela, je v nicini že zavijal veter in se zaganjal za trop brzopetih gamsov pod Šmohorico. Tedaj pa tedaj je veter razcefral gosto meglo nad dolino in vsakikrat je skozi gosto odejo pokukala dolina vsa v soncu in tisočeri barvah orumenelega listja. Iz tovarniškega dimnika se je vlekel kot nit tanek trak dima naravnost kvišku, tako da je metalo senco na ves veličastni hrbet Brinjeve gore ter se zavozlal okoli zvonika šentanelške cerkve, ki se je blestela tam daleč kot bela pika sredi pisanih polj. Tam se je ustavil tudi spomin. Tam pod zvonikom so razmetani vegvasti križi, tam je pokopana zgodovina šentanelške fare izpod davnih dni. Vse večne čase, odkar nosi šentanelška fara svoje ime, so pred cerkvijo na sejmišču oznanjali Šentanelcem in okoliškim prebivalcem, kaj veleva posvetna oblast, tam so oklicali, da je Lah napadel domovino in da jo bo moralo braniti vse kar leze ino gre, pa so Šentanelci rekli: »Nak, ne zastopimo,« in se je moral oklic še enkrat po slovensko ponoviti. Šentanelci so skomignili z rameni in odšli.

Hudičevi časi so prišli, ko so fantje zdajnjikrat zapeli pod Kramovčo lipo, oni na Belšaku in Dolgi brdi so jim odpeli, drugo jutro pa je železna kača pogoltnila fantov za pol vasi in jih je izkotila zopet na Soči, na Piavi, na Doberdobo, v Galiciji in kdo ve kje še vse. Šentanelci so stisnili zobe in uporno rili po lapornati zemlji. Kar jih je ostalo, starčki in ženske, so s hripavim glasom priganjali tršave junce v bruzelo; tolažili so se, saj bo minilo.

Nekega dne so prišli oboroženi topogledi ljudje in obkolili cerkev. Fajmošter je s tihim glasom oznanil: »Zvonove pobirajo.« Po cerkvi je zašumelo in še preden je bilo opravilo končano, so se prerinili pred cerkev ter čakali, kaj bo. Zvonovi so zvonili kot o veliki noči slovesno in obenem tako žalostno, kot bi vso vas spremljali k pogrebu, zvonili so in zvonili, potem pa nenadoma utihnili. Topi udarci so se čuli z lin kot v mesnici, nato ostro povelje v tujem jeziku in veliki zvon je štrbunknil na pokopališče, votlo zarjovel, se preklal na dvoje, potem pa obtičal v globoki jami, ki jo je izkopal, kot da se hoče vleči v grob k svojim faranom. Stotine oči so se orosile, glasu pa ni bilo slišati. Potem je še najmanjši zvon prifrčal med križe, jih kopico polomil, in obležal kot poveženo dete. Tujci so naložili razbitino na vozove in izginili, Šentanelci pa so nemo gledali kvišku proti zvoniku, kjer je zijala velika luknja kot ogromna rana v prsih. Potem pa se je oglasil edini še preostali zvonček, ki je že 300 let Šentanelcem oznanjal dobro jutro in jih zvečer vabil k počitku. Njegov glas je bil votel in nosiljačo še bolj kot prej in pel je vedno enako žalostno, ko je zvonil mladi nevesti srečo v življenju in ko je polagal v zemljo Miklno, ki je kmalu zatem umrl. Tako je oznanjal petek in svetek in vedno bolj pogosto se je oglašal, najprej poštar,

potem pa zvon, Šentanelci pa so čakali in rili v zemljo.

Ko je zelenela peta pomlad, se je oče vrnil. Precej let pozneje, ko smo pri večerji sedeli okoli javorjeve mize in sem bil ravno tako velik, da sem že na mizo videl, je oče v zimskih večerih pripovedoval dogodivščine iz vojnih let. Soča, Piava, Doberdob, Predil, vsa ta imena sem poznal iz njegovega pripovedovanja in ko je ogenj v peči zamrl, sem še napol v snu taval med strahovi in mrličji, slišal sem treskanje granat in krike, tako da sem pobegnil iz svoje postelje k očetu in se mu tesno privil. Prebudil sem se šele pozno zjutraj, ko je že zimsko sonce preganjalo ledene rože z oken in je oče že prepeval okoli hleva.

Tista leta rane mladosti so mi ostala v spominu brez časovne zveze kot posamezni blesteči kristali, kot nežna čisto skrivnostna melodija, polna ubranih sozvočij!

Oče ni gosposke nikoli maral, zato se tudi ni posebno navduševal za šole. »Kaj bi, pisati in brati znaš, računati tudi, kolikor na kmetiji rabiš, več pa ti ni treba,« mi je večkrat dejal, ko sem silil v šole in mu dostikrat pobegnil s paše, za kar sva imela potem šole svoje vrste.

Nazadnje se je, čeprav nerad, vendarle odločil in tako sem odšel v šole. Ko me je zapeljal v Maribor, pa ni dosti manjkalo, da nisem pobegnil z njim nazaj domov. Rad bi me bil potolažil in me bodril, pa mu je beseda tako trdo šla iz ust, nikoli ni rekel mehke besede, čeprav je tako čutil. Le možato je pribil: »Pa priden bodi, da se boš kaj naučil!« in je odšel. Tako sva se menda razšla za vedno, čeprav sva se pozneje še mnogo srečavala.

Vojna me je zalotila doma, ko mi je bilo petnajst let in me pogoltnila v vrtinac. Eden od naše hiše je že ostal v sibirski zimi, sedaj še drugi? Pobasal sem nahrbtnik, vanj založil kolobar kruha in klobaso. Bil je ravno na njegov god. »Oče, v partizane grem,« sem mu sredi noči ponudil roko na postelji misleč, da še spi. »Pa srečno hodi!« je dejal, ko da grem v sosednjo vas in se še isti večer vrnem. Tudi mati je molčala, vsi smo vedeli, kaj tiči v srcu, usta pa so sledila ukazu. Sunkovito sem izginil v temno jesensko noč. S tovariši, ki so me prišli iskat, vso noč nisem spregovoril besede. Korošec, ki je imel vedno pripravljen koš šaljk, se je čohal po zarasli bradi. Domen je klel nad koreninami po strojanskih grabnih in škilil čez očala v gluho noč, Zmaga pa je skušala z zvonkim smehom pregnati mučeno tihoto, ko smo gazili krompirjevo zel po Rabrnikovi njivi in postavljali (prevrčali) kozolce. Tovariši so se utaborili v goščevju nedaleč od Rašešnikove bajte in meni nič tebi nič plegli po storžih in vejju, ki je bilo nastlano med košovjem. Enakomerno dihanje je pričalo, da so pospali kot bi se zmenili, meni pa spanec ni hotel na oči. Vsak štrcelj in vsak storž sem posebej čutil. Tako sem premeleval dogodke vse dokler ni sonce prešerno zablestelo med stoletnimi smrekami nad Janeževim vrhom. »Boš še rad spal,« mi je pomolil Korošec šop papirjev pod nos. »Na, dotlej pa beri, ti, ki si študiran za to!« Potem pa se ni več zmenil zame. Odšli so vsak v svojo smer, jaz pa sem pomalem gledal papirje. Slovenski poročevalec,

Ljudska pravica, Proglas CK KPS, dokler ni nekje počila veja. Instinktivno sem se prihulil k tlom in čakal kaj bo. Korošec se je režeč primajal z ogromno skledo ajdovih žgancev, politih z mlekom. »Tisto kolo, ki ga nosiš v malhi bi pa lahko doma pustil,« me je podražil »si mislil, da boš stradal, pa ti ne bo treba, dokler si z menoj,« se je pohvalil »sem ti hotel že prej reči, no, če pa rad nosiš, ti pa tudi ne bo na škodi.« Tako sem z užitkom pospravil svoj prvi partizanski obrok.

Opoldne smo krenili naprej. Tovariši so odšli k Sabodinu, jaz pa sem se poslonil ob smrekovih rogovilo in zaspal. Korošec se je prismejal na vsa usta: »Ta je že dober.« Pa sem res bil. Ko smo še isti večer rinili na Šelemperg, me je nevihta dodobra sprala in sem čudovito zaspal na klopi v Tonijevi bajti.

Jesen je minevala, en dan je bil krajši od drugega in poletje se kar ni hotelo umakniti bližajoči se zimi, ki se je po kačje priplazila sem od Svinjske planine. Nekega dne pa je potegnil jug. Tako po božal je zemljo in suho listje je zaplesalo v vrtincu, potem pa se je spet umaknil in z njim se je umaknilo sonce. Breje megle so posedale po vrhovih, dokler se ni pokadilo, najprej tam za Peco, potem se je skisal Črni vrh in nazadnje se je vsula snežena brozga čez Tovstovrške frate. Pa ni bilo dolgo, ko je snežena odeja legla, kamor je segalo oko.

Nemci so hiteli, kar se je dalo. Zima je bila njihov zaveznik in vsaka steza jih je bila polna. Jesenska hajka jim ni prinesla uspeha, partizane je prekril sneg, Nemci pa so se znesli nad Rakitnikovimi. Vse so pobili in zažgali, potem pa še ono reč pri Klevazniku in pri Zabrniku. Strašna mōra je tiščala tiste dni. Ko bi bilo vsaj že zime konec, pa smo bili šele v januarju, ko je najhujše pritiskalo.

Nekega dne me je na javki poiskal oče. Že od daleč sem ga prepoznal. Siv jopič je nosil in bukove hlače je imel na sebi pa brez predpasnika je bil. Predpasnik iz modnega platna je nosil odkar pomnim, le ob nedeljah ga je odložil. Tak je s palico v roki in s silno težkimi koraki gazil sneg in sključen sam vase ni pogledal ne v levo, ne v desno. Tako sključen še ni bil nikoli, čeprav so mu že leta sedla na ramena. Slutil sem, da se je moralo nekaj zgoditi. Nemci so ga bili vsa leta nekaj pestili, ker ni maral govoriti nemško, nazadnje pa so njegovo obnašanje vzeli v zakup in ga niso več gnjavili, le črno piko so napravili poleg njegovega imena. Stopil sem mu naproti. Nič ni pozdravil, tudi roke mi ni ponudil, in v njegovem nagubanem obrazu ni zadrgetala niti ena brazda. Vprašujoče me je pogledal in dolgo molčal, ko da se ne more spomniti, po kaj da je prišel. Nazadnje je potihem izdaval: »Glančnik me je dal poklicati na Prevalje.« Sedaj sem vedel. Pričelo se je. Vedeli so približno, kje se zadržujem, in so nastavili past. »Zaprli nas bodo in požgali. Za tebe so zvedeli.« je nadaljeval z istim brezizraznim tonom. Zopet sva oba molčala. »Ali je še kaj drugega rekel?« sem ga vprašal tja v en dan, da bi prekinil neznosni molk. »Pravi, naj te poiščem in pregovorim, da se prostovoljno javiš, je rekel, da ti bodo dali službo.« Potem pa je hitro pristavil,

ko da bi se opravičeval: »Pa saj jim ni verjeti, samo tako sem ti prišel povedat, da boš vedel, kje smo, če nas ne najdeš več doma, saj sva itak z materjo sama ostala.« Malo prej se mi je še smilil, ko je stal tam ves sključen oprt na palico, brez obrambe privezan na dom in čakal v negotovost najhujše, ta trenutek pa se mi je zdelo, da je zmagal, potrebuje samo zadnji pritrdilni odgovor. Iz mene je bruhnilo: »Oče, z menoj gresta oba z materjo, bomo že kako. Saj nista edina starčka v partizanih. Glavno, da obvarujemo življenja. Nemcem ne verjemite! Če me dobijo živega, nas bodo počasi ubijali vse tri.« Od razburjenja nisem mogel nadaljevati, umolknil sem sredi stavka. Tudi oče je molčal, njegov pogled je počasi zdrsel čez posneženo planjavo in se ustavil nad Šmarješkimi grabnom, kjer je tičala lese-na domačija kot lastovičje gnezdo v skali ter dobrodušno mežikala z majhnimi okni v hladno zimsko sonce. Čutil sem slovesni trenutek v njegovi duši, ko je bil tako silno navezan na dom in je zanj delal in živel kar pomnim, sedaj pa se mora od njega odtrgati. Tedaj se je komaj vidno nasmehnil, se zravnal in zopet zagrizel v škripajoči sneg.

Organiziral sem vse potrebno za umik domačih, če bi Nemci svojo grožnjo res uresničili — pa jih je prehitelo.

Minil je mesec in še kak teden, ko se je okoli pritlikavih grmičev jel tajati sneg. Za ped velika kopnica se je potegnila navzdol, da si se lahko vsedel nanjo, ko je še okoli in okoli držal sren. Potlačen črniv je pognal novo zelenje, ko da je upanje pognalo iz premrlih tal. Zapustili smo bajte in nočevali po kopnicah, čeprav je še zmrzovalo, pa si se pokrili čez glavo in si imel občutek, da si v topli postelji, čeprav so noge še molele v sneg. Zavezniki so Nemce zapuščali, tudi zima, pa ni bilo dolgo, ko so divji petelini zapeli v Pernatem. Prestavili smo se na osvobodeno ozemlje, pomladanski bunker, ki je bil umetniško skrit v pragozdu smrek in borovja nad Pernatom. Malo niže je imel Domen gospodarski bunker, kjer je konspirativno hranil dobršne kose mesa za najhujše dni. Nihče ni prav vedel zanj, le lisice so ga odkrile. Naš intendant pa si ni dal dvakrat reči, odšel je v akcijo na Šmarjeto, čim je sneg napol odlezel. Vedeli smo: Domen je v akciji. Noč je pognila blagodejno tenčico in čisto jasne, svetle zvezde so migetale skozi vejevje — pa je zapokalo. Nekaj rezkih rafalov in spet je bilo vse tiho. Aha, Domen je v akciji, da je le ni skupil! Nihče ni zaspal, ugibali smo in ugibali, več ko dve uri je tekel pogovor, ko stražar nenadoma ustavi: »Kdo tam? Parola!« »Domen,« se je glasil odgovor. »In kdo še?« je hotel vedeti stražar, saj je bilo slišati, ko da se bliža cela četa. »Pa konj,« se je zopet oglašil iz teme. Prasnili smo v smeh. Domen, pa na konju, pa le ni nič hudega, smo se oddahnili in mu hiteli naproti. »Prekleteo, pa ravno v škornje,« je še robantil, ko smo se režali na vsa usta. »Kaj je v škornju?« smo silili vanj. »Luknja vendar!« Pa res je imel prestreljeno nogo ravno v mečeh. »No da le ni hujšega,« smo ga tolažili. »Kost je cela.« »Pa cvikarji tudi,« je hudomušno pristavil Lipi, ki je imel nogo prestreljeno v kolku in je že dva me-

seca negibno ležal pa je vendar držal pokonci vso družčino s svojim pristnim humorjem.

Nekega majskega popoldneva se je bližal Šentanelu čuden spreved. Spredaj borci z naperjenimi puškami v strelcih, za njimi pa partizanke, ki so nosile venec, spleten iz smrečja in zgodnjega pomladanskega cvetja. Postali so, oprezali nekaj časa, potem pa brez besed krenili na pokopališče. »Tovariš, svoboda je, povedat smo ti prišli!« Mrtvi tovariš pa se ni več ganil, ni mogel z nami v svobodo, ostal je tam, kjer je pokopana šentanelška zgodovina, njih, ki so ljubili dom in zemljo nadvse. »Kot žrtve ste padli v borbi za nas...« se je zila pesem z brnenjem bronca, ko je ura udarila štiri udarce, ko da bi vedela, da je čas oznaniti s krvjo plačano svobodo.

Še isti večer sem se srečal z očetom. Polna hiša nas je bila, pa smo zopet tako hitro odšli, kot smo prišli, odšli smo v dolino.

Po enem letu sem zopet odšel v šole. Očetu ni bilo prav, da puščam kmetijo v nemar, in ko sem mu povedal svojo odločitev, ni rekel ne belo ne črno. Kazalo je, ko da se sploh ne zanima za to, kako napredujem v šoli, ker pa sem ga bil navajen, me to ni prizadelo. Ko pa sem nekega dne v počitnicah prav po tiho odprl duri v štíble, kjer sem imel spravljeno svojo kramo, in me oče ni opazil, sem ga zalotil, kako pobira moje maturitetno spričevalo. Splazil sem se tako tiho, kot sem prišel, zopet nazaj. Pa je le srce v tej stari grči, čeprav mu nikoli ne da do besede.

Vojna mu je pustila edini vojni dobiček — konja, katerega pa je prekupčevalcu — oderuhu tudi drago plačal. S tem konjem je sklenil dosmrtno prijateljstvo. Negoval ga je, z njim paberkoval pa kamorkoli je bilo treba, sta šla oba. Ko so ga moči že zapuščale, je še križaril s

Anton Pernjak, p. d. Tomaž, jih ima že 88. Takrat smo ga obiskali na moštovni preizkušnji in smo starega Torkarja predstavili za čim večji učinek kot moža z 62 delovnimi leti. A tako... vzel je grčo in ko se je vrnil, nadaljeval... jaz pa jih imam teh vse sorte let dela že nad 73. Da bi zdrav dočkal sto let, sosod fužin in zapozneli mož Vorančeve sestrične.

ZAPOVED ZA VARSTVO FUŽIN

Pravilnik oziroma zadolžitve za požarno-varnostno skrbstvo v tovarni

Naša tovarna je naš kruh in vsakdo si lahko predstavlja posledice uničenja tudi najmanjšega njenega dela, kaj šele onesposobljenosti funkcije obrata ali več obratov, uničenje skladišč itd. Sleherni sodelavec zato tudi sam najbliže čuti odgovornost za vso to pažnjo ter predvsem sam od sebe zavestno varno ravna. To je osnovni pogoj.

Je že res, da smo večinoma »iz železa«, ampak to so samo tone, medtem ko je zamah-funkcija strahotno uničljiva tudi ob teh železnih tonah, kar smo imeli, žal, priložnost temeljito videti ob požarni katastrofi v naši čistilnici. Potreba te pažnje torej nikjer ni zmanjšana, marveč pri toliko večjem podjetju toliko večja zase, za družino, za ves kraj in domovino.

Osnova varovanja pred požari je torej v lastni zavesti te pažnje. Toda povsod, kjer naj vladata red in vedno živa preventiva, so potrebne tudi zadolžitve. Zaradi tega je tu tudi zakon o varstvu pred požarom in delavski svet Železarne Ravne je na podlagi 1. in 2. člena tega zakona predpisal sledeče zadolžitve oziroma pravilnik o požarnem varstvu pri podjetju.

I. UVODNE DOLOČBE

1. člen

(1) Namen tega pravilnika je, da se predpišejo mere in ukrepi, ki so potrebni, da se zavarujejo človeška življenja in splošno ljudsko premoženje pred požarom in drugimi elementarnimi nezgodami in da se izvajajo potrebne mere za odstranitev vzrokov požara, mere za gašenje in reševanje ob nastalem požaru ter mere za pomoč pri preprečevanju in odstranjevanju posledic elementarnih nesreč.

svojim zvestim »pubijem« po dolini. Večkrat mi je dejal: »To je pa moj avto, pa me bo preživel,« in ga je tudi.

Lani ga je prijelo. Ni dolgo posedal okoli voglov. »Leta so tu in čas je že,« je modroval sam pri sebi, v srcu pa upal, da morda le še dočaka pomlad. Potem se je vlegel in preden je minilo štirinajst dni, se je poslovil.

Prejšnji dan sem ga še obiskal, ko pa sem drugo jutro gazil sveže zapadli sneg po rebri, so se oglasili zvonovi, na griču pod hišo pa je leno dogorevala slama z rdečkastim sajavim plamenom. Ko da so zmrznila čustva in da sem srce izgubil, sem stopal s preračunanimi koraki topo proti domačiji. Na pragu me je srečala mati z mevtro v rokah. Nič se nisva pozdravila, tudi v roko si nisva segla, stala je tam sključena sama vase, kot oni dan oče, ko sem ga srečal na javki, brez solze na licih, je komaj slišno pripomnila: »Pač ni moglo biti,« in je odšla proti hlevu.

Stopil sem v hišo in se zadnjikrat srečal z njim. Čisto sam je ležal na mrtvaškem odru, brez cvetja, le sveča je brlela v poltemi in metala pramene svetlobe na njegov smehljajoči obraz.

Podal se je zadnjikrat na pot, ki jo je desetisočkrat prehodil in se vlegel k zgo-

2. člen

(1) Vsak obratovodja je dolžan, da izvaja v svojem obratu preventivne mere za požarno varnost in hitre ukrepe za takojšnje gašenje začetnih požarov. Preventivne mere mora tudi izvajati obratovodja v svojem obratu (čiščenje kanalov, prahu itd.). Ako je v posameznem obratu ali oddelku podana posebna nevarnost, mora vodja obrata oziroma oddelka to sporočiti vodji gasilske službe, da organizirata ustrezne varnostne ukrepe.

(2) Za neposredno izvajanje požarno-varnostne službe je organizirana v podjetju posebna gasilsko-reševalna služba. Vrhovno vodstvo požarno-varnostne službe pripada glavnemu sekretarju podjetja, ki je odgovoren organom delavskega samoupravljanja in upravnim organom občine za požarno varnost.

II. ORGANIZACIJSKI UKREPI

3. člen

(1) Za opravljanje požarno-varnostne službe je organizirana v podjetju gasilsko-reševalna služba, ki mora šteti najmanj 9 stalnih in 45 prostovoljnih članov.

(2) Glavni sekretar podjetja je pooblaščen, da enoto gasilsko-reševalne službe po potrebi ojači, zlasti s prostovoljnimi člani. Glavni sekretar podjetja upošteva pri izbiri članov te službe fizične in umske kondicije članov gasilsko-reševalne službe ter skrbi za njihovo izobraževanje in vežbanje.

4. člen

(1) Namen organizacijskih ukrepov za požarno varnost je v prvi vrsti preventiva, to pomeni, da je treba s skrbnostjo dobrega gospodarja preprečiti, da bi požar izbruhnil, če izbruhne, je treba preprečiti, da bi se razširil.

(2) V vseh obratih in oddelkih se morajo izvršiti ukrepi za varnost pred požarom, ki jih določajo zakoniti predpisi, ta pravilnik in ki jih odredita izrecno glavni sekretar podjetja in vodja gasilsko-reševalne službe. Vse ukrepe za varstvo pred požarom in nesrečami je treba izvajati prvenstveno v rokih, ki so za to določeni.

dovini šentanelške fare. Z njim sem pokopal del svojega življenja.

Počasi, ne da bi opazil, sem se spustil z vrha gore. Topel val nad dremajočo dolino je prinašal s seboj duh kipeče smole, pomešan z vonjem planinskega cvetja, in uspaval telo, da ni čutilo več teže. Z lahimi koraki sem ubiral pot po zložnih ovinkih, dokler nisem doma zadel ob lesu nad javorskim mežnarjem.

Kopica šolarjev se je ravno ta trenutek vsula iz mežnarije, kjer je že od nekdanj javorska šola. Živ-žav kot ptičji semenj je odmeval po rebreh in se pomalem razgubil med žametnozelenimi hojami. Spuščal sem se po obronku, ko je sonce ravnokar prižigalo bleščeče lučke na grebenih Raduhe, potem pa je modrozelenkast mrak poljubil zemljo, le na oknu je še tlel škrlatni soj — kot v srcu spomin.

* Inž. Mitja Š i p e k je torej že in še bo nekaj mesecev na študijskem sodelovanju na znamenitem metalurškem inštitutu v Parizu. Ob odhodu na ta veliki razgled smo inženirja seveda prosili, da kaj napiše tudi za domači list. Pač kaj takega, kako je tja potoval, kaj raziskujejo ter vmes take »pariške« stvari. In poslal nam je — s p o m i n e.

Sedaj še bliže razumemo, kako je tudi Voranc napisal najlepše stvari o domači zemlji in ljudeh v — Parizu. Lepote domačije v tujini bliže zasvetle. Uredništvo.

5. člen

(1) V vseh objektih podjetja je treba skladno s tehničnimi predpisi poskrbeti za vse potrebno, da v objektu ne more izbruhniti požar. Električne naprave, parovodi, kanalizacija, dimniki, daljnovodi in podobne naprave morajo biti zgrajeni in instalirani tako, da ne morejo povzročiti nevarnosti za požar. Vse nove gradnje se morajo prijaviti požarno-varnostni komisiji podjetja zaradi pregleda. Predhodno pa je treba dati v pogled gradbene načrte.

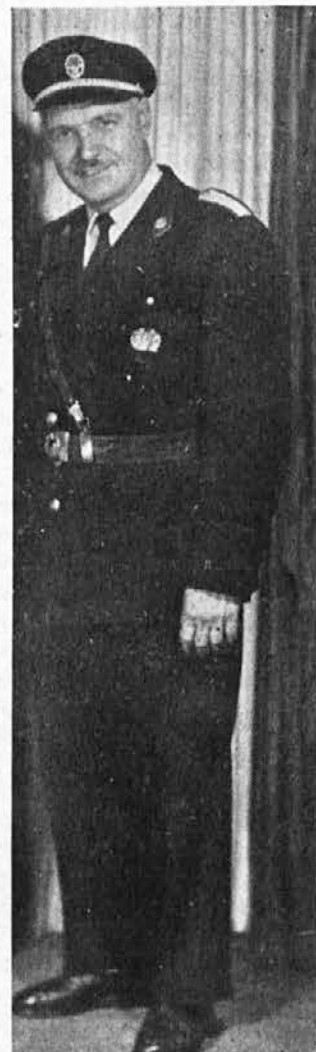
6. člen

(1) Hitro vnetljive in eksplozivne snovi ne smejo biti vskladiščene v prostorih, ki zanje niso primerni, oziroma v skladiščih, ki ne odgovarjajo sodobnim gradbenim predpisom in predpisom požarno-varnostne službe. Vsako eventualno spremembo je javiti požarno-varnostni komisiji podjetja.

(2) Tehnični direktor podjetja in glavni sekretar sporazumno predpišeta količine goriv in maziv, ki jih smejo hraniti vodje obratov in oddelkov v priročnih skladiščih.

(3) Kolikor se zaradi neizogibne potrebe vskladišči kak material začasno izven primerno urejenega skladišča, je treba izvesti poostrene mere za preprečevanje požara, kar je prijaviti vodji gasilcev za nadaljnje ukrepe oziroma izvedbo preventivnih mer.

(4) Posebej je treba nadzorovati skladišča ob železniški progi, da ne nastane požar zaradi isker iz lokomotive. Enako je treba poostreno nadzorovati zaloge premoga, da ne pride do samovžiga. Za nadzor so odgovorni obratovodja energetskega obrata in obhodni gasilec.

JOŽE HORJAK
višji gasilski oficir, poveljnik gasilske enote Železarne Ravne

7. člen

(1) Na vsem področju podjetja, posebno pa v vseh obratnih prostorih je prepovedano prižiganje in uporaba odprtega plamena, razen kadar to zahtevajo posebne obratne oziroma proizvodne potrebe. V tem primeru mora tisti, ki je odgovoren za določeno delo, ukreniti vse potrebno, da se zagotovi varnost pred požarom.

(2) V obratih in oddelkih, kjer so nameščene opozorilne tablice, da je kajenje strogo prepovedano, se je treba te odredbe brezpogojno držati. Vse peči za kurjenje morajo biti predpisano izdelane in tla okrog njih morajo biti zavarovana s pločevino. Kurjava se mora shranjevati v zaprtih zabojih, pepel pa je sproti odlagati na določeno mesto. Pred zaključkom dela je treba ogenj v peči popolnoma ugasiti.

(3) Najstrože je prepovedano uporabljanje električnih peči in kuhalnikov, kadar v sobi ni navzoča vsaj ena oseba. V vseh prostorih, ki imajo lesene stene ali lesen strop, je uporaba električnih peči, kuhalnikov in sličnih aparatov brez nadzorstva popolnoma zabranjena.

(4) Vsi obratni prostori se smejo greti samo na predpisani način. Prepovedana je uporaba kokska in premoga za gretje v odprtih sodih.

8. člen

(1) Vsi obratni prostori se morajo redno temeljito čistiti. Pri tem je treba posebej paziti na bombažne odpadke in masne krpe ter jih sproti odstranjevati. Mastne krpe se smejo odlagati le v zaprte pločevinaste sode s pokrovom.

(2) Čiščenje električnih instalacij in naprav mora vršiti le električar, kak drug delavec pa le pod njegovim nadzorstvom.

(3) Za izvajanje sedmega in osmega člena skrbe po posameznih oddelkih vodje sklopov, obratovodje, mojstri in predelavci. Kolikor pa zapazijo omenjene nepravilnosti obhodni poklicni gasilci, se to prijavi vodji gasilcev v nadaljnji postopek.

9. člen

(1) Gasilne naprave po obratih, in sicer ročni gasilni aparati, posode z vodo, posode s peskom, lestve, orodje za gašenje, cevi in druge gasilske naprave morajo biti stalno na svojem mestu ter v dobrem in sposobnem stanju. Poleg gasilcev so za to odgovorni tudi obratovodje, mojstri in predelavci.

(2) Mesta, kjer se nahajajo gasilne naprave, morajo biti vidno označena s posebnimi znaki, za kar skrbi vodja gasilcev s svojimi člani.

10. člen

Strogo je prepovedano zalagati gasilne naprave s kakršnimi koli materiali, zaboji ali drugimi predmeti. Do naprav mora biti omogočen širok dostop. Najstrože je prepovedano samovoljno odstranjevanje gasilnih naprav z njihovih mest ali jih uporabljati za namene, ki nimajo zveze z gašenjem požara oziroma z vajami v gašenju.

11. člen

(1) Vsak obrat ali oddelek mora imeti vsaj dva izhoda na prosto, da se v primeru požara ali nesreče rešijo zaposlene osebe. Prehodi in izhodi morajo biti vedno prosti, da je možen vsak čas neoviran izhod. To je nujno potrebno tudi zaradi morebitne potrebe po prenašanju ponesrečencev. Za izvajanje so odgovorni obratovodje.

(2) Obrati in oddelki morajo biti grajeni tako, da je možen dostop do njih z gasilskimi agregati.

12. člen

(1) Vse zgradbe in objekti morajo biti zgrajeni tako, da so varni pred požarom.

(2) Strehe morajo biti pokrite s takim materialom, ki vzdrži hudo vročino in ga letče iskre ne morejo zažgati. Zlasti je treba paziti na kulirne in dimne naprave.

13. člen

(1) Skladišča morajo biti varno zgrajena in požarno varno oddaljena od ostalih objektov.

(2) Skladišče lesa mora biti oddaljeno najmanj 20 metrov od drugih objektov.

(3) Deske se morajo zlagati v skladovnico. Skladovnice morajo biti oddaljene druga od druge najmanj 2 m, posamezne vrste skladovnic pa najmanj 4 m. Za red na lesnem skladišču oziroma prostoru odgovarja vodja lesnega skladišča.

14. člen

(1) Vsak delavec Železarne Ravne mora znati ravnati z ročnimi gasilnimi aparati. Vodja gasilsko-reševalne službe je dolžan poskrbeti, da vodje oddelkov priučijo vse zaposlene delavce ravnati z ročnimi gasilnimi aparati. V ta namen izvajajo poklicni gasilci instruktazo delavcev.

(2) Vsi delavci so dolžni z vestnostjo in odgovornostjo sprejemati navodila gasilcev v izogib disciplinske odgovornosti.

15. člen

(1) Električne napeljave morajo ustrezati vsem pogojem požarne varnosti. V požarno ne-

varnih prostorih morajo biti električne žarnice zavarovane s steklenimi zvonci in zavarovalnimi mrežami.

(2) Stikala in motorji morajo biti zavarovani proti prahu, zlasti proti kovinskim prahom.

(3) V obratih mora biti urejena naprava za avtomatični izklop.

16. člen

(1) V ključavničarski delavnici se sme varilni aparat uporabljati le na določenem mestu. Jeklenke za kisik in acetilen morajo biti pritrjene k steni. Če se varilni aparat prenaša v druge objekte, mora biti prevozen. Za pravilno delo z aparati skrbijo mojstri skupno z varilci, kar je določeno po predpisih HTZ službe.

(2) Varilni aparat mora imeti varovalno napravo, da prepreči udar plamena po ceveh v jeklenkah. Pri varilnem aparatu mora biti nameščen azbestni prt.

17. člen

(1) Električne instalacije in strelovode je treba večkrat kontrolirati in jih v redu vzdrževati. Po uporabi je treba električne instalacije izključiti, zlasti v času, ko delavci zapustijo delavnico. Mojstri so dolžni pregledati, ali so električne naprave izključene in so odgovorni za opustitev.

18. člen

(1) Strelovode mora letno pregledati podjetje, ki je za to pooblaščen in za to usposobljeno. Dokumenti o pregledu strelovodov se hranijo v pisarni glavnega energetika. Za pregled strelovodov morajo skrbeti obratovodje oziroma za to določene osebe, pri katerih se strelovodi nahajajo.

19. člen

(1) V vsakem prostoru, kjer so vnetljive snovi ali vnetljive tekočine, mora biti ustrezno število gasilnih pripomočkov, da se ogenj hitro omeji in pogasi. Gasilna sredstva morajo biti take vrste, da se bodo z njimi uspešno gasili predmeti, ki gori. Gasilno sredstvo in gasilno orodje mora biti vedno dostopno.

20. člen

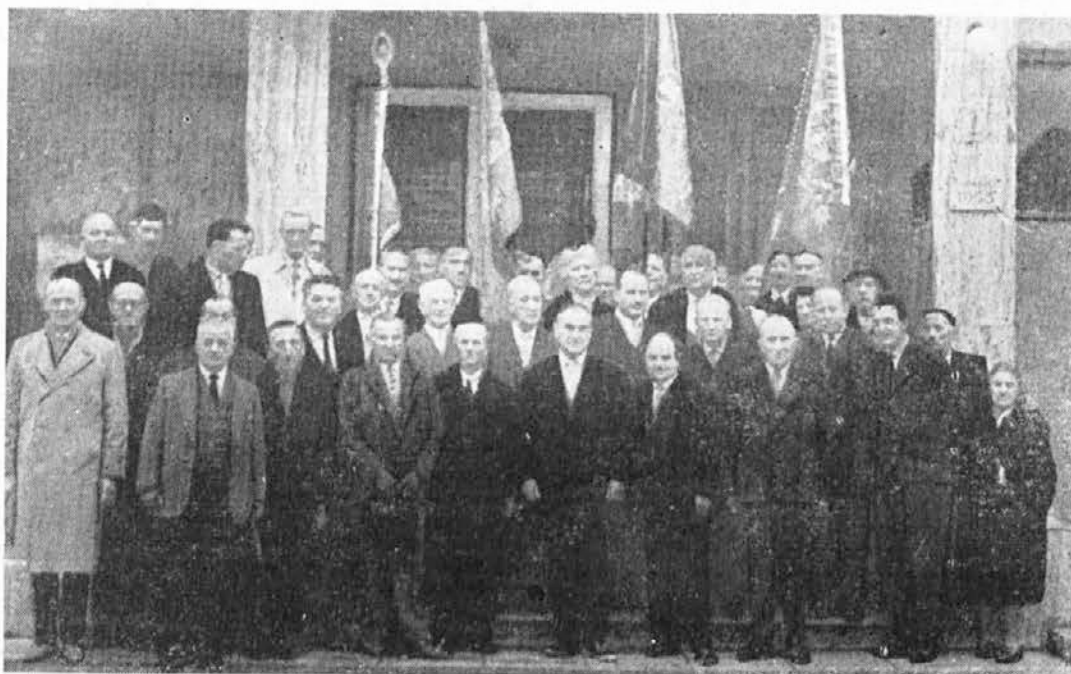
(1) Bencinski ali drugi sodi za lahko vnetljive tekočine morajo biti spravljani pod streho, da niso izpostavljeni soncu ali vročini, ne glede na to, ali so sodi prazni ali polni.

(2) Te sode je treba skladati tako, da niso drug na drugem in da je med njimi tako široka odprtina, da je mogoče posamezne sode vedno in brez ovir potegniti iz vrste. Za izvedbo tega mora poskrbeti glavni skladiščnik podjetja.

Izhod na praznik

Praznik upokoјencev na Ravnah na Koroškem

29. novembra 1961 so razvili svoj društveni prapor. Za ta praznik so jih obiskali in jim čestitali številni predstavniki družbenih organizacij in oblastnih ustanov s predsednikom občine, Ivanom Hercogom na čelu; predstavniki delavskega sveta in upravnega odbora Železane Ravne s tehn. direktorjem inž. Fr. Mahorčičem, ki je praporu tudi kumoval, ter delegati sorodnih društev iz kraja z društvenimi prapori. Na sliki, ki je po izdelavi zares ravensko nemogoča, so samo odborniki društva in delegacije. Upokoјenci so se tudi ob tej priliki zahvalili za vsestransko skrbstvo za njihov stan, predvsem pa poudarili veliko dejstvo — stalnost stanovanja, da se jim po tolikih letih dela ni treba umikati iz domov, kakor je bil to primer v prejšnjih časih.

21. člen

(1) Prostori, kjer so nameščeni pogonski stroji, morajo biti vedno čisti. Stroji ne smejo biti prašni, tla pa ne mastna ali polita z oljem ali bencinom. Pod ležaje strojev morajo biti nameščene posodice za lovljenje maziva.

(2) Mastne krpe, vata ali papir se mora sproti odstranjevati v določene ognjevarne posode, za kar po posameznih obratih in oddelkih skrbe in odgovarjajo obratovodje, mojstri, predelavci in oddelkovodje.

22. člen

(1) Vse lesene lope morajo biti predeljene s požarnim zidom. Požarni zidovi v lesenih lopah smejo biti v razdalji največ 30 m.

23. člen

(1) Prostori, kjer se nabira žagovina, morajo biti opremljeni z napravami za odvajanje. Izpod žag se mora žagovina odstranjevati vsak dan. Lesni prah se mora odstranjevati vsak teden, za kar skrbe obratovodje, mojstri in predelavci.

24. člen

(1) Zaloge vnetljivih tekočin, ki presegajo enodnevnne porabe, morajo biti vskladiščene v zgradbi po določbah uredbe o graditvi skladišč za shrambo vnetljivih tekočin (Uradni list FLRJ, št. 19/1949).

25. člen

(1) Ograjeni prostori blagovnih dvigal, ki vežejo posamezna nadstropja, morajo imeti vrata iz negorljivega materiala, ki morajo biti zaprta, kadar podjetje ne dela. Kadar dvigala ne delajo, morajo stati na najvišji višini prostora, ostale odprtine morajo biti zaprte z mrežami.

26. člen

(1) Lesene konstrukcije v tovarnah, ki jih ni mogoče nadomestiti z negorljivim materialom in ki so izpostavljene večjim temperaturam, je obvezno impregnirati proti vnetljivosti in gorjenju. Da se delo izvrši, odgovarjajo in poskrbijo obratovodje vsaj enkrat letno.

27. člen

(1) Garaže morajo biti ognjevarne. Električna naprava mora odgovarjati obstoječim JUS predpisom. Vozila morajo biti parkirana v garaži tako, da je vozilo obrnjeno s prednjim delom proti vratom.

(2) Vozilo ne sme biti postavljeno v brzino in zavrtlo. V garaži se ne sme držati nobena zaloga goriva, kakor tudi ne gum. Mastne krpe se morajo sproti odstranjevati, za kar poskrbi odgovorni obratovodja.

28. člen

(1) Komisija iz člena 51 Pravil Železarne Ravne za požarno varnost mora vsaj štirikrat letno pregledati vse protipožarne naprave in njihovo funkcioniranje. Prav tako mora komisija vsaj štirikrat letno pregledati vse objekte podjetja in kontrolirati izvajanje požarno-varnostnih predpisov.

29. člen

(1) Upravni odbor imenuje člane komisije v smislu člena 51 Pravil podjetja. Vodja gasilsko-reševalne službe je po svojem položaju član komisije, v komisiji sodeluje tudi vsakokratni komandir društva.

(2) Komisija sestavi zapisnik o izvršenih pregledih in poroča o svojem delu upravnemu odboru podjetja.

III. OPERATIVNI PREDPISI

30. člen

(1) V podjetju je organizirana gasilsko-reševalna služba, ki je neposredno podrejena glavnemu sekretarju podjetja.

(2) Gasilska služba mora biti organizirana tako, da dela v vsaki delovni izmeni najmanj 10 članov prostovoljnih gasilcev iz člena 3 tega pravilnika. Ti člani morajo poleg stalnih poklicnih gasilcev skrbeti za požarno varnost med delom ter vsako nevarnost nemudoma javiti vodji obrata oziroma vodji gasilsko-reševalne službe.

31. člen

(1) Komandir društva in vodja gasilsko-reševalne službe imata sledeče naloge:

I. Komandir društva:

1. Komandir operativne enote je odgovoren za delo enote v strokovno-tehničnem pogledu poklicnih in prostovoljnih gasilcev. Nadzira delo vseh podrejenih častnikov, podčastnikov in članov, ter po potrebi prireja predavanja, razne tečaje itd. Njemu so disciplinsko podrejeni vsi prostovoljni in poklicni gasilci.

2. Kontrolira, da so vse orodje, oprema in vozila v redu vzdrževani in pripravljene za takojšnjo akcijo.

3. Voditi mora pravilno akcijo v slučaju požara in reševanja. Prepričati se mora, ali so nevarne električne in plinske napeljave v redu izklopljene. Skrbeti mora v slučaju akcije, da se iz nevarnega področja odstranijo vse lahko vnetljive, eksplozivne in strupene snovi.

4. V primeru požara ima pravico in dolžnost, prepovedati dostop v bližino gorišča vsem nezaposlenim osebam, določiti evakuacijo oseb iz sosednjih objektov, ki jih ogroža požar, in materiala, ki ga utegne zajeti požar; odrediti, da se deloma ali v celoti podrejo objekti, po katerih bi se utegnil požar razviti oziroma razširiti, če se širjenje požara ne da preprečiti drugače.

5. Če je potrebno, lahko odredi, da inšpektorji člani kolektiva pomagati pri gašenju in reševanju.

6. Če sodeluje pri gašenju požara ali reševanju več gasilskih enot, vodi celotno akcijo.

Organ za notranje zadeve, ki nadzoruje gašenje požara oziroma reševanje, lahko odredi, da prevzame vodstvo akcije poveljniki druge gasilske enote, ki je za to večji strokovnjak.

II. Vodja gasilsko-reševalne službe:

1. Vodi delo in razporeja poklicne gasilce-reševalce na vsakodnevne izmene, ki morajo biti sposobne vršiti to službo.

2. Nadzoruje delo poklicnih gasilcev-reševalcev po njim izdanih rešitvah.

3. Opravlja administrativno delo, kolikor se tiče notranjega poslovanja poklicnih gasilcev-reševalcev.

4. Je odgovoren za celotno delo poklicnih gasilcev-reševalcev ter za red v vseh prostorih doma gasilcev, za kar odgovarja komandirju oziroma upravnemu odboru društva.

5. Je odgovoren, da so požarna poročila pravočasno sestavljena in odposlana na določene forume.

6. Odgovarja v podjetju za preventivno in skrbni, da so vsa gasilna sredstva po obratih redno kontrolirana, pravilno vzdrževana in nameščena na odgovarjajočih mestih.

32. člen

(1) Po en poklicni gasilec mora vršiti v vsaki izmeni ŽR dežurno službo, ostali pa vršijo obhodno službo, o čemer se vodi dnevnik dela in mora izmenski vodja vpisati vsakodnevno opažanje.

(2) Poklicni gasilec, ki vrši obhodno službo, mora v določenih časovnih presledkih, ki jih odreja sekretar podjetja, pregledati vse objekte in pri tem paziti, da se odstrani vsaka nevarnost za nastanek požara. V primeru, da obhodni gasilec ugotovi, da gasilne naprave niso na določenem mestu ali da so v slabem stanju, mora opozoriti vodjo gasilsko-reševalne službe.

(3) V primeru, da se tudi na pismeno opozorilo vodje gasilsko-reševalne službe ne ukrene potrebno za izboljšanje varnosti, mora vodja gasilsko-reševalne službe prijaviti kršilca glavnemu sekretarju podjetja zaradi izvajanja varnostnih in disciplinskih ukrepov.

(4) Poklicni gasilci in vratarji kakor ostali člani gasilsko-reševalne službe in varnostno-nadzorne službe podjetja morajo znati gasiti in morajo poznati telefonske številke, ki jih je pozvati v primeru požara ali nesreče.

(5) Poklicni gasilci si morajo pridobiti potrebno strokovno znanje za opravljanje svoje službe ter morajo biti za to službo telesno in umsko sposobni. Za strokovno usposabljanje poklicnih gasilcev naj bi se dvakrat letno vršili strokovni izpiti.

33. člen

(1) Člani prostovoljnega gasilskega društva imajo sledeče naloge:

1. izvajati preventivne ukrepe proti požaru,

2. gasiti požar,

3. pomagati pri požaru in drugih elementarnih nesrečah-nezgodah,

4. v primeru večjega požara ali elementarne nezgode pomagati tudi sosednjim gasilskim enotam na poziv LM Ravne,

5. v primeru, da se požar tako razširi, da ga moštvo obratnega gasilskega društva ne more samo pogasiti, morajo poklicni na pomoč najbližje gasilske enote v okolici in okraju,

6. da v slučaju danega znaka za požar, to je alarma, takoj prihitijo v orodišče in da so tudi ob odsotnosti svojega dela v podjetju plačani, kar predvideva temeljni zakon o varstvu pred požarom, člen 40 (3).

34. člen

(1) Kdor opazi požar, je dolžan, da nemudoma pokliče gasilsko-reševalno službo po telefonskih številkah 7 ali 200 in jo obvesti o požaru ter da v okviru svoje fizične zmožnosti pomaga pri gašenju in reševanju.

(2) O nastalem požaru je poleg tega takoj obvestiti obratovodjo ali njegovega namestnika, ki mora priti nemudoma na mesto požara.

(3) Vodja gasilske reševalne službe, njegov namestnik ali poklicni gasilec mora takoj presoditi, ali bo mogel požar pogasiti z razpoložljivimi gasilci ali ne. Če o tem dvomi in je uspeh negotov, mora izdati znak za alarm. Za vsako zlorabljanje alarmnih naprav ali telefonske številke 7 in 200 v slučaju požarnih akcij se bo proti storilcem disciplinsko postopalo. V slučaju alarma oziroma požarnih akcij imajo pravico do te telefonske številke glavni direktor, tehnični direktor, sekretar podjetja, obratovodja dotičnega obrata, kjer je nastal požar, komandir društva ali njegov namestnik, postaja LM Ravne in Reševalna postaja Ravne.

35. člen

(1) Na dani alarm se morajo takoj zbrati vsi poklicni gasilci in prostovoljni gasilci ter stopiti takoj v akcijo. Člani, ki so že na mestu požara, ostanejo še naprej na mestu pri reševanju in gašenju.

36. člen

(1) Vodja gasilske reševalne službe je dolžan takoj obvestiti glavnega sekretarja podjetja, komandirja društva in postajo LM Ravne.

(2) Akcijo gašenja vodi komandir društva, v njegovi odsotnosti pa njegov namestnik. Ta vodi gašenje tudi tedaj, če priskočijo na pomoč gasilske enote iz sosednjih podjetij ali občin in prostovoljni gasilci.

37. člen

(1) Po gašenem požaru izvršuje komisija iz člena 51 pravil podjetja pod predsedstvom požarno-varnostne komisije in vodje gasilsko-reševalne službe ogled na požarnem mestu in ugotovi vzroke, zaradi katerih je nastal požar. O izvršenem ogledu sestavi komisija poseben zapisnik. V tem zapisniku komisija predlaga določene ukrepe, ki so potrebni, da se v bodoče

požari na istem mestu ali na istovrstnih mestih preprečijo.

(2) Komisija dostavi po en izvod zapisnika tudi glavnemu sekretarju podjetja, postaji LM in zavarovalnemu oddelku podjetja za DOZ. Zavarovalni oddelk vlaga telegrafsko in pisмено prijavo DOZ-u po predpisih DOZ-ovega pravilnika.

38. člen

(1) Vodje sklopov obratov ter vodje obratov in oddelkov so odgovorni za požarno varnost podjetja in so odgovorni za izvajanje požarno-varnostnih ukrepov, ki jih predpišejo organi delavskega samoupravljanja in glavni sekretar podjetja.

(2) V tem oziru so vodje sklopov obratov, vodje obratov in oddelkov predvsem odgovorni:

1. da se gasilne naprave nahajajo na odrejenih mestih, da so dostopne in da so stalno sposobne za akcijo,

2. da so mesta, kjer se gasilne naprave nahajajo, vidno označena,

3. da se obratni prostori redno in temeljito čistijo in da se odpadni material pravilno odvažja,

4. da se v obratnih prostorih, kjer je prepovedano kajenje, ta ukrep dosledno izvaja ter pri tem ne uporablja odprti plamen in da se pravilno ravna s pečmi vseh vrst,

5. da se požarno-varnostne naprave in gasilna oprema uporablja samo za gasilske namene,

6. da se ne poškodujejo ali odstranjujejo požarno-varnostni znaki, opozorila, orodje in razne skice,

7. da so delavci na vseh delovnih mestih točno seznanjeni z vsemi požarno-varnostnimi ukrepi ter da so opozorjeni na mesta, kjer obstaja nevarnost požara in da so usposobljeni za ravnanje z ročnimi gasilnimi aparati,

8. da se omogoči vsem prostovoljnim gasilcem udeležba pri rednih gasilskih vajah (zamenjava delovnega časa).

(3) Glavni energetik podjetja in njegovi vodje obratov še posebej odgovarjajo za to, da se vse električne in druge napeljave in naprave v podjetju vgradijo in vzdržujejo v skladu s tehničnimi predpisi in da ne predstavljajo nevarnosti za požar.

39. člen

(1) Vodja gasilsko-reševalne službe mora skrbeti po svojih organih za točno evidenco gasilskega orodja in materiala, njegovo vzdrževanje in obnavljanje. O stanju in nabavi gasilskega orodja in materiala mora mesečno obveščati glavnega sekretarja podjetja.

(2) Komandir društva in vodja gasilsko-reševalne službe morata skrbeti za uporabnost gasilskih zajemališč.

(3) Vodne razmere v podjetju morajo biti vidno označene z znaki (hidranti, vodovodni rezervoarji in podobno), za kar skrbi vodja gasilcev oziroma za to zadolžena oseba.

40. člen

(1) Za izvajanje hitrejših intervencij v primeru požara mora biti izdelan obrambno-napadalni načrt, ki vsebuje vse elemente, iz katerih je razvidna požarna karakteristika podjetja in njegovih objektov, in orisane morajo biti smeri napada in obrambe. Osnutek obrambno-napadalnega načrta izdelata vodja gasilsko-reševalne službe, pregleduje, kontrolira in odobri ga pa glavni sekretar podjetja s komandirjem društva.

(2) Poleg tega si mora vodja gasilsko-reševalne službe oskrbeti preko konstrukcijskega biroja podjetja situacijski načrt obrata. Ti načrti so spravljivi v dežurni sobi poklicnih gasilcev v zapečatenem zavoju v določeni omari.

(3) V situacijskem načrtu morajo biti vrisana vsa poslopja, mesto za črpanje vode, hidranti, vodovodne pipe, sredstva za gašenje požarov, ročni gasilni aparati, brenčice, alarmne naprave in prostori, v katerih se nahajajo lahko vnetljivi in eksplozivni predmeti ali taki predmeti, ki so ob gorenju ali gašenju škodljivi.

(4) Mesta za vodo se v načrtu označijo z modro barvo, alarmne naprave z rdečo, požarni zidovi z rumeno, požarno nevarni objekti z rjavno barvo. Vse to mora biti razvidno iz legende načrta.

41. člen

(1) Poleg splošnih določil, ki veljajo v pogledu obrambe pred požarom, je potrebno posvečati pozornost obrambi in manipulaciji ter klasifikaciji vnetljivih tekočin in ločiti:

1. tekočine, ki morejo povzročiti eksplozije že pri temperaturi nižji od 21 stopinj C (surovi petrolej, petrolejski eter, bencin in mešanica goriv),

2. tekočine, ki imajo vnetljivo točko med 21 do 65 stopinj C,

3. tekočine, ki imajo vnetljivo točko med 65 do 125 stopinj C (mineralna olja, razna maziva).

42. člen

(1) Tekočine, navedene v prejšnjem členu, je treba posebej označiti in poučiti delavce, ki imajo opravka z njimi, na možnost eksplozije in na možnost hitrega vnetja, ter jim dati navodila, kako je z njimi postopati. Za pouk delavcev o ravnanju z vnetljivimi tekočinami skrbi glavni skladiščnik po obstoječih predpisih. Delavce ostalih obratov, kjer je možna kakršna koli eksplozija, pa poučuje obratovodja dotičnega obrata.

43. člen

(1) Delavci, zaposleni v skladiščih z vnetljivim materialom, morajo biti poleg tega poučeni tudi o načinu manipulacije s takimi materiali, z vsemi varnostnimi merami, ki jih morajo podvzemat pri svojem delu, kakor tudi najhitrejši in najbolj učinkoviti ukrepanje v slučaju eksplozije ali požara. O tem jih je treba poučiti, še preden prevzamejo svojo dolžnost. V ta namen je potrebno, da delavci:

1. točno poznajo prostore, razpored in način uporabe sredstev za gašenje, signaliziranje in telefonsko obveščanje;

2. skrbijo za red in čistočo v teh prostorih;

3. skrbijo za redno funkcioniranje ventilacijskih naprav, da preprečijo s tem prekomerno zbiranje vnetljivih plinov. Skrbijo, da pare in plini ne prodirajo v nižje ležeče prostore, v morebitne vodnjake in slično, kjer bi moglo priti do eksplozije;

4. na hiter način odstranijo razne iztekle vnetljive tekočine;

5. skrbijo, da je vse vrste embalaža v izpravnem stanju;

6. zbirajo krpe, prepojene z oljem, mazivi, bencinom, bencinsko mešanico in sličnimi te-

Ravenski šolarji pred nekako 42. leti. V sredini nadučitelj Janko Gačnik, sicer pa se kar najdite sami od leve na desno v prvi, drugi in tretji vrsti — dekleta seveda vsa po starih primkih: Pipan Justi, Čapelnik Terezija, Kamnik Urška, Kokal Ančka, Lerh Mimica in Štifnik Justi; Marošek Berza, Rebernik Angela, Ledinek Marija, Frece Kristina, Jamšek Marta, Oder Marija, Mevc Marija, Rožank Mimi, Hudopisk Marta, Kokal Marija in Jamšek Hedvika; Močnik Leopold, Milovnik Franc, Viternik Adolf, Lipovnik Miha, Mezner Peter, Novšek Viktor, Kokal Ivan (ki kuka tam ven med rameni v zadnji vrsti), Videmšek Ivan, Slanič Filip, Stana Valentin in Petrač Jože. Po izdelavi slike sodeč, na Ravnah tudi tedaj niso znali slikati.

Jože Kolmančič:

Otroško varstvo in družbena odgovornost

Če to pot izpustimo gospodarstvo, problem šolstva, nekatere prepotrebne komunalne objekte, kot so: pekarna, centralna klavnica in mlekarna, se lahko ustavimo pri otroškem varstvu in povemo nekaj besed o tem. Povod za to vsebino mi je dala razprava občinskega odbora SZDL na eni izmed zadnjih sej.

Skrb za otroke se je po vojni razvijala kot sestavni del splošnega družbenega razvoja in kot rezultat družbene zavesti o pomenu in nujnosti prizadevanj za splošno rast in vzgojo mlade generacije. Zaradi naglega spreminjanja strukture prebivalstva, pospešene urbanizacije in naraščajočega vključevanja žena v proizvodnjo postaja vedno bolj pereče vprašanje varstva otrok zaposlenih staršev, zlasti mater.

Mreža otroških ustanov se je po vojnih letih zelo razširila, vendar so se v razvoju teh ustanov zaradi administrativnega reševanja pokazale številne slabosti. Z razvojem komunalnega sistema, z uvedbo družbenega upravljanja in z novim načinom finansiranja samostojnih zavodov so se pokazale nove možnosti za nadaljnji razvoj otroškega varstva, čeprav je bil zlasti v zadnjih letih dosežen napredek tako po vsebini kakor tudi v oblikah otroškega varstva, vendar le lahko ugotovimo, da se ta dejavnost ni razvijala enakomerno in tudi ne skladno s splošnim družbenim razvojem v naši

občini. Zato zmogljivost predšolskih ustanov in drugih oblik varstva zelo zaostaja za dejanskimi potrebami. Vzroki za to so predvsem v nepravilnem vrednotenju teh problemov s strani občine kot celote. Ker sem že omenil občino, hočem pojasniti, da občine ne predstavlja samo občinski ljudski odbor, ampak da je občina-komunista gospodarska celota, ki zajema v svojem sestavu vse gospodarske in družbene organizacije, stanovanjske skupnosti in delavsko-družbeno samoupravljanje.

V okviru otroškega varstva poznamo več oblik:

Ena izmed takšnih oblik je otroško varstvo, ki zajema v svojem sestavu naše najmlajše otroke. Takšno varstvo se organizira v okviru stanovanjskih blokov, kamor dajejo starši svoje otroke bodisi za krajši ali daljši čas čez dan. Torej nekaj takega kot je zamisel na vrhu polstolpnice na Čečovju. Toda tja smo vselili take, ki ne potrebujejo otroškega varstva, stanovalci se niso zedinili, da imajo na skrbi še nekakšno otroško sobo.

Druga takšna oblika so vrtci za predšolsko mladino s popolno oskrbo (hrano) ali pa brez nje, tretja oblika pa so varstvene ustanove za šolsko mladino, ki naj bi se po šoli nekje shajala, obnavljala učno snov in pisala domače naloge pod strokovnim nadzorstvom pedagoškega voditelja. Iz gornjih naštetih oblik lahko sklepamo, da so prepotrebne vse, pa tudi

to, da imamo praktično in delno razvito le eno, to so vrtci. Če pa primerjamo stanje otroškega varstva v merilu naše občine, takšno kot je, potem lahko ugotovimo, da je pri tem vodil za to vso skrb le občinski ljudski odbor, da pa so gospodarske organizacije, stanovanjske skupnosti (iz objektivnih razlogov), razne ustanove in zavodi stali ob strani in niso kazali preveč zanimanja za to, v kakšnih pogojih se odvija varstvo in življenje naših najmlajših v obstoječih ustanovah. Pri tem gre predvsem za gospodarske organizacije in njih razumevanje, saj bo zaposlenega očeta, predvsem pa matere, skrb ob delu — za otroka, če bo v varstveni ustanovi, odpadla — večja koncentracija pri delu — produktivnost itd.

V naši občini imamo pet varstvenih ustanov-vrtcev z naslednjo kapaciteto in zasedbo:

Kapaciteta	Zasedba			Koristna površ. m ²	Površina na 1 varov.	
	1950	1955	1962			
Črna	35	39	45	56	88	1,6
Mežica	47	75	50	98	75	0,75
Prevalje	45	35	45	79	87	1,1
Žerjav	24	—	38	34	58	1,7
Ravne	60	50	75	126	148	1,2
Skupaj:	221	190	253	393	456	1,15

Če pogledamo statistične podatke za leto 1960-61, vidimo, da je bilo v tem času v občini zgrajenih v družbenem in zasebnem sektorju ca. 15.256 m² stanovanjske površine, da pa so pri sedanji kapaciteti otroški vrtci zastopani le s 3 %.

Zanimivi so tudi podatki o številu otrok v naši občini. Pri zadnjem ljudskem štetju, ki je bilo spomladi lanskega leta, je bilo ugotovljeno — naštetu, da živi na našem območju 11.035 moških in 10.794 žensk, ali skupno 21.829 vseh prebivalcev.

Od tega je samo predšolskih otrok od 0.—6. leta starosti 3271, od 7. do 15. leta 3960 otrok, od 16. do 17. leta pa 782 mladincev. K temu je treba dodati prirastek od lani pa do danes še nad 250 otrok.

Razdelitev po centrih pa bi bila:

	0—6 let	7—15 let	16—17 let
Črna	328	378	79
Mežica	352	506	87
Prevalje	389	565	90
Žerjav	157	165	31
Ravne	808	949	175
Skupaj:	2034	2563	462

Če primerjamo te podatke in trenutno stanje, koliko otrok obiskuje otroške vrtce, je razvidno, da je v Črni vsak peti, v Mežici vsak četrti, na Prevaljah vsak peti, v Žerjavu vsak četrti in na Ravnah vsak šesti otrok deležen otroškega varstva. Ta številka je tembolj razveseljiva, ker vemo, da vrtec navadno obiskujejo

kočinami v posebnih zabojih izven skladišč in da skrbe, da se zaboji vsak dan izpraznijo;

7. skrbe za uporabnost vseh sredstev za obrambo proti požaru;

8. obveščajo svoje nadrejene tudi o najmanjših zapazjenih nepravilnostih.

44. člen

(1) Iste določbe iz prejšnjega člena je upoštevati tudi pri plinskih napravah, prav posebno pa je še treba paziti z ozirom na specifičnost, da:

1. pri vseh navedenih delih v jaških, na strehah, rovih, plinovodih itd. morajo biti delavci zavarovani z vrvmi in stalno pod nadzorstvom reševalcev;

2. je strogo prepovedano delati na čistilnih plina ali plinovodih z odprtim ognjem. Kajenje pri takem delu je strogo prepovedano. Pri delu v plinski atmosferi se smejo uporabljati samo baterijske žepne svetilke;

3. pri uporabi zaščitnih sredstev se morajo zaradi življenjske varnosti vsi delavci, zaposleni na plinovodih, strogo ravnati po navodilih gasilcev reševalcev. Obratovodstva morajo skrbeti, da so vsi delavci po zgoraj navedenem členu seznanjeni s predpisi HTZ, ki jih je izdala Železarna Ravne.

IV. KAZENSKE IN KONČNE DOLOČBE

45. člen

(1) Delavci Železarne Ravne se kaznujejo z disciplinskimi kaznimi, ki so zagrožene za dejanja iz člena 37 Pravilnika o delovnih razmerjih, tudi za kršitve predpisov tega pravilnika. Disciplinski prekršek je predvsem:

1. če delavec brez upravičenega razloga odkloni udeležbo pri gašenju in reševanju,

2. če delavec namenoma ali iz malomarnosti

zaneti požar v obratih, kolikor dejanje ne pride v hujše kaznivo dejanje,

3. če se delavec ne pokorava nalogam osebe, ki vodi gašenje,

4. če delavec malomarno ravna z gasilskimi napravami ter jih poškoduje,

5. če delavec kadi na delovnih prostorih, kjer je to prepovedano,

6. če delavec odlaga lahko vnetljive predmete na prostorih, ki niso izrecno za to določeni,

7. če delavec sicer prekrši požarno-varnostne predpise,

8. če delavec zlorablja gasilske naprave (ročne aparate, hidrante in drugo).

46. člen

(1) Osebe in organi, ki so odgovorni za požarno varnost Železarne Ravne, se morajo ravnati po predpisih tega pravilnika in tudi po splošno obveznih predpisih, ki urejujejo požarno varnost, zlasti po predpisih Pravilnika o varnostnih ukrepih, nevarnost pred električnim tokom v delovnih prostorih in na delovnih krajih (Uradni list FLRJ, št. 107/1957) in po predpisih Temeljnega zakona o varstvu pred požarom (Uradni list FLRJ, št. 18/1956).

47. člen

(1) Ta pravilnik stopi v veljavo, ko ga sprejme delavski svet podjetja.

(2) Ta pravilnik se objavlja vsem sodelavcem.

(3) Za izvajanje tega pravilnika skrbi glavni sekretar podjetja. Glavni sekretar podjetja se tudi pooblašča, da predpiše navodila in razlage za izvajanje tega pravilnika.

Pravilnik o požarno-varnostni zaščiti Železarne Ravne je bil sprejet na VIII/126-16 rednem zasedanju delavskega sveta Železarne Ravne, dne 7. novembra 1961.

otroci od tretjega ali celo četrtega leta dalje. Prav v tem pa poudarja resolucija Ljudske skupščine Slovenije iz lanskega leta nalogo, da bodo morale stanovanjske skupnosti ob sodelovanju staršev posvetiti več skrbi in organizirati takšne oblike varstva, ki se specifično prilagaja okolju.

KDO NAJ PLAČUJE OTROŠKO VARSTVO?

Iz dosedanje prakse finansiranja nam je znano, da je to opravila družba preko občinskega ljudskega odbora. Ta je preskrbel sredstva za osebne dohodke (plače) vzgojiteljskemu kadru, plačeval najemnino za prostore, skratka, skrbel je za brezhibno funkcionalno delovanje.

Stroški so se zvrstili:

	Štev. osebja	Štev. oskrbov.	Finančni izd. v 000	Izdatki na 1 oskrb. l.	Štev. varov. (odpade na 1 vzgojit.)
Črna	4	56	2.085	34.750	20
Mežica	4	98	2.383	24.286	33
Prevalje	4	79	2.302	30.289	25
Žerjav	3	34	1.500	44.118	17
Ravne	7	126	2.500	18.518	23
Skupaj:	22	393	10.770	26.725	

Iz zbranih podatkov je razvidno, kako so se gibalni stroški na varovanca v posameznih ustanovah. Takšen način finansiranja ima mnogo slabosti administrativnega reševanja in je le ožje povezan s splošnim razvojem okoliša, pri katerem niso doslej dovolj sodelovali starši in drugi državljanji. S tem, ko prihajajo pristojnosti otroškega varstva na stanovanjske skupnosti, pa nastaja nova prelomnica o dosedanjem načinu dela, ki narekuje hitrejšo in skladnejšo rast otroškega varstva. Same stanovanjske skupnosti ob tem materialnem položaju, kakršen je zdaj, problema ne bodo rešile, če ne bo sodelovanja staršev odnosno zožene oblike finansiranja s strani ObLO. Pri tem gre za to, kakšni naj bodo stroški itd. Prav go-

tovo bodo varstvene ustanove morale preiti na samostojno finansiranje — na bazi ekonomske najemnine in stroškov varovancev. To pa bo zahtevala izdelava

Na otroškem igrišču. Nekam pod vrh bo treba zlesti. Zakaj neki drugega bi bile tu te gambe!

analize socialnega sestava varovancev. Višine osebnih dohodkov družin, iz katerih izhajajo varovanci, kar pa naj bo osnova za plačila ali neplačila uslug za varovanja. Torej taka analiza naj služi za start plačila. Če v nekaterih družinah znašajo vsi osebni dohodki 15.000 do 20.000 din, če še sploh lahko to številko uporabljamo, v teh primerih bo družba morala še posredovati. Tam, kjer pa vsi osebni dohodki presegajo 60.000 din in še več, pa družba nima kaj iskati, temveč so ta družba starši. Ob tem bodo prav go-

tovo nekateri menili, da vodi tak korak k likvidaciji obstoječih zavodov, izgovarjali se bodo, da starši ne bodo voljni prispevati svojega dela za vzdrževanje svojih lastnih otrok. Seveda lahko ob taki diskusiji postavimo vprašanje, ali je res družba dolžna, da mora vse prispevati za varstvo otrok? Ali ni to tudi dolžnost staršev, saj gre predvsem za koristi lastnih otrok.

UPRAVIČENA PRIPOMBA

Na naša redna mesečna poročila o nezgodnostnem elementu smo od že imenovanega sodelavca pri Zavodu za zdravstveno in tehniško varstvo dela dobili takole pripombo:

Še precej predmetov pada na noge ravnskim železarjem...

Še celo žilindra najde pot za čevljev...

Celo pri ulivanju jekla je to našlo pot na noge in opeklo...

Pa odleti v obraz pri kovanju... Tujki v oko pri takih delih...

Da, zaščitna sredstva! Vsaj zaščitne gamaše ali zaščitne škornje, da ne gre razbeljeno železo tja, kamor ni potrebno. Pa zaščitne obrazne mreže, zaščitna očala — kratko: uvesti in uporabljati je treba ustrezna zaščitna sredstva!

Mi smo na vse to naša obratvodstva opozorili še v januarjem poročilu.

Potem navaja pripomba uporabo škornjev iz filca na takih delih oziroma take zaščite, da pač ne gre jeklo skozi vsak moment, kakor imajo zadevo rešeno tudi v ruskih železarnah ter povsod na svetu, samo ne na Ravnah. Pri nas imamo take usnjene gamaše, pa kaj ko jih nihče noče, ker so za doma neuporabne.

Dalje pove, da je n. pr. v ameriški železarni red, ko dobi sodelavec na vходу v železarno zaščitno čelado, varovalna očala itd., brez česar sploh ne sme hoditi na delo.

Pripomba nazadnje ugotavlja: Če bi uredili zaščitna sredstva ter jih disciplinirano uporabljali, bi pri siceršnjem prizadevanju ravnski železarji lahko dosegli ne samo prvenstvo med jugoslovanskimi železarnami, temveč tudi svetovno prvenstvo.

Da, mi pa se ubadamo s tistimi čevlji splošne nošnje, prava zaščitna sredstva pa omalovažujemo, če že ne direktno odklanjamo.

Premislite in ukrenite, da bo čimprej uvedena prava zaščita na delovnem mestu.

RAZPIS HONORARNE ZAPOSLOTITVE

Ljudska knjižnica Ravne na Koroškem išče honorarnega poslovalca, ki bi enkrat ali dvakrat tedensko po 3 do 4 ure vodil vsa knjižničarska dela v dopoldanskih urah. Javiti se je v knjižnici oziroma pri upravniku J. Hermanu.

Čečovje. Enkrat vendar taka poštna gugalnica, da nisi zmerom pri tleh.

Pavel Golmajer:

Luč delavske univerze

Množično izobraževanje v občini in kraju

Veliko smo že zamudili na področju izobraževanja odraslih, pa čeprav bi morda nekdo tudi lahko trdil, da v zadnjih treh letih ni bilo ravno malo storjenega.

Mnoge države na svetu, države z visoko življenjsko ravnijsko prebivalstva, države tega in onega bloka iz različnih interesov vedno bolj razvijajo izvenšolsko izobraževanje odraslih. V nerazvitih državah je glavna skrb pri izobraževalnih akcijah odpravljanje nepismenosti svojega prebivalstva. S tem komaj ustvarjajo pogoj za posredno samoizobraževanje. V razvitih deželah pa so seveda nameni izobraževanja odraslih bistveno drugačni. Hiter tempo življenja in nagel razvoj znanosti in tehnike močno poudarjata sicer že zelo staro dejstvo, da se učimo do smrti. Če je bilo nekoč dovolj, da je življenje samo posameznika neprestano učilo, danes ne moremo biti s tem enostavno zadovoljni. Tudi na tem področju ne gre več brez neke načrtnosti, organiziranosti in kolektivnih naporov. Šola sama od osnovne do fakultete — še nikoli ni mogla dati človeku vsega za življenje, dandanes pa še celo ne, ne drugod in ne pri nas.

V kapitalističnem svetu postaja človek vedno bolj del stroja. Te države z izobraževanjem odraslih hočejo celo »humanizirati« delo. Z izobraževanjem hočejo dajati človeku nekako nadomestilo za umske napore, ker je teh tam človek ob stroju in tekočem traku več ali manj oropan. No, teh skrbi in takih tendenc nam na srečo ni treba imeti. Mi humaniziramo delo z uvajanjem družbenega in delavskega upravljanja. In prav tu želim začeti — po malo dolgem uvodu — s silnicami naše družbe v zvezi z izobraževanjem odraslih pri nas, kar je ena izmed osnovnih nalog delavskih univerz.

Več veš, več znaš, več veljaš — je pravilo, ki se ga običajno zelo dobro zavedamo (včasih tudi nekoliko pozno). To drži za vse in pri tem po navadi mislimo na strokovno izobraževanje, izpopolnjevanje in razvijanje posameznikov, tako pri nas kot tudi drugod v svetu. Toda — ne bi hotel preveč po svoje napisati tega, kar je zgoščeno rekel tov. Edvard Kardelj na III. plenumu CK ZKJ pred dobrima dvema mesecema: »Komunistom, pa tudi pravsem našim delovnim ljudem, je treba ravno v pogojih družbenega samoupravljanja čimveč znanja s področja družbenih znanosti ali o družbi. Po vsej naši državi se sedaj razvija široko omrežje ustanov za strokovno izobraževanje, od različnih vrst šol do večernih in drugih tečajev. To je pravilno in nujno in to terjajo potrebe našega materialnega razvoja. Toda ni treba pozabljati, da niso manj aktualne naloge takšne vrste tudi na področju družbeno-politične in družbeno-ekonomske izobrazbe naših ljudi, ki tako množično sodelujejo in odločajo v organih samoupravljanja. Naši državljani, ki žele biti aktivni tudi na tem področju, zlasti pa komunisti, ki morajo prednjačiti pri tem delu, ne bodo mogli kvalificirano opravljati teh dolžnosti, če ne bodo tudi ustrezno izobraženi.« V nadaljevanju poudarja vse oblike množičnega izobraževanja in meni, da je v tem eden izmed najvažnejših pogojev uspeha v našem boju.

Tisočletne tradicije pravzaprav lomimo z našo novo vsebino družbenega življenja, z uvajanjem samo nam lastne demokracije, samo nam lastnega družbenega in delavskega upravljanja, z odpravljanjem razlik med umskim in fizičnim delom, z odpravljanjem starih hierarhičnih odnosov, z uvajanjem pojma sodelavcev v prist-

ni in ne samo deklarativni obliki preko ekonomskih enot in delitev dohodka po vložnem delu itd.

Mi vsi nosimo v sebi veliko starega, eni več, drugi manj, toda vsi preveč. Ni dolgo tega, ko je za večino veljalo edino pravilo: bodi tiho in delaj, medtem ko že danes vsi hočemo, da delamo in upravljamo. Je to enostavna stvar v strokovnih in moralnih ozirih? Je to nekaj, kar človek že kar od rojstva zna? Prav nasprotno bo res! Na novo tako rekoč moramo oblikovati nas same, druge, starejše in mlajše. Tudi ti slednji ne smejo biti izvzeti, ker ima človek pač močno razvito lastnost (v negativnem smislu tudi slabost) posnemanja. Smo mi na tem področju družbeno-ekonomske vzgoje storili že dovolj? Trdim, da ne, predvsem pa premalo! Posredno se precej trudimo, toda tudi direktno bomo morali začeti z intenzivnimi oblikami dela. So potrebe za to? Družbene vsekakor so, osebne pa so, ali pa niso — odvisno od stopnje demokratizacije življenja v okolju, v katerem se posameznik nahaja. Na začetku dolgotrajnih in zelo zapletenih procesov dela smo, še precej časa in dosti truda nas bo stalo vse to. Nekaj ljudi je skeptičnih, včasih se morda komu zdi, da je to tudi skoraj upravičeno. Ne bi hotel soditi tega, le eno pripominjam: prav od teh ljudi pričakujemo več zanimanja in podpiranja naših širokih izobraževalnih interesov, ki s svojo vlogo, delovanjem in rezultati odpravljajo take in podobne dvome. Po navadi pa žal temu ni tako.

Naša Delavska univerza deluje na štiri področjih: ideološko-političnem, družbeno-ekonomskem, strokovnem in poljudno-znanstvenem. Bralca prosimo, da neke v svoji bližini prečita na naših lepkih in letakih res široke in pestre možnosti »Programa«. Nismo povsod uspešni, vse je tudi neizvedljivo v sedanjih ne ravno najboljših okoliščinah. Največ uspehov beležimo v ideološko-političnem izobraževanju in v poljudno-znanstvenem. Toda tudi tu iščemo vedno novih možnosti in novih prijemov, da bi zboljšali delo in s tem pritegnili še širši krog ljudi. Lep odstotek prebivalstva vseh starostnih stopenj že zajemamo s svojimi akcijami. Največ je seveda mladih, kar je zelo dober znak, saj prav iz teh vedno raste novo, boljše. Odstotek obiska ob številu prebivalstva pa je mnogo boljši v manjših kot v večjih krajih, kar sicer ni dobro, je pa do neke mere razumljivo. Skoraj povsod so težave s prostori, ki so ali preveliki ali neprijazni, pozimi mrzli, neurejeni, preveč zasilni in podobno. Krajevne skupnosti in krajevne organizacije SZDL čakajo prav v tem še precejšnje naloge, ker ponekod marsikoga odbija primitivizem. Tudi pri avdiovizualnih sredstvih smo še vse preveč skromni v naši občini, ki zaradi svoje odmaknjenosti od večjih centrov, prav te bolj zahteva, kot je to primer v drugih okoliščinah. Nemajhen problem za ustanovo je, da nimamo dovolj sodelavcev in lastnih prostorov za intenzivne oblike dela. Vendar upam, da bomo tudi te probleme rešili prej ko slej in našli tudi v bodoče razumevanje pri merodajnih — kot doslej.

Vedno in vse naj gre le za človeka — novega, socialističnega! Če bomo skozi to prizmo gledali in odločali, smo lahko prepričani, da bo tudi to delo uspelo.

Ta reč se menda kar sama vrti, če jo poganjaš.

Uporaba matematike v industriji

Univ. prof. dr. Vadnal

je predaval o uporabi linearnega programiranja v industriji

Društvo rudarskih in metalurških inženirjev in tehnikov je v okviru izobraževanja in dviganja nivoja znanja svojih članov privedilo na Ravnah navedeno predavanje.

To pot so inženirji, tehniki, ekonomisti in tudi visokokvalificirani strokovnjaki našega kraja ponovno dokazali, kako zelo se zanimajo za napredek znanosti in tehnike. Dvorana je bila napolnjena do zadnjega sedeža — bilo jih je okoli 200.

Ugledni matematik dr. Vadnal je uvodoma omenil, da so se znanstveniki pričeli ukvarjati z linearnim programiranjem šele pred 20 leti.

Kaj je pravzaprav linearno programiranje v industriji?

To je operacijsko raziskovanje v ekonomiji in tehniki. Ker pa je napredek tehnike velikanski, je potrebno, da je vsak tehnik obenem tudi ekonomist in obratno.

Reševanje ekstremov posameznih funkcij z infinitezimalnim računom nam je znano ter je zato potrebno znanje višje matematike. Tudi vezane ekstreme lahko obravnavamo z uporabo višje matematike, vendar vzamemo v pretres le ploskev, tako da pridemo v linearno območje.

Torej načelno o tem dovolj!

Sedaj bi rad ponovil enostaven primer, ki nam ga je prof. dr. Vadnal pokazal.

Rešiti je treba sledeči problem:

Imamo tri stroje, ki jih hočemo optimalno izkoristiti.

Podatki so:

- Prvi stroj 1.
- Drugi stroj 2.
- Tretji stroj 3.

Izdelujemo dva tipa izdelkov:

- Prvi tip 1 i
- Drugi tip 2 i

Dani so časi za izdelavo v urah (h) in časi, ki nam povedo, koliko časa so nam posamezni stroji na razpolago v urah (h). Dalje je podana cena v denarnih enotah (Den.) za oba tipa izdelkov.

Problem moramo rešiti tako, da bomo pri optimalni količini izdelkov in optimalnem izkoriščanju strojev dosegli največji dohodek.

Tabelarno nastavljen problem je tak:

Stroji:	1.	2.	3.	Cena Den. enot	Tip. izd.
Izdelavni čas	1 h	1 h	1 h	2	1 i
Izdelavni čas	3 h	1 h	0 h	1	2 i
Stroj je na razpolago	15 h	7 h	5 h	—	—

Neznanki sta:

x = število prvih izdelkov (1 i)

y = število drugih izdelkov (2 i)

Pogoj na 1. stroju je neenačba

$$x + 3y \leq 15$$

Pogoj na 2. stroju je neenačba

$$x + y \leq 7$$

Pogoj na 3. stroju je neenačba

$$x \leq 5$$

Pri teh pogojih pa moramo izdelovati oba izdelka in je torej dan pogoj:

$$x > 0$$

$$y > 0$$

Skupni dohodek je funkcija iz cene izdelka in števila izdelkov:

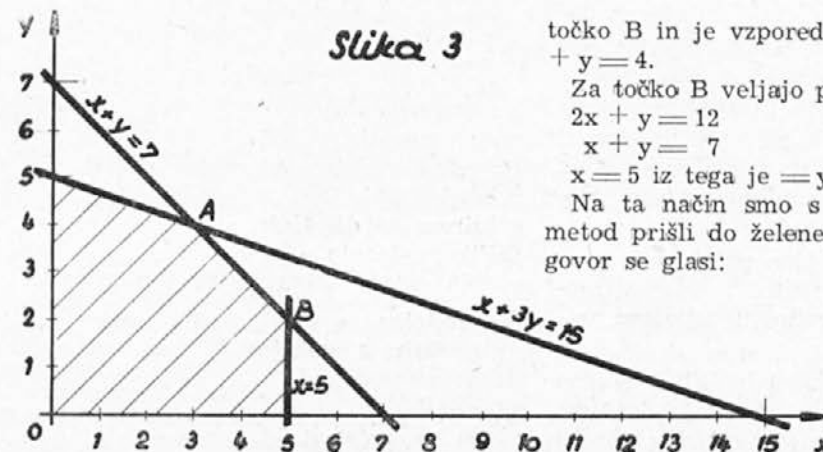
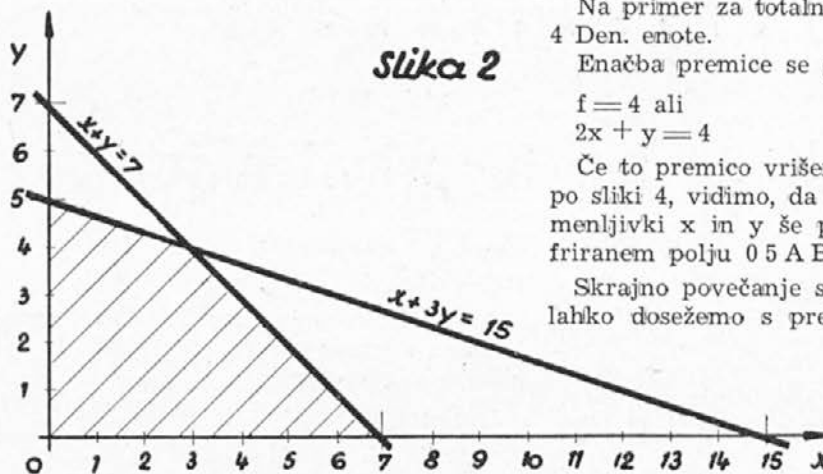
$$f = 2x + y$$

Matematično naj spremenljivki zadoščajo vsi ti pogoji.

Rešitev dobimo po sledečem postopku:

1. Načrtamo si enačbo premice

$$x + 3y = 15, \text{ ki jo kaže slika 1}$$

Če pogledamo neenačbo

$x + 3y \leq 15$, potem vidimo, da zadosti pogojem te enačbe celo šrafirano polje v prvem kvadrantu, pod premico $x + 3y = 15$.

Polje, ki je v prvem kvadrantu nešrafirano, pa naši neenačbi ne zadosti. Zato vemo, da bo točka f maximum ležala nekje v tem šrafiranem področju.

2. Načrtam si dodatno še enačbo premice $x + y = 7$, ki jo kaže slika 2:

Če pogledamo neenačbo

$x + y \leq 7$ vidimo, da zadostijo tem pogojem vse točke, ki ležijo v šrafiranem polju prvega kvadranta pod to premico, vse do presečišča s premico $x + 3y = 15$.

Od tega presečišča dalje pa ležijo vse točke v šrafiranem polju pod premico $x + 3y = 15$.

S tem smo polje, v katerem se mora nahajati točka f maximuma, še zožili.

3. Načrtamo si premico $x = 5$, kar nam kaže slika 3. S tem pogojem smo še bolj omejili šrafirano polje, v katerem se mora nahajati točka f maximuma. To polje je peterokotnik v prvem kvadrantu 0 5 A B 5.

4. Ker je funkcija skupnega dohodka dana z enačbo

$f = 2x + y$, si smemo za primer izbirati poljuben totalni dohodek, na kar poizkusimo, če tako izbrana enačba premice seka peterokotnik 0 5 A B 5.

Na primer za totalni dohodek vzamemo 4 Den. enote.

Enačba premice se glasi:

$$f = 4 \text{ ali } 2x + y = 4$$

Če to premico vrišemo v prvi kvadrant po sliki 4, vidimo, da je možno obe spremenljivki x in y še povečati in to v šrafiranem polju 0 5 A B 5.

Skrajno povečanje spremenljivk x in y lahko dosežemo s premico, ki gre skozi

točko B in je vzporedna s premico $2x + y = 4$.

Za točko B veljajo pogoji:

$$2x + y = 12$$

$$x + y = 7$$

$$x = 5 \text{ iz tega je } y = 2$$

Na ta način smo s pomočjo linearnih metod prišli do želenega rezultata in odgovor se glasi:

Pri optimalnem izkoriščanju strojev št. 1., 2. in 3. bomo dosegli največji dohodek takrat, kadar bomo delali:

5 komadov 1 i izdelkov in
2 komada 2 i izdelkov.

Navedeni primer, katerega rešitev je bila prikazana, je zelo enostaven.

V industriji pa obstajajo bolj zamotani problemi planiranja. Prvo, kar je potrebno pri takem programiranju, je postavitve problema. Nekoliko bolj zapleten primer v naslednjem navajamo:

Kako naj planiramo proizvodnjo predmetov več vrst, da bomo imeli čimveč dohodka?

Podatki: proizvodi: pr 1, pr 2, itd.
stroji: 1, 2, 3, itd.

Časi ki se dobijo

z meritvami: $a_{11}, a_{12},$ itd.

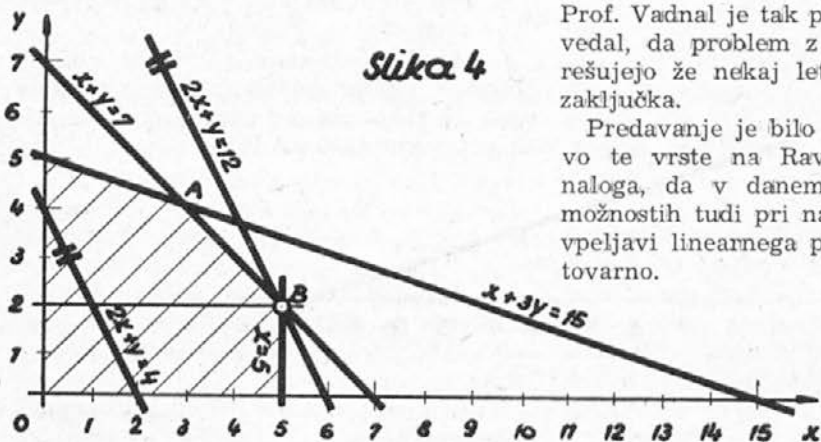
čas, v katerem je stroj

na razpolago: $b_1, b_2,$ itd.

tržne cene, ki

so podane, so: c_1, c_2 itd.

Neznanke so števila izdelkov: x_1, x_2 itd.

Slika 4

Na osnovi teh podatkov se problem postavi takole:

Stroji:	1	2	3.....n	Število izdelkov
Produkt 1	a_{11}	a_{12}	$a_{13} \dots a_{1n}$	x_1
PR 2	a_{21}	a_{22}	$a_{23} \dots a_{2n}$	x_2
PR 3	a_{31}	a_{32}	$a_{33} \dots a_{3n}$	x_3
PR m	a_{m1}	a_{m2}	$a_{m3} \dots a_{mn}$	x_m
—	b_1	b_2	$b_3 \dots b_n$	—
—	c_1	c_2	$c_3 \dots c_n$	—

tako postavljen problem pričnemo matematično reševati. Ni namen razvijati ta problem dalje, hočem pa poudariti, da stvar ni tako enostavna ter so za to že potrebni elektronski računski stroji in ljudje, ki obvladajo delo z njimi.

Problemi pa so pri velikih industrijah s komplicirano strukturo tako zapleteni, da dobimo postavitev problema raztegnjeno v tabelo z n.pr. 3000×600 razpredelnic! Prof. Vadnal je tak primer navedel in povedal, da problem z elektronskimi stroji rešujejo že nekaj let, preden pridejo do zaključka.

Predavanje je bilo zelo zanimivo in prvo te vrste na Ravnah. Sedaj je naša naloga, da v danem času in pri danih možnostih tudi pri nas več razmišljamo o vpeljavi linearnega programiranja v našo tovarno.

Boris Florjančič

Prav vsak tuj izraz je mogoče nadomestiti z lepo domačo besedo. Kakor pa se starejšim pozna vpliv nemščine, tako mlajši prinašajo od vojakov in s sestankov domov poleg koristnih stvari tudi srbske besede in fraze pa tako imenovano sestankarsko in pisarniško slovenščino, ki ni prav nič lepa.

Primer:

napačno
sprovajamo sklepe
sestane se vrši
je imel (držal) govor
je iznesel predlog
je bil dan poudarek
dejavnost je bila uspešna
vodili so skrb za pojasnitev problemov
dejavnost društev se je odvijala radi
so mu dali odpoved
postavil je vprašanje
Veliko nam je na tem ležeče, da bi proslavitev praznika čim lepše izpadla.

prav

izvajamo sklepe, opravimo delo, rešimo nalogo itn.

sestane se bomo

govoril

je predlagal

poudarili so

dobro so delali

skrbeli so za to, da so pojasnjevali

probleme

društva so delala

zaradi, zato

so mu odpovedali

vprašal je

Veliko nam je do tega, da bi praznik čim lepše proslavili.

Vidimo torej, da vedno velja pravilo:

čim bolj preprosto, tem bolj prav, poleg tega pa: slovenščina najraje izraza misli z glagolom, tako so stavki lahkotni. Tujke pa so tujke, naj so doma na severu ali na jugu. Če le moremo, se jim izogibamo. Le zakaj je treba pisati

garantiram, ko je lepše: zagotavljam, jamčim; interesanten, ko je boljše: zanimiv.

Vsem tujkam se pa vendarle ne moremo ogniti. V takem primeru je dobro, da jih točno poznamo in pravilno rabimo.

Tako je

napačno

arhiva

inteligentni čevlji

umetnostna galanterija

prav

arhiv

elegantni čevlji

umetnostna galerija

Toda kaj bomo s tujkami, ko pa pogosto niti za domače besede ne vemo, kaj pomenijo. Kako bi se sicer moglo zgoditi, da je dolgo kazala na grad puščica z napisom: ČITALNICA? Ali pa je mogoče kdo, ki bi si upal pokazati na Čečovje in napisati: BEZNICA?

Čitalnica je pač le del knjižnice in ravenske Študijske knjižnice se nam ni treba sramovati, saj se po lepih prostorih in novi opremi lahko meri s katerokoli v Sloveniji.

Napisano je tudi: Vožnja s žerjavom prepovedana. Prav: z žerjavom. Nemogo-

Skrbimo za lep in pravilen jezik

Mnogi so že primerjali jezik z obleko: pri delu in doma uporabljamo delovno obleko — pogovorni jezik, ne delamo si sile z modo in smo radi udobni, ob nedeljah, na obiskih, na proslavah smo oblečeni praznje — ob takih priložnostih torej govorimo knjižno; vselej pa naj bi tako pisali.

V naši tovarni in v našem mestu se, kar se jezika tiče, obnašamo kot »doma«, zato so naši dopisi, napisi, lepaki in objave dostikrat površni, malomarni, ohlapni, češ za doma je že dobro, pa ni.

Tujci nas obiskujejo in če jih tudi ne bi bilo, moramo do neke mere spoštovati sami sebe in zato je prav, da popravimo, kar je narobe, si zapomnimo napako in je drugič ne ponovimo več.

Grešimo sicer vztrajno proti vsem pravilom knjižne slovenščine, vendar ni mogoče napisati vseh grehov, torej samo najhujše.

V naših okrožnicah in dopisih še vedno straši spomin na staro Avstrijo, ko smo v naglici dobresedno prevajali nemški uradniški jezik. Ta plevel pa se je nena-

vadno krepko prijel in marsikje še danes živi. Primeri:

Delo je brezpogojno izvršiti v označenem terminu v smislu navodil in v izogib disciplinske odgovornosti.

Lepše:

Opravite delo po navodilih do določenega roka in se tako izognite disciplinskemu postopku.

Tako še:

napačno

glasom predpisa

potom prošnje

finančna sredstva v svrhu popravil

vsled bolezni

z ozirom na dogodek

prilikom debate

prav

po predpisu

na prošnjo, s prošnjo

denar za popravila

zaradi bolezni

glede na dogodek

med debato

če je namreč izgovoriti v eni sapi sž, zato si je jezik stvar olajšal: zž.

Zelo pogosta je napaka: Sodelavci voščijo **Mrak Francu** vse najboljše. Prav: **Francu Mraku**. Torej: ime pred priimek, oba pa sklanjamo, če priročnost na seznamih ne zahteva drugače.

Napačno: Ali boste **prišel**? Ali ste **bila** na sestanku? Kaj ste **rekla**? Prav: Ali boste **prišli**? Ali ste **bili**? Kaj ste **rekli**? Če nekoga posebno spoštujemo, ga vikamo, to pomeni, da postavljamo njegovo ime v množino. Naravno je torej, da smo dosledni in postavimo v množino tudi glagol.

Poglavje zase so spakedrani prevodi na filmih, ki smo nanje pač obsojeni. Napise na plakatih, ki vabijo v kino, pa vendarle lahko pišemo po domače. Sicer res ne dosegamo gorenjskih duhovitežev, ki so naslov »Nema mira medju maslinama« pre-

vedli: »Ni miru med muslimani«, jugoslovanščini pa se le ne znamo vedno ogniti.

Zedinili smo se menda na tihem, da je prav **Čečovje**, da pa piše Čečovje, ker so pač table drage. Ponudila se bo priložnost, da bomo napako popravili. Ko bodo na Čečovju krstili ulice — najbrž ne bomo, kot v New Yorku ostali samo pri številkah — bo malenkost, zamenjati še tistih nekaj tabel, ki bodo ostale.

In nazadnje: kako naglašamo ime in priimek največjega koroškega pisatelja?

Že izletnike je hudo poslušati, ko bi radi vedeli vse mogoče o Prežihovem Vorancu, še huje pa je, če govorijo tako domači otroci. Pri tem pa je seveda treba potipati tudi učitelje: koliko jih je, ki znajo prav, in ki bi znali prav preprosto dokazati, zakaj je eno prav, drugo pa ne?

Toliko zaenkrat, o strokovnih izrazih pa še drugič kaj.

RN

RITEM V »RIEKI«

Rieka, to je pojem, neločljivo povezan z vsem okoljem. Komu niso ostali najlepši spomini ravno na središče tega okolja — dejansko Rieko? Začelo se je že zgodaj v otroških letih. Pastirji smo imeli tu svoj raj, da, še živina ga je imela. Vsaj pri jesenski paši so vse meje odpadle in trava je bila dobra. Pa sami travniki! Namesto da smo lovili živač po ozkih ozarrah in odorih ali se plazili bosu za njo po trnovih novnah, smo se valjali po mehki trati brez skrbi. Neizčrpni viri za igro so se nam nudili. Znali smo se pa tudi zaposliti ob vodi in ognju in pri tem so pastirčki, kot veste, zelo iznajdljivi in podjetni. Kaj je za nas to pomenilo, si lahko mislite. Kosci so oblekli sveže modre srajce in dekleta so se čedno oblekla, kadar je bila košnja v Rieki. Vrisk, pesem in pravo praznično razpoloženje sta jih spremljala. »Kadar boste delali v Rieki, pa le povejte,« so dejali starci, »da pridemo pomagat.« Ne samo zaradi dela, ki je na večinoma ravnem svetu bilo lažje. Kako znajo »rolati« ti stari dedi! Janko lepo povijejo okrog kolena in jo trdo držijo. V njih so živeli predniki in Rieka je preko njih živa prihajala v nas. Rieka je vse, kar se je na naših hribih porajalo in umiralo ali bilo s silo odplavljeno, vsrkala. Še pesem in vrisk sta tu sem prinesena s hribov, izzvenela kot v najbolj akustični dvorani. Tu so naši tolikokrat »frdamani« hribi zasidrani in oblikovani, in tu so se začeli oblikovati naši ljudje in ni bilo lahko stopiti iz Rieke v hrib in kdor ni imel travnika v Rieki, je dejansko posebno ob sušnih letih tudi bil siromak.

Po Rieki vodi danes že dobro oskrbovana cesta, sposobna, da zdrkne po njej tudi osebni avtomobil. In če boš vprašal potnika v njem, kaj je videl lepega, bo vedel zelo malo povedati. Rekel bo morda celo, da je to zelo dolgočasen svet. Pa res ni nič posebnega za oči in uho in so mnogi kraji lepši in prijetnejši in ni čudno, da kot taka ni upoštevana. Mlini, ki so jo nekako poživiljali, so drug za drugim utihnili, jezovi so se podrli. Potok skupaj s popravilom ceste po potrebi regulirajo, da

izginjajo tolmeni polni zlatih postrvi, ni več novn na pobočjih in vznožjih hribov, po katerih je valovila bogata rž in ajda.

Danes novne pogozdujejo in slika postaja vse bolj monotona. Zadnji mlin bo utihnil in že nič več ne klopoče v pravem ritmu. Kako prijetno je bilo poslušati klockanje vode na kolo in rskanje mlinskega kamna, posebno ponoči. Od mlina se je odluščila temna postava, nekoliko postala, prisluhnila, če je ritem mlinskega stroja pravilen, in se nato vzpela v hrib. Koraki so kmalu utihnili, oglasila pa se je pesem

ali vrisk, zašumelo je v grmovju in kar pridrčal se je nekdo po bregu. Brez pesmi pa če je bila tudi že pozna noč, nihče ni prihajal v Rieko. Fant je šel k dekletu, pa nič ni maral, če je bil glasen in s tem izdan. Rieka je živela tudi v tem času, polna odmevov, šumenja voda in rasti. Vsega tega danes ni več in vendar Rieka še živi in mora živeti, saj si to zasluži. Po njej se je pretakalo življenje z naših hribov v doline, ki so stoletja dajali iz te rasti poceni življenje. Iz nje so zrastle sinovi, ki so in še polnijo delavnice naših tovarn. Še se svetijo milijoni rosnih kapljic v jutranjem soncu na travi in grmovju in ko v osojnih legah še leži sneg, na drugi strani že poganjajo vetrnice in zvončki. Tokave ob straneh so polne ptičjega petja. Rieka raste v leto, kosi se in suši, v jeseni jo oživlja pašna živina in pastirski raj.

Tudi v zimi ni Rieka nezanimiva. Skrivnostni zvoki se porajajo v tej naši dvorani iz zlitkov glasov zvončkov konjskih vpreg in klokajoče vode izpod zaledenele potočne struge. Zmrznjeni kristali ivja leže na snežni odeji, sončna in mesečna svetloba jim čarata sij dragih brušenih kamnov. V mesečini se ustvarjajo v zraku prava ozvezdja iz plavajočih kristalov, da se nebo dotika Rieke. Res je, da so grudi Rieke — naši hribi — danes manj rodovitne, toda ta rodovitnost se do neke mere lahko povrne. Moderni čas pozna sredstva, ki takšno akcijo omogočajo, le oblika kmetovanja in gospodarjenja se mora spremeniti. Rieka se bo zopet napolnila z zvoki, ki bodo sicer malo drugačni, vendar ljubši. In če boš obiskal naš kraj ti, ki toliko lepote vidiš v tujih krajih, boš morda le našel stvari, katerim bo vredno

RIEKA...

... njeni gaji so skriti parki razkošja lepote in tihote tik ob železarskem mestu. Tak nedotaknjen prirodni raj naj bi po čutu koroškega srca tam naprej ostal oziroma se v tem smislu dopolnil. Toda v bistvu le bolj grmovje in take senožeti potrebni svet ne bo več dolgo gledal. Mislimo zato, da bo Rieka najbolj izbrano vključena v korak napredka kot idealna gradbena parcela Raven, ki jim vsega tega manjka: prostor za celo mesto, pa vendar ne neka sprana kolonija, bližina, pitna in odplakovalna voda samo metrske kanalizacije, sonce in sence ter — če hočete — tudi zadostna odmaknjenost in skritost za slučaj svetovne neumnosti. Urbanisti, pogledajte in povejte, če ste že videli kje tako parcelo za domove v zelenju. Naselje v Rieki bi bilo koroška Dobrna.

Ivan Forstner:

Nekaj dogodkov in podatkov iz borb mežiških rudarjev za svoje pravice

(Konec)

Kot kazalna mera za določitev draginjskih doklad je služila torej lestvica — količina in cena — gotovih najosnovnejših življenjskih potrebščin (avtor sestavka vse podrobno navaja, vendar smo te sezname tu izpustili zaradi prostora — opomba uredništva). Osvojene so bile tudi določene doklade za otroke, ampak samo za rudarje na »gosposki« dnini, ne pa tudi za one na akordu.

Ob dogovorjeni stroškovni osnovi (površni indeks iz leta 1920) torej ni bilo mogoče upirati zahtevka po povišanju plač oziroma draginjskih dokladah, draginja pa je naraščala, da so jo vsi občutili. Kako torej zahtevek stvarneje utemeljiti? Obrnili smo se po splošni-državni indeks. Toda, ko smo ga pregledali, smo ga takoj vrnili. Bil je še slabša osnova kot naš iz leta 1920. To bi bili lahko že prej vedeli, kajti državna mera ob slab-

ših plačah v državnih podjetjih, ob prav takrat izišlem zakonu o minimalnih mezdah, ki je bil tudi za zahteve mežiških rudarjev prava ovira, stvar ni bila uporabna. Da, komur je tedaj omenjeni zakon prišel v prid, je bilo v redu, toda mi smo se ob njem morali bati še znižanja mezd, kaj šele ciljati na draginjske doklade.

Strokovna organizacija in delavski zaupniki so sklenili sestaviti nov, pravičnejši indeks življenjskih potrebščin. Zajeli smo vse tako, kaj in koliko smemo zapisati hrane na mesec za težko delo rudarja. Tudi kaj in kako naj se obleče knap, da bo ostal zdrav in sposoben za delo. Vse to so v organizaciji zbrali najbolj vestno in skrbno na kilograme, kose, litre, metre itd. Po vestnem proučevanju so končno nastavili seznam najnujnejših življenjskih potrebščin za 5-člansko družino na mesec

prisluhni. Naj te ne pelje na tvoji raziskovalni poti avto, ampak se zaupaj nogam. Ne izbiraj časa. Če si količkaj razpoložen, pojdi na pot, pa naj bo kakršenkoli letni čas. Šele takrat ga boš dobrodu spoznal, pa četudi boš samotni hodil, da, ravno takrat se ti bo Rieka najbolj približala. Prav do tja pojdi, kjer se Rieka kot izvirek poraja. Raziskuj njena nedra, da boš dognal, zakaj ne hranijo svojih sinov s sokom, ki bi vzbujal vrisk in pesem, pač pa malodušnost in nezadovoljstvo. Današnji razvoj terjaja od tebe, da skrbiš za kraj kot celoto, in če boš dosegel, da se bo Rieka napolnila s pesmijo, vriskom in za-

dovoljstvom, boš rad prihajal sem med te ljudi, ker te bodo takšni kot gosta radi sprejeli. Da, tudi Rieka te bo poplačala in ti razkrila lepote, ki jih iščeš v tujih krajih.

Dragi Riečani, ali ne čutite, da življenje zopet prihaja v vaš kraj, sicer malo drugačno kot nekdanj, toda morate se sprijazniti s tem. Vedeži morate, da brez vas Rieka ne bo živela, kakor se tudi drugi zavedajo, da ne morejo in ne smejo biti brez nje. Dolžnost vseh skupaj je, da jo uglasite primerno današnjemu času, naravi in ljudem.

M.

Prevalje v času, ko je tamkašnja železarna najbolj uspevala (1885 do 1890). V ospredju valjarški itd. obrati, v ozadju na levi visoke peči. Klišje je napravljen po barvni sliki, zato podoba ni več tako izrazita kakor na originalu. Takrat so Korošci še znali slikati.

(avtor razprave navaja tu spet podrobno specifikacijo rokov in cen za preko 50 raznih artiklov, česar pa tu zaradi prostora ne bomo ponovili — opomba uredništva). Suma sumarum je iznesel ta življenjski minimum takrat 2050 dinarjev na mesec.

Na podlagi tako pripravljenih utemeljitev oziroma dokazov podpadajočih prejemkov sta bila oblikovana podrobna predloga za povišanje plač ozir. za uvedbo ustreznih draginjskih doklad. Za nastop je bila potrebna le še popolna enotnost delavstva. Sklicali smo zborovanje, na katerega so rudarji očitno komaj čakali, kajti udeležba je bilo skoro 100-odstotna. Ko je glavni delavski zaupnik Anton Rauscher pojasnil pripravljene predloge, so jih vsi enodušno sprejeli ter tudi pozneje disciplinirano, zaupno in vztrajno podpirali pogajanja s podjetjem, čeprav so trajala preko 3 mesecev in je včasih kazalo, da bo stvar brezuspešna. Ravnateljstvo se je na ta pogajanja prav tako zbrano pripravilo z marsikaterimi ostrimi opazkami, očitki ter pogoji. Rekli so predvsem:

1. Zakaj niste prišli tedaj, ko so bile cene življenjskih potrebščin nižje, da vam bi plače znižali. Mi smo vam pustili plače tedaj na enaki višini. Tudi vaš vloženi indeks življenjskih potrebščin (mišljen seveda oni iz leta 1920) ne kaže na povišanje plač.

2. Ali vam je znan zakon o minimalnih mezdah? Po tem zakonu lahko plače celó znižamo, ne pa povišamo.

3. Čeprav letijo očitki, da smo kramarji, se bomo vseeno pogovarjali z vami, a le pod pogojem, da ne kličete nikogar drugega zraven.

4. Tudi podjetje hoče imeti gotov donos od tega, če bi zvišali plače oziroma uvedli draginjske doklade. Na podlagi vaših zahtev bomo dali državi predlog za znižanje carine na svinec. Če dosežemo to, vam moremo zagotoviti tudi vaš uspeh.

Pogajanja so trajala in trajala. Preseñetilo nas je časopisno poročilo, da se družba pogaja z državo za znižanje carine na svinec. Torej stvar že teče, čeprav šele na težnji profita. Nadaljnje tako poročilo je povedalo, da je predlog angleške družbe odbit, kar nas je ob pogoju zadosti potrló, vendar podjetje nam o tem ni ničesar sporočilo, kar je bil vseeno znak, da ne bo čisto tako, kakor se poroča v javnosti. In res, ko so delavski zaupniki vprašali na ravnateljstvu v zadevi nadaljevanja pogajanj, so tam na vse presenečenje rekli, da je treba le še nekoliko počakati, ne da bi carinsko zadevo sploh omenili.

In končno smo po doslednem tiščanju prodrli. Dosegli smo popolni uspeh. Ravnateljstvo je tudi tedaj postavilo pogoj, da ne smemo o rezultatu pogajanj poročati v nobenem časopisu. Mi sami stvari zares nismo kje objavili, vendar smo oskrbeli, da so to storili drugi ter da so tudi drugod mogli koristiti naš bojni material. Kolikor smo pozneje zvedeli, so naš način borbe uporabili tudi v več drugih podjetjih.

Centralno vodstvo naših strokovnih organizacij je bilo nad našim popolnim uspehom brez stavke kajpak nemalo presenečeno, predvsem še zato, ker so nekoliko prej vodili taka mezdana pogajanja tudi rudarji v Trepči, katero podjetje je

Vzrok vsake nesreče je neka napaka — opustitev nečesa, neznanje, prezrtje, samolastni napačni poseg oziroma kratko: narobe delo.

Nujno, nujno jih odpravimo, te minuse, da ne bodo žrli delazmožnosti in uspehov pri delu ter sreče v družini in skupnosti.

Študijska pot v Porurje

v pokrajino premoga, železa in — piva

V tovarniškem tisku zmerom pogosteje beremo tudi take popise s poslovnih popotovanj naših strokovnjakov oziroma zadolžencev po drugih delavnostih in deželah. Tako so nas na primer tovarniška glasila »DRAVSKI BOBRI« (Tehnogradnje, Vuzenica), »LITOSTROJ«, »TAM«, »HI-MO« (Hidromontaža, Maribor), »Bilten MTT« (Mariborska tekstilna tovarna), oba »ŽELEZARJA« — jeseniški in štorski ter še drugi taki listi popeljali v lanskem letu domala po vsem svetu, kjer so poprišča njihovega iskanja in delovanja. Celó sosednja »MISLINJSKA DOLINA« je imela besedo o poteh na Švedsko in v Ameriko.

To so taki popisi, razgledi po novem, zanimivem. Ker v teh poročilih radi pišemo največ o lepem, so ti popisi prijetno posredovanje tudi za druge, pa čeprav ni zmerom govor o samem ljubem delu. Saj je na primer veliko potovanj namenjenih tudi samemu splošnemu razgledu.

Pričujoči obris take poti bo daleč za omenjenimi, ker je ta pot že precej izhopena, v namenu zadosti omejena in suhoparna, predvsem pa časovno skopo odmerjena. Pravzaprav samo tek od Raven do Porurja in nazaj. Kaj moreš v teh pičlih dneh — največ na vlak — sploh še zraven zanimivega videti oziroma izvedeti, samega železa in dela pa je dovolj že doma. Naj bo ta reč tu torej tak poizkus tudi na straneh našega lista, da bo spodbudil še druge sodelavce na takih dolžnostih in priložnostih (ki so več videli in več vedo) za posredovanje razgleda po seliščih in deloviščih tega vsestransko napredujočega oziroma vsaj množičnega se ljudstva

po svetu. (Kakor berete na zadnjih straneh, nas je tak poročevalec že prekosil.)

*

Pri naši delavnosti in v kraju se dogajajo velike reči. Stopili smo in gremo kar v novo dobo dela in življenja. Vsa ta rast je v osnovi zares predvsem naša, toda naša je tudi pamet sodelovanja pri vsem dobrem in koristnem. Za marsičem se je treba pri delu ogledati, kajti so stvari, ki jih ne kaže spet in spet preizkušati, če so kje že preizkušene in dognane, marveč je zmerom prednostno zgrabiti kar dognani prijem. In taka potreba oziroma možnost se je pokazala tudi na sektorju dela, da je za glavnim poverjenikom študijske poti — sekretarjem podjetja — prišel za raziskovanje gotovih tonov industrijske muzike v upoštevanje tudi podpisani sodelavec delovnega varstva, prospektnega prodajnega natiska oziroma ta naglušni član našega uredništva.

Tako sva torej tistega decembrskega dne šla na pot. Dogovorili smo se seveda že prej. Študijsko mesto je pomagala izbrati pravzaprav tudi delegacija Republiškega odbora sindikata rudarjev in metalurgov Slovenije, ki je potovala po Porurju nekako pred devetimi leti. Po povratku so namreč Železarni Ravne priporočili zamenjavo tovarniških glasil z železarno Westfalenhütte v Dortmundu. Od tedaj torej roma naš »Koroški fužinar« v omenjeno železarno, mi pa prejemamo njihovo tovarniško izdajo. Že tedaj nas je stvar razveselila, kajti naš sindikat gotovo ni izbral za tako zamenjavo slabega lista predvsem

imela ista družba, pa so samo navidezno uspeli. Pač različna politika angleške akcijske družbe.

(Tu naprej avtor razprave podrobno obrazloži mere pridobljenih draginjskih doklad za posamezne kategorije rudniškega delavstva. Naprej pa še prikazuje porast draginje posameznih artiklov v letu 1939 od mesca do mesca, česar tu zaradi prostora ne bi ponovili — opomba uredništva). Priborili smo si torej to, da so se draginjske doklade regulirale vsaka dva mesca, odvisno od porasta cen indeksnih artiklov.

Po pridobljeni izravnavi plač na porast draginje pa delavstvo ni zaspalo. Predložili smo zahtevo po plačnem letnem do-

pustu. Uspeli smo in tedaj so rudarji prvič dobili plačan dopust od 6 do 12 dni na leto. Nadaljnja borbena postavka je bila zahteva po plačilu vseh bolezenskih dni. Do treh dni bolezenskega izostanka namreč takrat ni bilo nadoknade, živeti pa si moral tudi te dni. Pripravljali smo tudi celotno kolektivno pogodbo, da bi uzakonili boljše življenjske pogoje. Vdor okupatorja je prekrizal vse račune in tudi mežiški rudarji so preizkusili zlo, na drugi strani pa se v velikem številu pridružili častni domovinski borbi, saj je samo Črna na Koroškem dala preko 600 partizanov. Prvi, ki je padel kot žrtev fašistične okupacije, je bil Henrik Zagernik iz Črne, in sicer avgusta 1941.

tudi ne z naše strani, medtem pa smo v njihovem glasilu našli marsikaj industrijsko preizkušene in zanimivega. Naš namen študija je namreč bil: samo tja in tedaj, kjer je mogoče za čim manjši strošek (v najkrajšem času) čim več pridobiti. Izbrali smo torej časovni minimum, ki smo ga mogli najbolj izkoristiti — to pa je rezultiralo za Westfalenhütte predvsem tudi iz razgleda v njihovem tovarniškem listu. Vse smo torej vnaprej pripravili in kakor so oni promptly odgovarjali, smo jih verjetno iznenadili tudi mi z organizacijo študija: celó vsa naša vprašanja smo vnaprej pismeno prijavi, da so lahko delo razdelili. Evo vam Jugoslovane! Mi se tam ne bomo lovili ter jih po nepotrebnem zamujali, temveč prišli, se racionalno pogovorili, domenjeno ogledali in šli.

In če sva morala racionalizirati najin čas v študijskem podjetju ter v ustanovah, sva racionalizirala seveda tudi vse drugo, predvsem še razpoložljivo svetlobo na poti, katere je bilo eno na drugo le kakih 25 ur na eno stran. To se pravi, da sva šla na pot zjutraj, ko bo svetlo skozi okna vsaj nekako čez Avstrijo oziroma da prispeva na mesto opravka spet zjutraj ob svetlem. Nazaj pa obratno: tam, kjer je bilo tja grede temno, naj bo nazaj kolikor mogoče podnevi. To je taka paralelna organizacija popotnika v prid pa nikomur v škodo.

*

Naš voz je bil v Ljubljani zadosti zgodaj in smo imeli do Tauern-Expressa še nekaj časa. Kaj boš, z valuto bo le treba štediti, o porcijah na Slovenskem pa gre glas (vsaj še čisto do nedavna), da nekaj zaležejo. »Male vampe, prosim, pa dva deci...!« Na najini razdalji bo to že nekam izdalo. Ampak, ob vsem siceršnjem »prima« je prišla na mizo miniatura, ko da bi bil to šele vzorec zaželenega jedila; le dva deci sta še bila dva deci. »Ali smo že v Celovcu?« (Znamenit menda po najmanjših porcijah na svetu.) Ne, temveč neki naši gostinci so v zadnjem času tako zmanjšali obročke jedi (ne da bi istočasno znižali tudi ceno), da zadeva ni več nikomur podobna. Gostinski sodelavec je začudenju smeje priznal in s tem to prvo kreganje na poti najbolj pametno — končal.

Čudno — skoro pol življenja sem se vozil po gorenjski progi in živel s temi svetlimi ljudmi, pa nikoli nisem bliže opazil, da je tudi tisti njihov prelepi pičli planinski svet še mnogokje zaležan. Sedanja doba vsestranskega skrbstva, iskanja in napredka bolj odpira take poglede. Na primer sadje. Naš kraj je moral v tem pogledu doživeti svoje dni prav revolucionarni poseg: sad pri sadu po teh fretah in bajtah, kotanjah in čelih vse gor do neznanskih višin. In to ne kako ležerno nagnano, da bi posadili zaplate, kjer lahko pridelaš tudi drugi živež, temveč zares umno-kmetovalsko: okoli domačij, ob ozarah, ob poteh, na robovih pod in nad oranjami itd. Pa kak sad! Če ni uspevala zlata reneta, je pa rodila »ta sladka« za šiberne. Koder pa je že vse odpovedalo, sta cveteli in vsipali lesnika in lesnača za sloves poceni in zdrave pijače te dežele. Manj je pri nas grmovja na poljih —

izpodrinilo ga je kakršno koli sadje. Na razgledu z gorenjskega vlaka ga je več, pa celó vmes po ravninah in senožetih, kjer bi vseeno moglo biti sadje. Zato vsaj večina Gorenjcev mošta ne mara — ga ni toliko. Naprej gori na Dovjem in celó na Planini pod Golico pa je že podoben zasad ter »ga« že spet lahko dobiš svoj bokal. Zanimiva raziskava, kdo in kdaj je v našem kraju tako pametno in skrbno zasadil to reč, da danes lahko celó redčimo.

Še bolj prijeten kot samozadovoljstvo pri ugotavljanju te rasti je bil vtis oziroma opravek na meji. Samo vljudne usluge in nobene puščobe. Pa toliko takega oporekanja o prehuđi vnemi naše carine. Sicer tudi nisva imela s seboj ničesar krivega, vendar človeku se dopade gladek tok. Sloves prstjenosti ima menda že kar od ustanovitve te dežele češka carina, ki je s svojo vehemenco na takem pregledu pred 25 leti kratko in malo razbila steklenico črničevca tudi podpisane mu.

Na Jesenicah so prevzeli vlak Avstrijci, ki menda sploh oziroma vsaj tistim, ki potujejo samo »skozi«, edino še salutirajo. Potem smo pomahali domovini in se zapeljali skozi pred šestdesetimi leti izvrtani karavanški predor, ki ga je kar okoli 8 km, ter obstali v Področci. Kdor tu prvič potuje, misli, da bo na oni strani zagledal najmanj 28 jezer. Zajame te v resnici neka tihota, ki je napram železarskemu bučanju onstran Karavank zares že kar znak pretežno letoviške Koroške. No, pa zadnje čase je na bližnjem Baškem jezeru poleti menda takó več Jeseničanov kot Avstrijcev. Pravijo, da je tista voda za kurjo polt toplejša od naših. Znanka — Rožanka, ki je vstopila v Področci, prekrasno póje našo govorico in že smo v Beljaku.

Kolikorkolikrat se voziš tod, boš na oknu — Koroška! Šele, ko te prevzame vrtoglavica vzpenjanja nad dolino do višinske postaje Malnitz pred predorom skozi Visoke Ture, se kdaj pa kdaj zares umakneš. Ampak, če že ni valjčkov in zvočnih opozoril na lepote in zanimivosti dežele, te na vsem lepem pocuka kar vlakovna snažilka češ: pogledjte no to napeľjavo in elektrarno... Da, tam gori od nekod iz nebes in menda kar skozi vlak pa doli v nedogled so speljane cevi ledeniških voda, ki se akumulirajo za znamenite avstrijske centrale. Tudi avtomobilsko cesto so prizidali iz doline gor do te postaje, kjer potem prepeljejo vozove z vlakom skozi nekoliko daljši, a mlajši predor, kot je karavanški, da lahko na drugi strani spet vzletijo po svoje.

Tam preko je potem Salzburška. Začne prej ko slej z vsestransko najvišjo letoviško, zdraviliško itd. pesmijo v Evropi: Badgastein, Hofgastein, Dorfgastein in še niz prelepih krajev kar skozi vso deželo. Skozi Avstrijo in čez Visoke Ture (oziroma spredaj in zadaj) res ni treba dremati, pa če si že tolikokrat šel to pot. Le to bi rad vedel, od česa živijo te lepe vasi visokogorskih dolin. Menda res največ od lepote. V Badgasteinih ti to že temeljito dopovedo; gre za prelepo pokrajino sicer tako trdih osnov. Ampak celo domovina plemenitega pincgauskega govoda je tam.

Ljubljana — ne, Salzburg! Po gradu sta si podobna. Ob našem prihodu je že mrak, a luč je razkošno prižgana. Spet predaja

in prevzem vlaka, uniforme se menjajo in spet samo salutirajo. Nemčija — Bavarska pride.

Do Münchena je potem natančno za pravo slovensko malico. Tako so namreč sve-

Menda kar zaščitni znak »ta lažjega« Porurja — cigara in pivo. Kake štiri take »Holzhackerje« ga neseš ko bi mignil.

tovali: vzemi s seboj, taka valuta je najboljša. Staknil sem zares imenitno suhljad, kakršno znajo zrediti, izbrati, pripraviti in vzdrževati le še redki domovi. Kar pozabil sem na bolezen oziroma na pitno zahtevnost take jedi. Valuta nekoliko dražjega piva iz jedilnega voza se je tam čez salzburško mejo samo spremenila od 7,50 avstrijskih šilingov na 75 nemških pfenigov, vendar sladkorneži neke kamelske rezerve s pivom ne smejo delati.

Tako smo pribučali v halo münchenskega kolodvora. Ko sem takrat davno prvič prispel na ta sedež vsaj druge evropske marke piva (prva je bila zmerom pilzenska), sem jo mahnil v najbližjo točilnico. Sedaj tega nisem storil, pa ne morda zaradi abstinence, temveč zaradi starosti, ki je tudi na potovanjih mnogo bolj pohlevna. Vlak je spet premaknil na minuto. Sopotnik je medtem celo reč po svoje organiziral. Predvsem je potovalno jedel, si uredil ležement in kmalu zaspal.

Dolgo sem ostal na hodniku ter gledal neznanško razsvetljavo vlemesta. Začelnjali so tudi taki prazniki, ko so trgovine dale dodatno vse v razkošni žar — belorumeno, rdeče-zeleno... Toda spomin tudi ob tej luči na tej poti je prizadet. Rad bi se ubranil, a prevzame te in tako bo, pa kdor naših bo hodil tod tudi čez tisoč let: koliko ženičk, starčkov in otrok slovenskih domov je jokalo to pot samo zato, ker so bili Slovenci, koliko Slovencev je izstopalo in končalo le 60 km od te bajne razsvetljave... Da je mogla kdaj hudoba tako vzcveteti!

Ampak tedaj se je začelo. Šele dober nastop noči in šele zjutraj ob tem času bomo na mestu. Tista malica je pokazala roge, pijače pa nobene več. Restavracijske vozove ponoči povsod odklopijo. Cigareta za cigareto so sicer nekoliko zmotile, a so slinice še bolj zažgala. Jabolko na tako pod-

lago ni nič, dva še manj, pri tretjem pa te ob taki bolezni dodatno zažeja, da se na sicer zdravilni črničevac sploh ne spomniš. Kje bo izhod iz te prizadetosti? Razgledaš se po vagonu. Polovica spi, v kupejih druge polovice pa so Turki, ki potujejo nekam s preprogami. Od kod neki so ti ljudje jemali tekočino, da so jo kar naprej predli odlivati. Pa je spet zasvetilo v münchenskem žaru: Augsburg, Nürnberg, Würzburg, Gemünden, Aschaffenburg ali kako že. In med temi napisi na nebesju jih je bila vsaj polovica za reklamo piva — Bräuerei, Bräuerei, Bräuerei... Kar bo pa bo! »Oprostite!« sem zaustavil sprevodnika, »nisem noben pijanec, temveč sladkorno bolan, pa me neznanško muči žeja...«. Že vem, že vem, poznam to reč iz ženine družine — pa je že pohitel po hodniku ter kmalu prinesel zadovoljivo mero piva. Napitnino je vljudno, a dosledno odklonil, češ da je gotovo on bolj zadovoljen, ko je mogel ustreči svojemu potniku, kot pa morda jaz, ki sem bil postrežen. Res iskrena zahvala — in spat. Menda le Frankfurt, Wiesbaden, Rudesheim, Koblenz so šli mimo, v Bonnu pa sem že spet bil na oknu ter počasi prebudil pametnega sopotnika, da ne zamudiva Kölna. Neke usluge mu s tem tako zgodaj očitvidno nisem napravil, vendar od tam naprej se drži kar vse skupaj in se ni več dosti obirati.

Porurje je tu. Samo še Düsseldorf, Duisburg, Mühlheim, Essen na naši progi, pa smo že na cilju — Dortmund. Sama industrija, sami kamini, gore premoga, šahti. Tudi zveneče industrijske postojanke Oberhausen, Gelsenkirchen, Recklingen itd. so kar na sosednji parceli. Ko je posvetil dan, so ugasnile razsvetljave in v porurskem revirju je postalo zares vse bolj — temno.

Lahko si mislite, kam je bila prva pot vsaj za podpisanega na dortmundski postaji. Že v podhodih je cel sejem. Zavila sva v prečisto, lepo strežno čakalnico, ali kakšen lokal že mora biti to, da je na kolodvoru tako svež. Toda piva zjutraj v Dortmundu ni. Kar hočemo drugega, piva ni! In ob taki reklami! Pravo razočaranje in že kar zamera, predvsem pa uganka. Polagoma razvozlaš celo zadevo ter jo razumeš. Tisti svet tam napram nam tako rekoč ničesar alkoholnega več ne pije, razen tiste vode — piva. Sploh zmerneje pije. Siceršnja izbira takih napitkov za osvežitev pa je velika. Kar poželiš, dobiš — od pokalic do mleka v neštetihih priredbah, srebrnih in zlatih nalepkah — kolikor hočeš, kadar in kjer hočeš, le tiste betve alkohola, kolikor ga je še v pivu, ob začetku dneva vsaj v javnih lokalih ni na pipi tudi v Dortmundu ne. Ob najinem prihodu — sedma, osma ura zjutraj — pa je tam začetek večinskega šiheta. Točilnice piva (vsaka pivovarna oskrbuje svoje) odprejo po vsem mestu šele okoli 11. ure.

K organizaciji potovanja spada predvsem tudi oskrba nastanitve, kar je bilo s strani partnerja rešeno z navedbo telefonske številke, ki naj jo po prihodu v Dortmund takoj pokličeš. Tak informacijski urad na postaji je prijazno posredoval in kmalu se je pojavila uniforma Hoesch-Westfallenhütte. Iz Jugoslavije! Da, že vemo, izvolita! Prijazen fant naju je zapeljal pred firmo, kjer je tik ob por-

talu tudi tak starinski tovarniški hotel. Torej rezervirano v njihnjem Gästehaus. Voznik absolutno brez čakanja na napitnino. Krilila sva po toplo opremljenih gostinskih sobah, ko je prišlo westfalsko dekle in reklo: Iz Jugoslavije? Že vemo! Če želiva kak obrok — ter pokazalo pripravljene sobi prvega reda. Nihče ni hotel nobenih imen oziroma papirjev.

Po taki nastanitvi ter čisto ob upravi podjetja sva se vseeno takoj javila na določenem naslovu za morebitni začetek programa že ta dan. Že na vhodu, kjer mora biti taka centralna služnostna postaja podjetja, in kjer se je med drugimi sukali tudi najin voznik, so naju pozorneje opredelili. Izmenjali smo cigarete ter rekli o potovanju in vremenu. Pihal je hud vzhodnik. Brez vsakih imen in papirjev sva lahko šla na določen naslov. Dr. inž. Helmut Karl je imel konferenco. Nisva bila najavljena ob tej uri, čakala bova. Toda v minuti je pribučalo vse ven in naju je sprejel zelo civilni in uglajeni mož, predstavnik takega resorja. Kako sva potovala in če sva zadovoljivo nastanjena... Videč svežost in pripravljenost prvega poverjenika najine študijske poti, da bi kar začeli s programom, sem se utrujen le vtaknil: Ali bi morda po 25 urah potovanja danes še lahko nekoliko...? »Da, da! Za danes je določen prihod, naš program steče jutri. Tako je domenjeno in pripravljeno!« Za naslednji dan sva bila naročena ob deveti uri pet minut. Ta drobna delitev časa v podjetju nekaj pomeni in se nama je dopadla, vendar petindvajset ur na poti, je 25 ur — in tisti dan Dortmunda nisem več videl.

(Dalje prihodnjič)

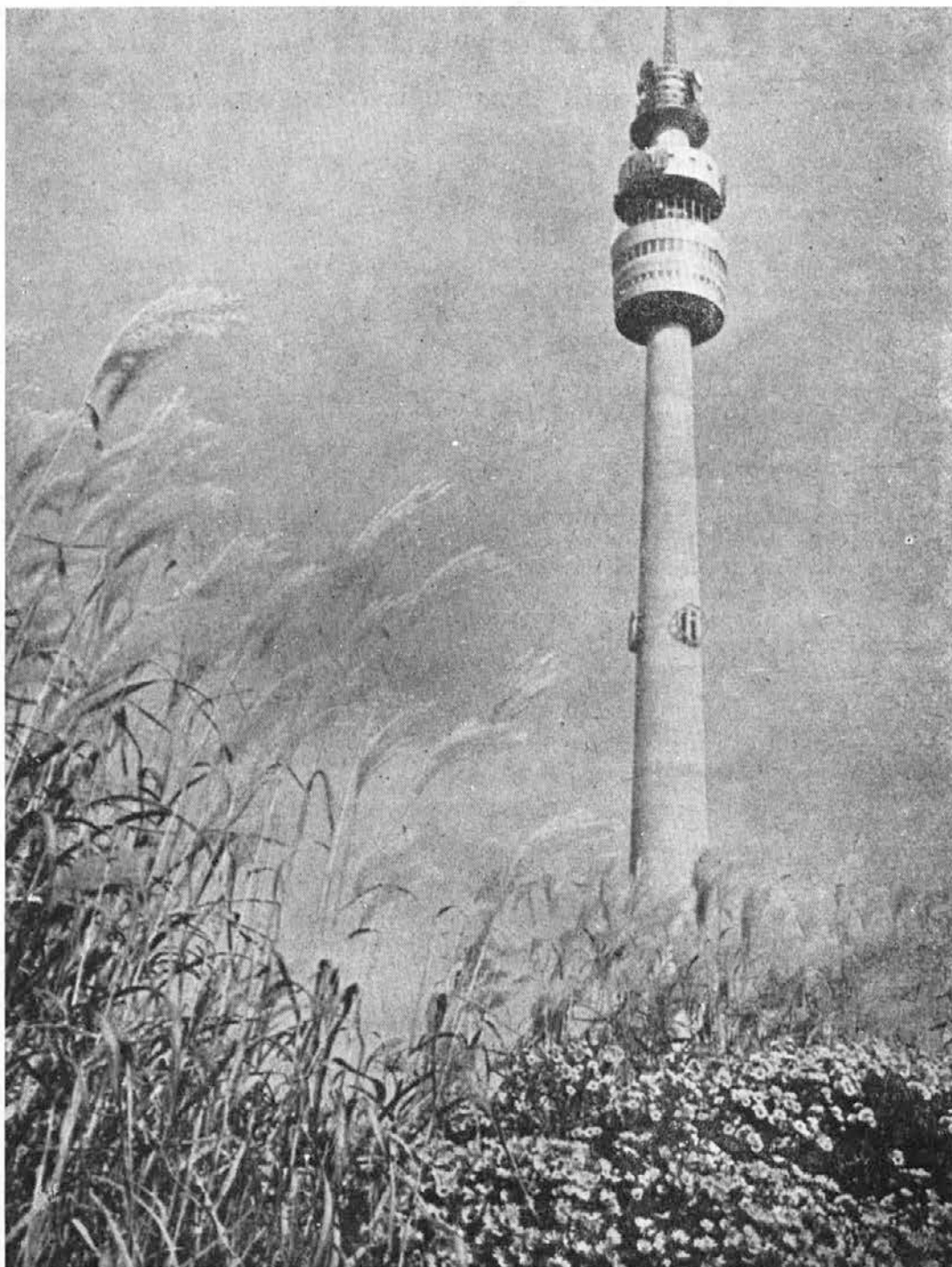
POPRAVKI

V prejšnji številki našega lista smo napravili vsaj dve zares večji napaki. Ampak to ni bila morda kakšna površnost, spregledi ali kaj, temveč popolna neinformiranost in neznanje. Pa celó na naslovnih strani! Zaradi tega to reč sedaj tu bližje opredeljujemo in se opravičujemo.

V Kotljah je gostilna

Nekako tisti večer, ko je naš list izšel, so v Kotljah spet odprli gostilno. (Človek bi mislil, kako je stvar zalegla.) Tisti »spet« (nekako po pol leta abstinence) našo takratno vest sicer nekoliko opravičuje, vendar precej veselo pa je le bilo, ko so v Kotljah v gostilni brali, da v Kotljah ni gostilne.

Ta reč je torej sedaj tam urejena. Ko so Hotuljci opustili še gostinsko obrt, je posegla vmes občina. (Škoda sicer, da gostinska postojanka ni upostavljena pri Križanu, kjer je tudi takle stoletni senčnat vrt, vendar je dobro tudi tako, kakor je.) Potreba je in zlata jama bo lahko tam, če bodo stregli z originali. Nekoč so bile v tej vasi, ki šteje menda le sedem hiš in cerkev, tri gostilne in Voranc je v »Jamnici« kar vsem trem oponesel, da bogatijo, kaj ne bi sedaj izhajala ena. Predvsem pa gre za pravo strežbo ljudstvu — turistom, izletnikom ter — če bo vse prav —

Dortmund. Razgledni stolp v Westfalen-parku visok 220 m. Na vrhu je restavracija, ki se vrti. Slika, po kateri smo napravili kliše, je seveda barvna, zato samo črno-bela skoro ni več podobna.

procesijam sprehajalcev iz železarskega mesta. Glejte, da vas ne zalotijo cisterne in vsaj v Kotljah uvedite točenje izključno pristnih moštov te dežele z imeni dobaviteljev. Na mizah pa naj bo ob takem času vsaj tudi petnajst vrst obrokov originalne pridelave in specialitete tega kraja v obojestransko korist in čast.

Imena kmečkih domačij

Tu nam je tisti Wlodygov seznam na straneh 35, 36, in 37 lista pri najboljši volji le napravil nekaj zmešnjav. Sicer smo tudi tu sami krivi: treba je na krajevne odbore ter tam dopolniti zadevo, kakor se spodobi, ampak mi smo to prepustili za pozneje takemu raziskovalcu, ki jih je zmerom več, pa smo tako nekaj imen narobe zapisali, in sicer:

— V oziroma na Lomu je Vogl Ivan p.d. Feriat;

— Domačija Hajnc Elizabete na Dolgi brdi je Obram;

— Srebot Ernest pod Tolstim vrhom je najbrž Nadolžnik v Kotljah;

— Dvornik Marija iz Podgore je vsekakor Brčnik;

— Bricl in Haber z Zelovca sta Šegovc Jože oziroma Franc;

— Muš na Brdinjah se piše Skobir Anton;

— Ramšak Anton v Trbonjah je Miklavec.

Opozorjeni smo bili tudi na naziva Trinkaus in Vobat v libeliškem kraju. Doma pravijo baje Volbart oziroma Trenjks. To pa je že taka razlaga iz korenin in s površja, ki je naš list za sedaj ne bi nadenjal.

Oprostite torej, brez neke koristi pa omenjene napake vseeno niso bile.

Šef: Ali je včeraj, potem ko sem odšel, še kdo tu sitnaril?

Tajnica: Ne, potem nobeden.

OSEBNA ZAŠČITNA SREDSTVA PRI DELU

Začasni pravilnik o upravičenosti, nabavi in uporabi

Idealna so tista delovna mesta, kjer je proces polno zavarovan že sam po sebi, da torej izvrševalcem ni treba uporabljati nobene dodatne zaščite pri delu. To naj bi bil tudi cilj oziroma naloga tehnike in njenega progressa, kar pri vseh pravih tehnikah tudi je.

Toda toliko je še delovnih potekov, kjer tehnika še ne more varovati vsega, pa so zato za čuvanje delazmožnosti človeka potrebni dodatni artikli osebne zaščitne opreme oziroma ponekod tudi gotova užitna zaščitna sredstva. Na našem področju dela — delavnost črne metalurgije — je še veliko takih varnostnih pomanjkljivosti in bodo neke še dolgo obstajale, čeprav si tehnika prizadeva ter izboljšuje stvar na vseh koncih in krajih.

Zaščitna sredstva so torej le pripomoček za varnost dela tam, kjer še ni vse iz osnove zavarovano. Pomenijo torej le podražitev dela, pa največkrat tudi dodatno obremenitev človeka pri delu. In kljub temu da je tako, so posamezne izvedbe te zaščite **nujnost in predpis** za posamezna delovna mesta.

Pri naši železarni imamo kar 80 takih različnih kosov zaščitne opreme, in sicer:

Seznam zaščitne opreme

Številčna oznaka, zaščitno sredstvo, delovno mesto oziroma svrha uporabe

1. **Azbest rokavice**
— Izpostavljenost ognju
2. **Azbest predpasniki**
— Izpostavljenost ognju

3. **Azbest gamaše**
— Izpostavljenost ognju
4. **Azbest obleke**
— Izpostavljenost ognju
5. **Azbest obleke z Alu prevleko**
— Izpostavljenost ognju
6. **Azbest pokrivalo**
— Izpostavljenost ognju
7. **Gumi škornji**
— Delo v vodi ali na trajni mokroti
8. **Gumi škornji, visoki**
— Remont-kanali, pranje vozov itd. (depo)
9. **Gumi škornji s filcem**
— Žerjavovodje na odprtem in prepihu pozimi (depo za kabino)
10. **Gumi copate**
— Posebej določena mesta (telefonska centrala itd.)
11. **Gumi podplati**
— Nevarnost električnega udara — stopnje B.
12. **Gumi rokavice**
— Nevarnost električnega udara in laboratorij
13. **Gumi rokavice, dolge**
— Kisline, lugi — skladišče in laboratorij
14. **Gumi rokavice, tanke**
— Laboratorij
15. **Gumi predpasniki**
— Trajno mokro delo
16. **Gumi halja**
— Pri hidrokometri
17. **Gumi obleka**
— Remont v vodi in podobno

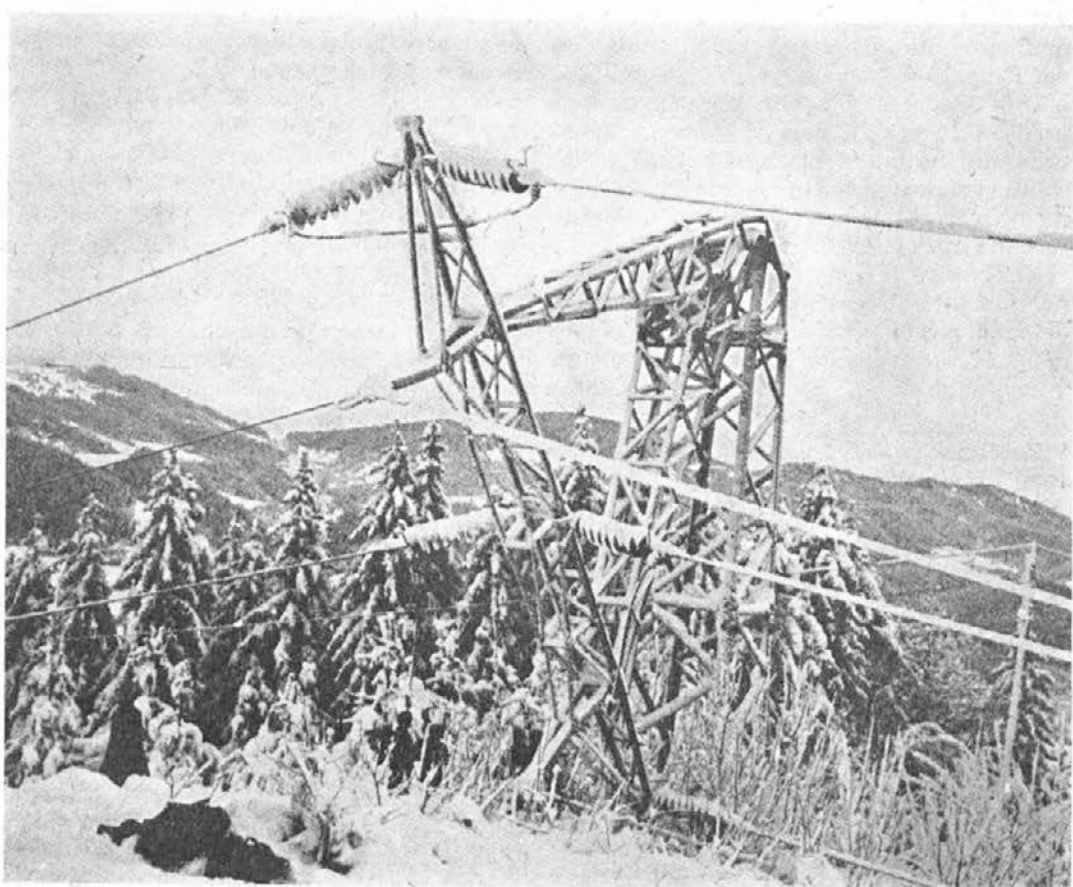
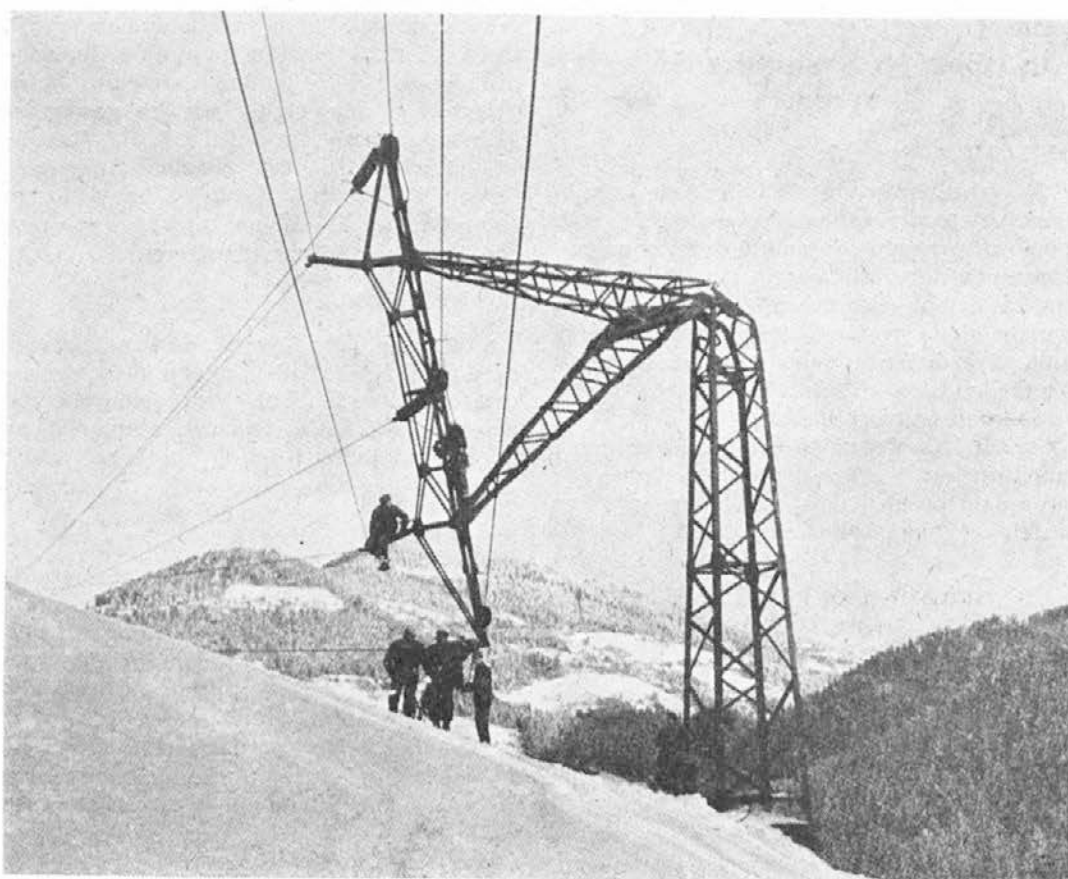
18. **Usnjeni predpasniki, dolgi**
— Na mestih večje obrabe
19. **Usnjeni predpasniki, kratki**
— Na mestih, da ne moti koraka
20. **Usnjeni ročni ščitniki**
— Ranljivi prijemi
21. **Usnjene rokavice, kratke, brez prstnikov**
— Zaščita roke
22. **Usnjene rokavice, dolge, brez prstnikov**
— Zaščita roke in lakta
23. **Usnjene rokavice na prste**
— Zaščita roke za ustrezno delo
24. **Usnjeni rokavi**
— Večja obraba — zaščita lakta
25. **Usnjene zapestnice**
— Zaščita členkov na roki
26. **Usnjeni prstniki**
— Izpostavljenost prstov
27. **Usnjene gamaše**
— Zaščita nog in meč
28. **Usnjeni podložki za kolena**
— Zaščita kaluparjev
29. **Usnjeni telovniki**
— Trajne zunanje višinske montaže pozimi
30. **Usnjene hlače**
— Izvedba za varilce
31. **Usnjena obleka**
— Izvedba za varilce
32. **Juta jadrovina rokavice**
— Pri umazanih prijemih
33. **Juta predpasniki**
— Zaščita obleke pri umazanih delih
34. **Juta obleke**
— Umazani remont
35. **Juta blazinice**
— Izvedba za zaščito kolen kaluparjev
36. **»Kobalt« zaščitna stekla**
— Proti slepeči svetlobi in žarčenju pri intenzivnih ognjih
37. **»Atenal« zaščitna stekla**
— Proti slepeči svetlobi in žarčenju pri intenzivnih ognjih
38. **Zaščitna očala, modro-zelena**
— Običajna zaščita pred žarom
39. **Pregibna očala, belo-zelena**
— Izvedba za hitro menjavo
40. **Zaščitna očala, bela**
— Zaščita pred drobnimi odletki
41. **Sončna očala**
— Proti slepiti (šoferji)
42. **Rezervna stekla za očala**
— Rezerva za vse vrste očal
43. **Zaščitna očala z žično mrežo**
— Vročina, žar, odletki
44. **Ščitniki za varilce, ročni**
— Zaščita za varilce
45. **Ušesni ščitniki**
— Trajno mrazu izpostavljena dela
46. **Antifoni**
— Izrazit ropot
47. **Prašni ščitniki**
— Pri intenzivnem prašenju
48. **Plinske maske**
— Delo na plinski atmosferi
49. **Zaščitna mreža za obraz**
— Zaščita pred vročino in odletki
50. **Kape s celuloidnim ščitom**
— Odletki (struženje)

KOTULJSKA SLATINA — RIMSKI VRELEC

To je ta zdraviliški biser koroške dežele: Iz studenca ni treba niti piti, že samo mir, koroški gozd in taka paša te ozdravijo. Enkrat prihodnjič bomo objavili načrt, ki obeta poglobiti vrednost in lepote te postojanke, in sicer na čisto svojstven način: z veliko srca in z manj cementa.

51. **Rezervni ščit s celuloidom**
— Rezerva za 50.
52. **Ženske naglavne rute**
— Vse ženske po obratih
53. **Jeklene čelade**
— Zaščita glave
54. **Rokavice, volnene**
— Mirujoča, mrazu izpostavljena roka
55. **Rokavice, podložene s krznom**
— Specialna dodelitev
56. **Rokavi iz polivinila**
— Oljnata umazanija
57. **Rokavni ščitniki, navadni**
— Proti umazaniji in obrabi
58. **Maža za roke**
— Nevarnost razjedajoče materije
59. **Krtače za roke**
— Nasedla materija
60. **Brisače za laboratorij itd.**
— Kisline, lugi
61. **Cokle, visoke**
— Na vročem elementu pri večji frekvenci
62. **Cokle, nizke**
— Pri manjši frekvenci in livarji
63. **File gamaše**
— Namesto gumi škornjev s filcem
64. **Čevlji z ojačeno kapo**
— Še v preizkušnji
65. **Čevlji z gumi podplati**
— Proti električnemu udaru — montaža
66. **Plezalne copate**
— Krovci in na plezalnih delih
67. **Dežni plašči, dolgi**
— Dežju izpostavljena delovna mesta (fizični delavci 1 na 3 leta — ostali 1 na 4 leta)
68. **Dežni plašči, kratki**
— Dežju izpostavljena delovna mesta (fizični delavci 1 na 3 leta — ostali 1 na 4 leta)
69. **Bunde, dolge**
— Trajno mirujoči na mrazu — 1 na 5 let. Pri transportnih elementih na več izmen 1 na kabino
70. **Bunde, kratke**
— Trajno mirujoči na mrazu — 1 na 5 let. Pri transportnih elementih na več izmen 1 na kabino
71. **Platneni predpasniki**
— Zaščita pred določeno obrabo
72. **Polivinil predpasniki**
— Zaščita pred maščobo, mokroto itd.
73. **Celuloidni ščit s pasom**
— Specialna dodelitev
74. **Zaščitni pasi**
— Zavarovanje pri višini
75. **Delovne obleke iz gradla**
— Po ID odobrena zaščitna obleka
76. **Delovne halje iz gradla**
— Po ID odobrena zaščitna obleka
77. **Bolniške uniforme**
— Saniteta
78. **Delovne halje, bele**
— Saniteta in socialni obrati
79. **Lasne havbe**
— Saniteta in socialni obrati
80. **Naglavni trakovi**
— Socialni obrati, prodajalke itd.

Pretekla zima je zadosti sitnarila tudi pri nas. Jambora štev. 4. in 23 daljnovoda Dravograd—Ravne sta se 6. decembra 1961 pod mokrim snegom enostavno preveč ukrivila. Sneg je verjetno zasledil tudi premalo zavarovan izračun ter še bolj pritisnil, da je bilo potem dela na pretek. Na ta način smo vseeno dobili dve lepi sliki s tolstovrških bregov. Na gornji v ozadju Zelove, ki ga nekateri celo pri nas še preobračajo v »Slovenski Selovec«, čeprav je moralo biti narobe, kajti najvišja domačija nosi ime Gruber — prej ko slej po nemškem kolonistu.

Cela ta stvar stane našo delovno skupnost nad 50 milijonov dinarjev na leto. To je vsekakor občuten znesek, zato je treba za razdeljevanje in uporabo teh reči upostaviti gotov red, to se pravi uvesti pravo

gospodarjenje z njimi. To toliko prej, ker je tendenca, da med artikle resnične zaščite pronicajo artikli splošne preskrbe, kar je finančna revizija ponovno ostro očitala tudi že nam. (Na primer na delovnem mestu, kjer so nujne in predpisane zaščitne obrazne mreže, se raje zavzemamo za do-

delitev čevljev, ki so pa artikel splošne porabe oziroma stvar nabave iz plače itd.)

No, in ta red, red pravega gospodarjenja z zaščitno opremo je pri delovni skupnosti Železarne Ravne upostavljen začasno z naslednjimi predpisi:

Upravičenost, nabava in uporaba osebnih zaščitnih sredstev

Čl. 1

V svrhu ohranitve zdravja in delazmožnosti oziroma varovanja pred nesrečami in obolenji pri delu prejema delavci na posameznih delovnih mestih opremljena, uporabna in druga osebna zaščitna sredstva v smislu člena 44 točke 6 oziroma člena 49 zakona o delovnih razmerjih ter v smislu člena 55 odst. 3 pravilnika Železarne Ravne o delovnih razmerjih.

Zaščitna sredstva se predpišejo oziroma dopolnjujejo na predlog tehniškega vodstva dela preko službe za delovno varstvo s sklepom delavskega sveta podjetja.

A. OPREMNA OSEBNA ZAŠČITNA SREDSTVA

Čl. 2

Vrsta, količina in rok trošenja osebne zaščitne opreme za posamezna delovna mesta so dokončno določena v razdelilniku, ki je sestavni del tega pravilnika.

Čl. 3

Razdelilnik osebne zaščitne opreme sestavi služba delovne varnosti vsako leto kot plan osebnih zaščitnih sredstev po predlogih obratovodstev, ki določijo tudi način uporabe in vzdrževanje osebnih zaščitnih sredstev v svojih obratih, ter ga predloži Inšpekciji dela v kontrolo, če so pravilno izpolnjeni predpisi pogoja čl. 93 splošnega pravilnika o higienskih in tehničnih varnostnih ukrepih pri delu (Uradni list FLRJ, številka 16/1947).

Kolikor se tekom leta pojavijo potrebe po dopolnitvah zaščitne opreme in nova delovna mesta oziroma za nove elemente dela, se obravnavajo analogno z določili v razdelilniku.

Čl. 4

Zaščitna sredstva, ki so predpisana s tem pravilnikom po predhodni kontroli

Inšpekcije dela in v smislu določb razdelilnika I. tč. 3 odredbe o izdatkih, izplačanih osebam v delovnem razmerju, ki se priznajo za materialne stroške gospodarskih organizacij (Uradni list FLRJ, številka 9-119/58 od 5. III. 1958), se dodeljujejo delavcem Železarne Ravne brezplačno in ostanejo last splošnega ljudskega premoženja v upravi Železarne Ravne.

Čl. 5

Predpisani kosi osebne zaščitne opreme se dodelijo takoj ob nastopu dela, delavcem na preizkušnji, upravičencem po številki 58 zakona o delovnih razmerjih pa po potrebi in na predlog obratnega vodje dela, ki odreja zaposlitev.

Čl. 6

Vsak delavec Železarne Ravne oziroma sodelavec v smislu čl. 58 zakona o delovnih razmerjih, ki je zaposlen na delovnih mestih in pri delu, kjer je predpisana uporaba osebne zaščitne opreme, je dolžan ta zaščitna sredstva redno uporabljati.

Delavec, ki bi na delovnem mestu ne uporabljal predpisanih kosov osebne zaščitne opreme, odgovarja disciplinsko in materialno.

Čl. 7

Vsak delavec je dolžan vzdrževati osebna zaščitna sredstva v dobrem stanju in odgovarja materialno, disciplinsko in kazensko za vsako škodo, ki bi nastala zaradi namerne okvare, uničenja, odtujitve ali nepazljivosti na zaščitnih sredstvih.

Nadoknada zaščitnega sredstva zaradi okvare pred dotrajanjem je mogoča le ob zapisniški ugotovitvi nekrivde, sicer gre na breme povzročitelja.

Čl. 8

Osebna zaščitna oprema po planu zaščitnih sredstev se dodeljuje iz nabavnega skladišča na nakaznice obratovodstev, ki so odgovorna za pravilno gospodarjenje z osebno zaščitno opremo, ter morajo za vse dodelitve voditi kosovni, časovni in imen-

ski seznam (razdelilnik) — kartoteko ali vpisno knjigo.

Dodatne potrebe ob povečanem staležu se avtomatsko vključijo. Na takih nakaznicah pa je treba označiti »novi stalež« in jih mora podpisati obratovodja.

Pri izrednostih, ki niso predvidene v planu, soodgovarja oziroma jih vsklaja ter zato sopodpisuje te nakaznice vodja službe delovne varnosti.

Čl. 9

Vsi kosi osebne zaščitne opreme splošne nošnje, kakor dežni plašči, razne zaščitne obleke, usnjeni predpasniki, gumijasti škornji, bunde itd. se izdajajo iz skladišča samo z vidno in trajno oznako »ŽELEZARNA RAVNE«.

Izdaja bund, dežnih plaščev, usnjenih oblek in usnjenih čevljev z ojačeno kapo in brez nje je vezana na imensko nakaznico z navedbo delovnega mesta.

Čl. 10

Obnova oziroma zamenjava osebnih zaščitnih sredstev po dotrajanju se izvrši vedno le proti vrnitvi izrabljenega ali pokvarjenega starega kosa. Upravičenost preveri obrat pred izdajo nakaznice.

Čl. 11

Zaščitna sredstva, ki se dajo popraviti, se krpajo, dopolnjujejo in čistijo v popravilnici osebnih zaščitnih sredstev, ki jo ustanovi podjetje v svojem sklopu ali pa jih pogodbeno odstopa v popravilo obrtniški ustanovi.

Čl. 12

Zaščitna sredstva, kakor ognjevarna in proti kislinam odporna obleka, usnjena obleka, gumijasta obleka, dežni plašči, gumijasti škornji, bunde itd. se uporabljajo le, kadar to zahteva narava dela in po odredbi obratovodstev.

Čl. 13

Vsa zaščitna sredstva se uporabljajo in hranijo v tovarni ter je vsako odnašanje oziroma nošenje izven tovarne nedopustno, izvemši v primerih, ko mora priza-deti opraviti naročene posle izven tovarne.

Čl. 14

V primeru notranje premestitve (iz obrata v obrat) obdrži delavec tista zaščitna sredstva, na katera je upravičen tudi v novem obratu oziroma na novem delovnem mestu, ostala sredstva odda staremu obratovodstvu.

Evidenca (kartoteka) z označenimi dodeljenimi zaščitnimi sredstvi se prenese iz starega v novi obrat.

Čl. 15

V primeru izstopa iz podjetja odda delavec vsa dodeljena zaščitna sredstva obratovodstvu oziroma plača ekvivalent neiztrošenosti.

B. UŽITNA ZAŠČITNA SREDSTVA

Čl. 16

Na vročinskih delovnih mestih (pri pečeh itd.) pripada delavcem higienska pijača (topla, lahko sladkana črna kava ali topel, lahko sladkan šipkov čaj), ki se dodeljuje po potrebi.

Udarniki planinstva

Na prelepih Naravskih tratih mentijo postaviti nov planinski dom. Na sliki je gradbeni odbor s predsednikom Janezom Gorjancem v sredi — saj kar vse poznamo. Loči pa se ta odbor po tem, ker zaseda samo pri delu. Postavili so že čudno ter tudi nekoliko nastanitveno barako, ki bo bliže omogočala pogumno gradnjo. Toda, fantje, oglejte se za vodo! Če te ni zadosti, je vsega premalo, truda pa preveč.

Čl. 17

Varilcem, kurjačem generatorjev, mini-zerjem in delavcem v kemijskem laboratoriju se dodeljuje obrok mleka.

Razdelilnik za dodelitve po gornjih čl. 16 in 17 kakor tudi kvalitetne in količinske določbe so sestavni del tega pravilnika.

Čl. 18

Higienska pijača, kava in mleko, je namenjena kot dodelitev pri delu in se ne sme nositi iz tovarne.

C. DELOVNA OBLEKA KOT ZAŠČITNO SREDSTVO

I. Splošna določila

Čl. 19

Delovna obleka (oziroma delovna halja) se na splošno ne smatra za zaščitno sredstvo, temveč bremeni vsaka taka nabava izven utemeljitve teh določb plačilni sklad.

Čl. 20

Obratovodstva so dolžna na posebej izpostavljenih, zdravju škodljivih in tudi obleko prekomerno trošečih delovnih mestih dodeljevati resnično in direktno zaščitno obleko, kakor azbestno, usnjeno, gumijasto, jutasto, žakljevinasto, prahotesno itd. oziroma posamezne kose, kar morajo predvideti v vsakoletnem planu osebnih zaščitnih sredstev.

Čl. 21

Dalje so obratovodstva dolžna dodeljevati posamezne kose osebne zaščitne opreme, kakor rokavne ščitnike, predpasnike, gamaše, kolenske ščitnike itd. za vse primere, kjer to zahteva direktna zaščita in kjer bi se izpostavljeni deli obleke bolj obrabili kakor normalno pri delu. Tudi ta kontingent morajo utemeljiti in predvideti s planom zaščitne opreme.

Čl. 22

Delovna obleka oziroma posamezni deli (bluza, hlače) ali na gotovih delovnih mestih delovna halja, ki jo odloči po ustreznosti obratovodstvo, pa se sme dodeliti kot zaščitno sredstvo samo v primerih, kjer se obleka vkljub v čl. 20 in 21 navedeni direktni zaščiti bolj obrabi kakor normalno pri delu in kjer tudi sicer varuje pred nesnago oziroma drugim nezdravim pojavom ter ima tako tudi direktno funkcijo zaščite. Delovna mesta, ki upravičujejo dodelitev delovnih oblek kot zaščitno sredstvo, so navedena v III. poglavju oziroma v priloženem razdelilniku.

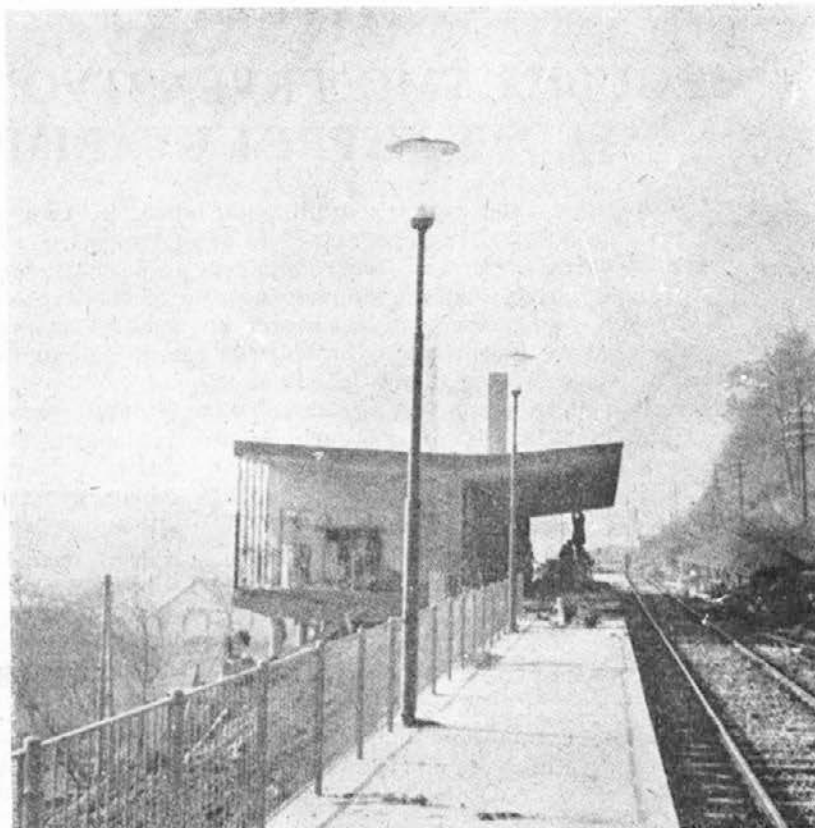
II. Odgovornost, način dodelitve in uporaba

Čl. 23

Za pravilno dodeljevanje delovnih oblek kot zaščitno sredstvo so osebno odgovorni obratovodje. V vsakem primeru nepravilnosti izdaje odgovarjajo tudi materialno.

Čl. 24

Delovna obleka kot zaščitno sredstvo se dodeljuje izključno na imenske nakaznice z navedbo delovnega mesta.

Naš novi kolodvor

Kolikor morda kdo zadnjič ni čisto verjel, da smo novo železniško postajo na Ravnah kar »obesili« na Tičlerjev breg, sedaj o tem ne bo več dvomil.

Čl. 25

Novo sprejetim delavcem se dodeli delovna obleka na upravičenih delovnih mestih šele po uspešno opravljeni enomesečni preizkusni dobi.

Čl. 26

Ob menjavi delovnega mesta obdrži delavec dodeljeno delovno obleko, če je upravičen na obleko tudi na novem delovnem mestu.

V tem primeru se prenese kartoteka v novi obrat oziroma dopolnita seznama o dodelitvi. V primeru, da delavec na novem delovnem mestu na obleko kot zaščitno sredstvo ni upravičen, jo mora vrniti ali za razliko dodelitvene dobe plačati (po obrokih).

Čl. 27

Ob izstopu iz delovnega razmerja je delavec brezpogojno dolžan delovno obleko vrniti obratovodstvu pred obračunom oziroma jo plačati za razliko dodelitvene dobe.

Čl. 28

Vsako obratovodstvo vodi točen imenski seznam dodelitve delovnih oblek, iz katerega je ob vsaki kontroli razvidno, kdo je zaščitno sredstvo prejel, kdaj in kaj.

Čl. 29

Delovne obleke kot zaščitno sredstvo se dodeljujejo za v pripadajočem razdelilniku predpisani čas. Kolikor delavec potroši, izgubi ali uniči delovno obleko, ki jo je dobil kot zaščitno sredstvo pred tem časom, ni upravičen do nadoknade in mora poravnati podjetju vrednost obleke za nedotržan čas.

Nadoknada delovne obleke zaradi okvare pred dotrajanjem je mogoča le ob zapisniški ugotovitvi nekrivde, sicer gre na breme povzročitelja.

Namerno pokvarjenje, uničenje in odpujanje delovne obleke, dodeljene kot za-

ščitno sredstvo, ima za posledico kazensko odgovornost.

Čl. 30

Delovna obleka kot zaščitno sredstvo je dodeljena samo za delovno mesto v tovarni, pa se zato uporablja in hrani samo pri delu in v tovarni ter je vsako odnašanje oziroma nošenje izven podjetja nedopustno, razen v primerih, ko mora prizadeti opraviti naročene posle izven tovarne.

Iz podjetja se lahko iznaša delovna obleka, ki je bila dodeljena kot zaščitno sredstvo, le, ko jo je treba zašiti ali oprati — to pa le v neoblečenem stanju in s prostnico obratovodstva.

Čl. 31

Delovna obleka se za upravičena mesta dodeljuje brezplačno in ostane last kolektiva.

Analogno določbi čl. 11 oskrbuje podjetje za podaljšanje življenjske dobe tudi vzdrževanje te dodelitve — pranje in krpanje, vendar največ štirinajstdnevno.

III. Upravičena delovna mesta in doba trajanja

V smislu zakonitih predpisov čl. 91 odstavkov 2 in 3 Splošnega pravilnika o higienskih in varnostnih ukrepih pri delu Uradni list FLRJ št. 16/47 ter 31. točke navodil za izvršitev uredbe o zdravstvenem nadzorstvu Uradni list št. 32/52 oziroma po določilih točke 2 Navodil k uredbi o davku od sklada za plače Uradni list FLRJ št. 29/53 objava Komisije za dajanje mnenj in pojasnil pri Državnem sekretariatu FLRJ v »Gospodarskem vestniku« št. 36 z dne 8. V. 1954 — se štejejo za higiensko tehnično zaščito tiste delovne obleke, ki jih dajo gospodarske organizacije upravičencem na delovnih mestih,

IZGUBILI SMO PRVENSTVO IN ŠE SEDAJ NAPREJ KVARIMO

Pri koroških fužinah smo v zadnjih nekaj letih zapovrstjo znižali pogostost nesreč pri delu od prej nemogoče na vsaj znosnejšo mero. Računajoč število nesreč letno na zaposlene smo bili zadnja leta že najboljši med vsemi našimi železarnami. Pa še na taki meri je bilo nesreče in škode preveč.

V lanskem letu pa je pogostost nesreč po nepotrebnem tako narastla, da smo padli na drugo mesto ter so najboljšega zasedli železarji Štor, ki skrbijo za varnost dela celó brez vsakih izpodbudnih premij itd.

Kakor da bi ta izguba ne bila dovolj, pa še letos naprej kvarimo. Februarja smo namreč napram januarju znatno poslabšali. Takole izgleda ta primerjava:

	Povprečje 1961	januar 1962	februar 1962	
skupno vse nezgode	10,1 %	8,76 %	10,0 %	nesreč letno na stalež
samo nezgode v tovarni	9,0 %	7,32 %	8,6 %	nesreč letno na stalež

Nesreče po ekonomskih enotah

Da bo informacija čim bližja, prinašamo v naslednjem še pregled števila nesreč po posameznih ekonomskih enotah za prva dva letošnja meseca, in sicer:

Ekonomska enota	Število nezgod		Pripomba
	januarja	februarja	
Talilnica	4	—	— hvalevredno poboljšali
Livarski obrati	4	5	— z ozirom na stalež še znosno
Kovačnica	3 + 1	1 + 1	— poboljšali
Valjarja	2	2	— v primeri z letom 1961 boljše
Termična obdelava	—	—	— samo tako je prav!
Mehanska obdelava	3	6 + 1	— prehuda reč
Vzmetarna	— + 1	2	— z ozirom na stalež neznosno
Energetski oddelek	—	1	— še ta po nepotrebnem
Elektro remont	—	—	— prav
Strojni remont	— + 1	—	— samo tako je prav
Gradbeni remont	—	—	— tako naprej
Promet	—	—	— odlično!
OTK, kem. laboratorij	—	—	
žarilnica	—	— + 1	— preveč
mehanična	—	1	
Špedicija	—	—	— tako je prav
Upravna služba itd.	—	—	— manjša ogroženost
Skupaj	13 + 3	19 + 3	

Kljub temu torej, da je bil februar krajši mesec, smo nasproti januarju nemogoče pokvarili. (S + so označene nezgode na potu na in z dela.)

In če citiramo še vzroke nesreč, ugotovimo, da bi moglo odpasti vsaj 80 % teh vsestransko škodljivih primerov, ko bi bila na mestu potrebna lastna previdnost pri delu. To ni obdolžitev, to je prikaz dejstva, da moremo pomankljivost nadomestiti z boljšim.

Sodelavci po ekonomskih enotah, pomagajte s pažnjo in s strokovnostjo, da zmanjšamo nesrečo in škodo ter zopet pridobimo čast skrbstva in rezultata koroških fužin v borbi proti nesrečam pri delu.

V petih mescih 105 prireditev z 9000 udeleženci

V obdobju od septembra lani do februarja je Delavska univerza priredila v okviru poljudno znanstvenega izobraževanja v devetih izobraževalnih centrih v občini (Podpeca, Črna, Žerjav, Mežica, Lokovica, Leše, Prevalje, Ravne in Kotlje) 105 predavanj in drugih prireditev. Na vseh prireditvah je bilo 8960 poslušalcev oziroma gledalcev.

Teme:

1. Vojna, mir in beograjska konferenca (z diapozitivi).
2. Človeštvo hoče mir (predavanje in filma o obisku tov. Tita v Etiopiji in ZAR).
3. Vpliv živčne neuravnovešenosti staršev na vzgojo otrok (z episkopom).
4. Skrb družbe za vzgojo otrok (z episkopom v tednu otroka).
5. Trije tehnični filmi v mesecu tehnike.
6. Človekov prijatelj atom (barvni film v mesecu tehnike).
7. Kota 905 (celovečerni film iz dni NOB).
8. Alkohol — sovražnik zdravja in družbe (z diapozitivi).
9. Kaj je novega po svetu (dia obzornik in razgovor).
10. Zdravilo — pomoč in nevarnost (z episkopom).
11. XXII. kongres KP SZ (razgovor s tov. Marijo Vilfanovo in tov. Dragom Košmrljem).
12. Vtisi z beograjske konference (novinar Bogdan Pogačnik).
13. Varnost pri delu in red na delovnem mestu (diapozitivi).
14. O komunalnih problemih (za Klub koroških študentov v Ljubljani).
15. Dia obzornik II. in III.
16. Novoletna prireditev za vaške otroke (5 barvnih filmov).
17. Pravice človeka (OZN diapozitivi).
18. Genocid (OZN diapozitivi).
19. Lepote in bogastvo našega morja (barvni diapozitivi).
20. Nacizem (diapozitivi).
21. Berlinsko vprašanje (diapozitivi).

Posamezna predavanja naročajo pri nas tudi gospodarske organizacije za svoje sodelavce, mladinske organizacije in razna društva.

V okviru Delavske univerze delujeta še dve politični šoli, opravili smo tudi štiri seminarje, od katerih je bil najvažnejši seminar za mlade predavatelje. Precej absolventov tega seminarja se že aktivno uveljavlja v svoji okolici in s tem navaja sebe in druge na nadvse koristno izvenšolsko izobraževanje. Prav tako delujejo še štirje tečajji za višjo tehnično šolo.

Naši domači sodelavci in predavatelji v tem času so bili: predsednik ObLO Ravne Ivan Hercog, podpredsednik ObLO Ravne Adolf Černek, predsednik Občinskega odbora SZDL Jože Kolmančič, tajnik Občinskega sindikalnega sveta Franc Čehovin, dr. Mirko Celcer, prof. Tone Golčer, inž. Ferdo Medl, inž. Jože Geršak, inž. Janez

kjer trošijo več oblek, kot je običajno po predpisu 2. odstavek 97. člena Splošnega pravilnika o higijensko tehniških in varnostnih ukrepih pri delu.

Čl. 33

Po tolmačenju, opozorilih in navodilih organov Sekretariata za gospodarstvo LRS in Okrajne inšpekcije dela ter po ugotovitvah na delovnih mestih upravičujejo za dodelitev delovne obleke kot zaščitno sredstvo — torej kot bremenitev na materialne stroške — so vročinska in z drugo materijo otežkočena delovna mesta Železarne Ravne, navedena v razdelilniku, ki je sestavni del tega pravilnika.

D. KONČNA DOLOČBA

Čl. 34

Osebe, ki se ne bi ravnale po predpisih tega pravilnika, bodo disciplinsko kaznovane in so odgovorne za vsako morebitno škodo, ki bi nastala v tej zvezi.

Ta pravilnik je predpis delavskega sveta Železarne Ravne v smislu čl. 46 in 346 Zakona o delovnih razmerjih, uporablja pa se od 1. januarja 1958.

Zaščitno opremo smo dolžni ohranjevati v dobrem stanju. To ni samo predpis, temveč predvsem mera pravega gospodarjenja pri posamezniku in kolektivu.

Večer domače besede in pesmi

Za Vorančev spomin

Leto je bilo zopet naokoli in domači kraj je spet ponovil spomin. Svoboda oziroma gimnazija oziroma naši pevci so priredili tak večer — za 12. obletnico Vorančeve smrti.

Toda tokrat ni bilo nič smrtnega in takega težkega, temveč same lepe reči. Še spominsko besedo smo izpustili; samo slika je bila na odru in Krivčevi fantje — oktet Svobode — so raje zapeli:

Z nobenim purgarjem
kne grem jaz tavšet
za mojo burno kajžico...

Poa pa po puoli gledat grem...

Ani pa orjejo,
ani pa sejejo...

oh, ka za no veselje je...

je valovilo z odra v najlepši govorici — koroški pesmi. Potem so naši dijaki — dekleta in fantje povedali po vrsti Mavrelovo »Prežihov Voranč«, Drabosnjakov »Prolog k igri Izgubljeni sin«, Ocvirkovo »Pesem od prevaljske družine« ter Lesičjakovo »Dokler sem ledik biv«. Pa zopet pesem vmes: Dober večer, ljubo dakle...

Ker smo kar naprej ploskali, so recitali, prebrali, povedali še Prežihovega »Petkovega Cencna« ter nekaj iz njegove »Skrivne bralnice«. Sledila je spet Lesičjakova »Je ta človek na svet rojen...«. In ker je vse tako domače vižvalo, so dodali še ono: »Sem sinoči pošto dobil... Zaključila je Bučarjeva »Tam, kjer pisana so polja...«. Kako prekrasno so jo peli!

Še prej vmes pa smo čuli tisto dolgo in za marsikoga čisto novo »spesnitev« piskroveza, ki je prvič videl »ajznpon« (iz okolice Sinče vasi na Koroškem iz prvih časov železnice), ki jo v naslednjem kar celo objavljamo, in sicer:

POTUJOČI PISKRAR

Krošnjo piskrov sem si kupu,
bom v Celovec se podau.
Tako dauč še nisem skusu,
kar sem s piskri barantau.

Krošnjo denem jaz na ramo,
hajmatšajn pod brado imam,
prav srčno poljubim mamu,
za slovo jim roko dam.

Čedro novo v usta denem,
v aržet moj mešir tobak,
palco tovsto v roče vzemem,
da boji se pes me vsak.

Grede mislim, ko po cesti
jaz prodajau bom bvago,
kuharicam koj na cesti
nemško reku bom tako:

»Kuharicen, piskrov kaufns
fir das župa noj kafé,
za tri rajniš ole hobns,
bilig ganc ferkaufi sé!«

V Sinčo ves primaham hitro,
ajznpon naprej pelja,
vina spijem eno litro,
gledat grem tħa šenteja.

Vozov veliko tam je stavo,
velci kokr kajže vsi,
od ldi je vse migljavo,
kot pri nas na jarmarci.

Al konjov pa nisem vidu,
ki pelájo te voze,
piskre skoro vse sem ščidu,
tako sem prestrašu se.

Strašna groza me obide,
ko mašina zagrči,
menu sem, da medved pride,
ko na voze vse lati.

Tudi jaz latim do vózov,
da vsi piskri zapojo,
osast pa kokr kozu
nekaj vpije za meno.

Močen piskrc čem ti dati,
tačga da na sveti ni,
pa v Celovec zapeljati
moraš me in te reči.

Tako rečem in poskočim
noter jaz pri duricah,
gor u voz jaz priti hočem,
butnem pa nazaj, o strah!

Bile so prenizke duri,
krošnja pa previsoka,
piskri moji, ubogi Juri,
zrójkali so vsi na tla.

Bože mili, moje bvago
zdrobljeno na tleh leži,
menu sem ga prodat drago,
zdaj še groša vredno ni.

Strašna jeza se me loti
na presneti ajzenpon.
Zmerjam jih: »Ste vsi faloti,
vas za škodo tožu bom!«

Moje jeze so se zbali,
ajzenpon naprej lati,
hitro v beg so se podali,
dovgo kažem še pesti.

Kaj nek bodo mamca rekli,
ko jim bom povedau vse?

Menda me ne bodo topli,
ko pobrau sem pokrove?

Lukmatija, to jaz rečem,
me nikol več ne pelja.
V Celovec tudi nečem,
velko boljši je doma.

In ko je program pošel, je prof. Tone Sušnik rekel z odra: »Lahko noč!«

PREŽIHOVE ZNAČKE

Na tistem lepem, kulturi posvečenem tekmovanju za Prežihove značke, o katerem je naš list zadosti napisal ob ustanovitvi, je bilo v šolskem letu 1961/62, na posameznih šolah nedavno razdeljenih zopet cela vrsta teh odlik, in sicer:

Osnovna šola Prevalje: 36 bronastih, 35 pat. srebrnih, 1 srebrna ter 1 častna zlata za pisatelja Ingoliča.

Osnovna šola Ravne I.: 39 bronastih, 20 pat. srebrnih, 1 srebrna ter 1 častna zlata za pisatelja Seliškarja.

Osnovna šola Ravne II.: 41 bronastih, 12 pat. srebrnih, 1 srebrna.

Osnovna šola Vuzenica: 15 bronastih in 18 pat. srebrnih.

Osnovna šola Mislinje: 16 bronastih in 21 pat. srebrnih.

Osnovna šola Šmartno: 5 bronastih in 12 pat. srebrnih.

Osnovna šola Slovenj Gradec: 36 bronastih in 12 pat. srebrnih.

Gimnazija Ravne: 8 srebrnih in 1 častna zlata za Bena Kotnika.

Udeležba oziroma pridnost čitanja sta torej kar razveseljivi.

DOBRODOŠLI!

Lansko leto je uredništvo lista »VEČER« organiziralo obisk nekdanjih naših izgnancev v Srbijo v kraje oziroma k dobrim ljudem, ki so naše v tistih hudih časih toplo sprejeli.

Čeprav stiki med prizadetimi nikoli niso prenehali, pa je postal tisti obisk prava manifestacija prisrčne povezanosti. Udeleženci ne morejo popisati, kako prisrčno so jih povsod sprejeli. Ob takih prizorih je včasih vse jokalo, pa spet vriskalo, plesalo.

In sedaj majnika enkrat vrnejo Sloveniji obisk gostitelji. Tudi na Ravne pridejo neki. Glejme, da ljudi, ki so nam bili tako dobri v hudih časih, prav tako lepo dočakamo.

ČESTITAMO!

Z najvišjega mesta so preko občine prejeli odlikovanja naslednji naši sodelavci: Cesar Pavel, Radušnik Anton in Šipek inž. Mitja — vsi Red dela II. stopnje s srebrnim vencem. Ivič Franc, Janko Ivan, Mlakar Franc, Radivojevič Božo in Žnidar Janez pa Red dela III. stopnje.

Sodelavca Gorjanc Janez in Šteharik Jakob pa sta prejela III. red odličja za vojne zasluge.

Prizadevnim in uglednim delavcem na svojih področjih k priznanjem iskreno čestitamo.

— Ali se pride sedaj domov? Da te sram ni, ura je že pol tri.

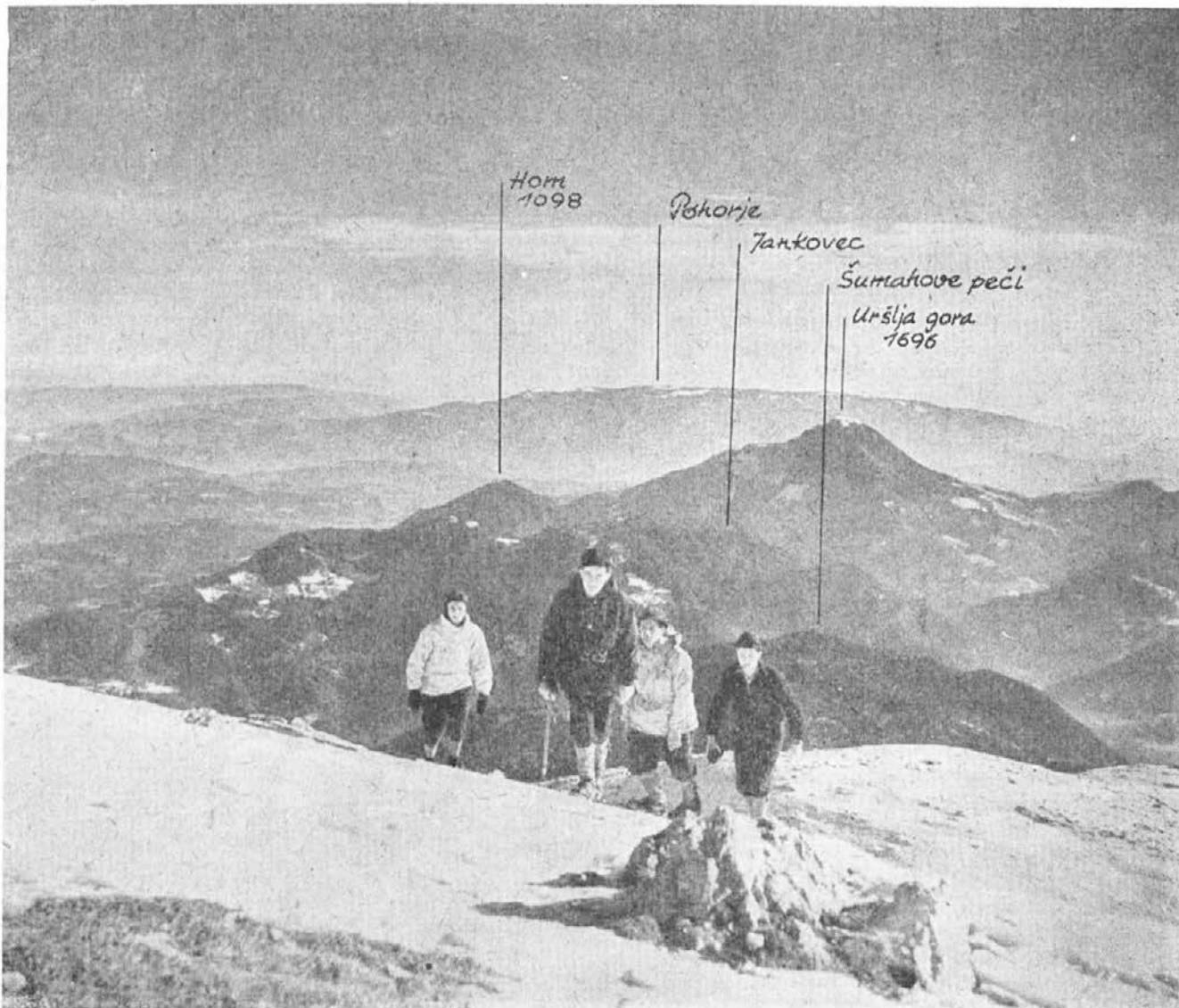
— Ali misliš, hk, da bi bila urá, hk, sedaj kaj manj, če bi bil doma?

★

Človek ne bi věrjel, koliko ljudi, ki ne vedo niti za soseda, ki stanuje poleg njh, je radovednih, kaj je na oni strani lune.

Perman, inž. Jože Rodič, prof. Janez Mrdavšič, prof. Franc Garb, prof. Zlata Kert, prof. Jože Lep, upravitelj Gustav Veber, upravitelj Boris Feldin, Djuro Haramija, Herman Lesjak, Vinko Kozler, Slavko Strmčnik, Jože Oderlap, Tine Hriberšek, Milan Pečovnik; in mladi predavatelji: Lojze Janežič, Anton Jakopič, Adi Cigler, Ferdo Kutnik, Marjana Gostenčnik, Maks Večko, Silvija Kosem, Marija Polajner.

Trudimo se, da bo program v naslednjih mesecih še bolj pester v zadovoljstvo ljudi in v korist družbe.

Na Peco

KAKO SO NAS POSEKALE ŠTORE

Misli in ukrepi pri kolektivu, ki je dosegel najboljšo varnostno stopnjo med podjetji črne metalurgije

Štorski železarji so torej prevzeli zastavo najbolj uspešnega prizadevanja proti nesrečam pri delu pri naši težki industriji, ki je pet let zapovrstjo ponosno plapolala na Ravnah.

Po meri odstotka nesreč letno na zaposlene so imeli leta 1961

	v Štorah	na Ravnah
skupno vseh nesreč	9,2 ‰	10,1 ‰
samo v tovarni	8,3 ‰	9,2 ‰

Čeprav razlika ni tako velika, a je zadostna in razumljiva, da so Štore prve; ni pa tako razumljivo, zakaj so ravenski fužinarji pokvarili.

Ponatiskujemo tako objavo iz »Štorskega železarja«, ki pove o mislih in ukrepih za delovno varstvo pri tem kolektivu:

»Borba za povečanje produktivnosti dela, izreden ter nagel razvoj ima med drugim za posledico zaposlovanje nove delovne sile, ki se v mnogih primerih prvič vključuje v novo delovno in družbeno okolje. Izredno važna naloga je, kako pristopati k novemu delavcu, saj je od načina, kako ga sprejeti in vpeljati k pravilnemu in varnemu delu, odvisno njegovo nadaljnje oblikovanje zavesti in čuta odgovornosti za naloge, s katerimi se bo vsakodnevno srečeval. Prvi vtisi so najgloblji. Po-

manjkljivosti rodijo mnogokrat težke posledice.

Nezgode pri delu so pri nas družbeno vprašanje, ki zahteva globljo skrb in sodelovanje nas vseh. Izredno pomembna vloga pripada tako pri proizvodnji kakor glede varnosti pri delu v obratih in delavnicah mojstru ali pravilneje izraženo delovodji. Prav nič ne pretiravamo, če rečemo, da je v največji meri od mojstra odvisno delovno razpoloženje in utrip kolektiva v delavnici. Važno je razumeti potrebo vsakdanjega dne, pri čemer se mora čisto spoprijeti s težavami.

Se danes prepogosto slišimo, da je v mnogih podjetjih odnos vodilnega kadra do varnosti pri delu in sploh do higiensko tehnične varnostne službe dokaj slab in to celo takrat, ko iščejo vzroke za nizko storilnost dela in s tem v zvezi za nizke osebne dohodke. Pri tem pa ne upoštevajo, da so ravno varnost pri delu, zdravstveno stanje delavcev in boljši delovni pogoji predpogoj za višjo delovno storilnost in osebno zadovoljstvo človeka, ki je najvažnejši člen v verigi proizvodnje in naš največji zaklad.

Ne bi mogli trditi, da je bilo nekoč pri nas glede tega boljše. Danes pa lahko rečemo, da smo v zadnjih letih v glavnem obračunali s takimi pogledi na tehnično varnost pri delu. Vzgojnemu delu vseh družbeno-političnih činiteljev v tovarni gre zasluga za tako pozitivno gledanje.

Pri tem pa hočemo poudariti vidno spremembo pri naših delovodjih. Danes delovodji ne zadostuje več, da delavcu preskrbi odgovarjajoče zaščitno sredstvo, temveč tudi zahteva, da ga delavec pri delu uporablja. Nič več ni

pripomb, češ toliko let smo delali, pa se ni nikomur nič pripetilo, temveč mojster takoj pouči delavce o pravilnejšem prijemu pri delu. Odpadli so ugovori, češ da tu ni potrebna ograja, ob pazljivosti delavca se ne more ničesar pripetiti, drugi ljudje pa nimajo tam kaj iskati... Pomanjkljive zaščitne naprave sproti obnavljajo brez prigovorov. Redkokdaj za analizo nezgod ni čaas. Danes ni več oportunitizma. Veča pa se tudi varnostna vzgoja in disciplina. Res je, da se od delovodij v obratu vse več zahteva, prav pa je vendar, da smo prišli do spoznanja, da mojster, ki nima posluha za higiensko tehnično varnost, ni mojster. Uspeh pa je tu! Naša železarna je bila lani najboljša slovenska železarna glede uspešnega prizadevanja za zmanjšanje nesreč pri delu. Letni procent nezgod na stalež zaposlenih je znašal za leto 1961 le 8,3‰; upoštevajoč tudi nezgode z dela in na delo pa 9,2‰. Lahko upamo, da smo glede tega tudi prvak v celotni jugoslovanski črni metalurgiji.

Franc Mežek

Ali bomo na Ravnah res dopustili, da nas pelje v šolo tako živega interesa varstva neki drugi, pa čeprav še tako prijateljski železarski kolektiv?

NA STARI ŠOLI

— Jutri bomo jemali Krištofa Kolumba in bom ob tej priložnosti obrazložil tudi takomenovano »Kolumbovo jajce«, zato naj za lažje razumevanje stvari prinese s seboj vsak po eno jajce.

— Naša mama pa nima putk, ali lahko prinesem namesto tega kaj drugega?

— No pa klobašo, bo tudi šlo!

☆

— Dedek, kaj pa so imeli ljudje prej, ko še ni bilo radio-televizije?

— Mir, ljubi moj otrok, mir so imeli!

Janez Strah:

5000 km PO EVROPI

Na strokovni ekskurziji v okviru ustanove za mednarodno izmenjavo mladine, ki jo je priredil CK Ljudske mladine Slovenije

Prišel je težko pričakovani dan — dan mojega prvega odhoda v inozemstvo. Težko je popisati občutke, ki sem jih imel, ko sem se peljal proti Mariboru, kajti pot, na katero sem šel je obetala biti nadvse zanimiva. V meglici sem videl Dunaj, München, Pariz..., pa spet Pariz, medtem pa je vlak enakomerno brzel dalje proti Vuzenici, Rušam, Mariboru. O znamenitih dunajskih muzejih, o Schönbrunnu, o münchenskem tehniškem muzeju, o Louvru itd. sem že mnogo prej vedel iz knjig, toda knjiga je pač knjiga, da bom pa vse to videl, mi je dalo mnogo misliti.

Mehanično sem si prižgal cigareto, imel sem občutek, da bom nekaj doživel, toda kaj, pa je bilo vprašanje, na katerega takrat še nisem mogel najti odgovora. Glasno govorjenje v vagonu me je prebudilo iz razmišljanja. Starejši par je sedel nasproti mene in da ne bi neprestano mislil na pot, smo se pričeli pogovarjati. Mož je bil doma nekje iz Maribora, je pa skupno s sodelavci Hidromontaže sodeloval pri gradnji naše nove valjarne. Takoj sva imela dovolj materiala za razpravljanje, predvsem o izdelavi in montaži jeklenih konstrukcij. Menda sva se ravno pogovarjala o nevarnem delu v višini in o nesrečah, ko je žvižg lokomotive zamolklo zapel v noč. Trenutek pozneje smo zaslišali škripanje zavor, ki se je takoj spremenilo v otožno ječanje jeklenih koles. Sekundo tišine, stegovanje glav skozi okna — nesreča. Pohiteli smo iz vagonov in vse vprek spraševali kaj se je zgodilo. Šel sem k lokomotivi in ostrmel. Nisem še videl kaj takega, čeprav se še dobro spominjam nekaj prizorov iz časa NOB. Nehote sem se obrnil od moža, ki je bil zvit med kolesi lokomotive in ojnico. Šel sem nazaj v vagon in tudi ostali so prišli. V enournem čakanju smo govorili o dveh možeh, ki sta se peljala z motorno žago za rezanje drv. Ropotanje benzinskega motorja ju je verjetno premotilo in zavozila sta prav na sredo proge, ko ju je zadela lokomotiva.

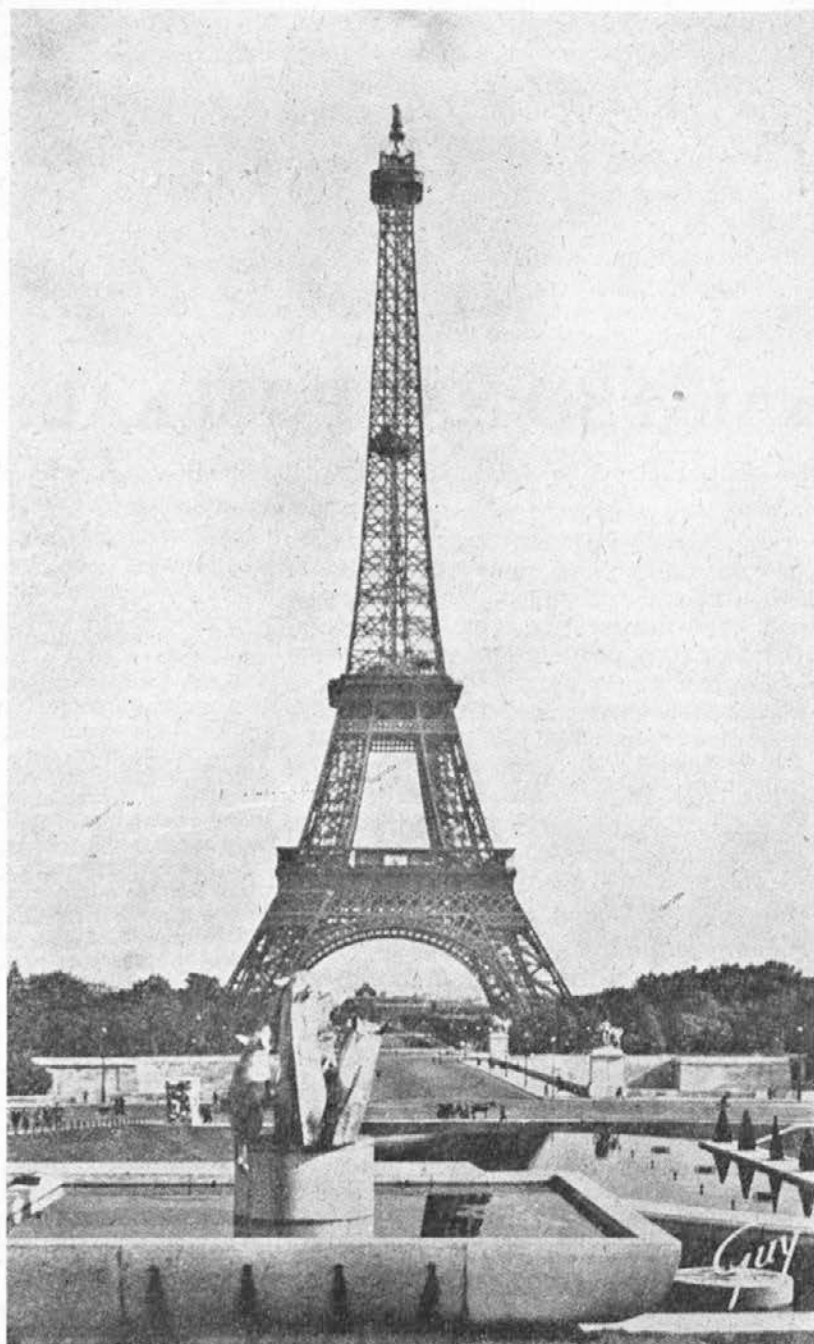
Odpeljali smo se dalje, toda nič več nisem bil tako razpoložen kot prej. Šele dobrih 50 km in že se je zgodila nesreča, kaj se lahko še vse pripeti na pet tisoč kilometrov dolgi poti, sem premišljeval.

V Mariboru ni bilo posebnosti. Na carini smo opravili formalnosti in se ob polnoči odpeljali proti Št. Ilju. Tudi avstrijska carina ni bila preveč radovedna, le po žganju so vpraševali in po cigaretah. Ker je bilo ponoči, smo bili prikrajšani za opazovanje dežele, zato smo zaspali. Prebujanje je šlo hitro, saj smo takoj zvedeli, da smo na Dunaju. Stanovali smo v športnem centru, dočim smo se hranili v študentski menzi, katera pa je skoraj na drugem koncu mesta, zato smo kar pridno uporabljali dunajski tramvaj. Avstrijska hrana je bila za naše pojme v tej menzi slaba in njihovih »specialitet« nisem in nisem mogel jesti.

Istega dne popoldne smo se z avtobusom odpeljali na ogled po mestu. Vožnja po glavnih ulicah je bila prijetna, kajti promet imajo neverjetno dobro urejen in dejstvo, da vozijo avtomobili tudi s hitrostjo nad 70 km/uro po tako prometnem mestu, nam pove vse. Ogledali smo si trgovsko četrt, vladno palačo, univerzo in ostale znamenite dunajske objekte. Ker smo videli zastavo na vladni palači, smo se zanimali, kaj naj bi to pomenilo. Povedali so nam, da visi zastava takrat, ko so govorilne ure, sicer je spuščena.

Glede študentov smo zvedeli, da jih je v Avstriji okoli 50.000, da pa je okoli 20.000 od tega tujih. Po mestu je bilo res mnogo tujcev vseh porekel in menda je le malo držav na svetu, da ne bi imele svoje študente na Dunaju.

Ogledali smo si tudi grajsko palačo z vrtom, kjer sta prebivala Marija Terezija in Franc Jožef I. Temu delu mesta pravijo Schönbrunn. V tej palači sta imela pogovore Hruščev in Kennedy, ko sta se lansko leto srečala v avstrijski prestolnici. Nas v samo palačo niso pustili, pač pa smo si ogledali vrt, ki se končuje v okroglem gričku. Imeli smo lep dan, pa smo se vzpeli na vrh, kjer stoje nekakšna vrata, podobna Slavoloku zmage v Parizu, samo da so še precej večja. Tudi na vrh vrat smo šli, kamor pelje navpično v krogu štiriinsedemdeset stopnic. To je pravzaprav nekak spomenik ves v kipih in umetniško izrezanih figurah, na vrhu pa nepremični avstrijski orel opazuje glavno mesto Avstrije. S te točke je res lep razgled in ker je bilo lepo vreme, smo videli

Eiflov stolp (315 m)

Nekako pred sedemdesetimi leti so zgradili to pariško čudest.

daleč po mestu. Na vse strani se vidijo nepregledne vrste hiš, palač in cerkva, le-teh je menda na Dunaju kar 560, če prištejemo zraven še razne kapelice. S tega stolpa se vidi tudi zaklonišče proti atomskemu prahu, katero sprejme preko 700.000 ljudi.

Šli smo mimo gradbišča, kjer gradijo podzemsko garažo za 4000 avtomobilov. Gradijo jo že štiri leta, jim je pa nujno potrebna, saj imajo v tem mestu preko milijon osebnih avtomobilov, prebivalcev pa je nekaj več kot 1,7 milijonov. Po mestu je veliko podzemnih prehodov s tekočimi stopnicami, da pešci na križiščih ne motijo prometa. Devet takih podzemnih prehodov so izkoristili še za izložbe in trgovine, notri pa vozijo tudi tramvaji.

Ogledali smo si tudi cerkev Sv. Štefana, ki je res prava zgodovinska in arhitektonska znamenitost. Cerkev je zgrajena v strogem gotskem slogu, v notranjosti pa je vsa ozvočena seveda z mikrofonom na govornem odru. Posebnost te cerkve je prav gotovo zvonik, v katerem je zvon težak 20 t. Povedali so nam, da se takrat, ko ta zvon zvoni, stolp močno odklanja na levo in desno.

Naslednji dan smo si ogledali umetniško galerijo, kjer so shranjena imponantna dela svetovnih slikarjev. Tega umetnostnega muzeja se ne da popisati niti z besedami povedati, kajti slike, freske, kipi itd. je vse tako čudovito lepo, da ljudje, ki nimamo slikarskega čuta, niti ne moremo razumeti. V tem muzeju je shranjeno precejšnje slikarsko bogastvo Evrope od leta 1500 do 1900. To smo si ogledovali več kot šest ur, pa bi si lahko še nekaj dni, če bi hoteli vse videti.

Po ogledu smo šli na veleposlaništvo, kjer smo se pogovarjali o raznih vprašanjih s področja kulture, industrije in sploh o življenju v tej deželi ter o vprašanjih, ki so nas zanimala.

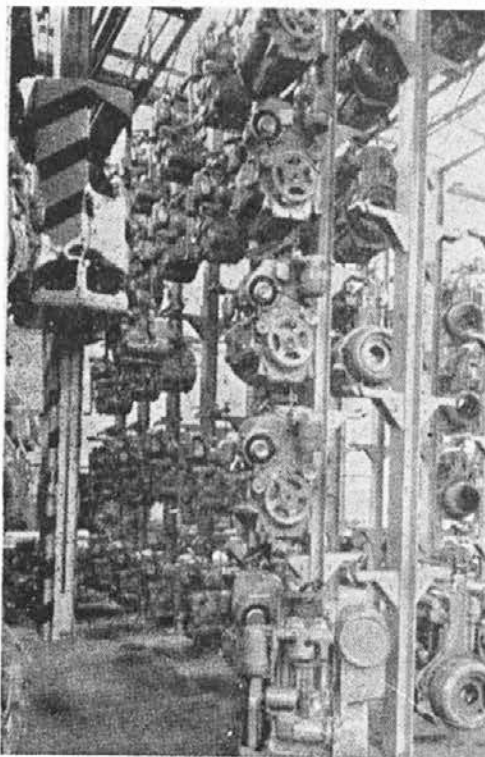
Kar težko nam je bilo, ko smo naslednji dan zapuščali Dunaj, kajti mnogo, mnogo je še zanimivega, kar si še nismo ogledali v tem zgodovinskem mestu. Pot, ki smo jo imeli pred sabo, nam tega ni dopuščala, zato smo se odpeljali mimo Linza v Salzburg. Tam smo šli skozi avstrijsko in nemško carino. Avstrijci so nas spet spraševali po »rakiji« in »šnopsu«, dočim smo pri nemških možeh prešli brez pregleda.

Še isti večer smo se pripeljali v München. Tako kot na Dunaju nas je tudi tukaj pričakal mladinski predstavnik, kajti naša skupina je bila sestavljena samo iz mladinskih aktivistov. Skoraj presenečeni smo bili nad toplim sprejemom v Nemčiji, o čemer pa ne bi mogel trditi, da je bilo tudi v Avstriji tako pristržno srečanje mladine dveh držav s tako različno notranjo ureditvijo.

Po okusni večerji smo se nastanili v udobnem internacionalnem domu, ki je opremljen s sodobno opremo. Naslednji dan smo z avtobusom ogledovali mesto. V času vojne tako porušeno mesto, je postalo moderno naselje, ki preseneča z velikimi trgovskimi hišami, raznimi objekti in daleč po svetu znani münchenski železniški postaji — Hauptbahnhof. Znamenitost Münchena je prav gotovo tudi cerkev, ki so jo zgradili pred osmimi leti v naj-

modernejšem stilu po zamisli nekega ameriškega arhitekta.

Ogled tehniškega muzeja je naredil na nas poseben vtis. Ta muzej prikazuje razvoj vseh panog industrije, rudarstva, letalstva, pomorstva itd. Če bi si hoteli ogledati ta muzej v celoti, potem bi morali imeti najmanj teden dni časa. No, kljub kratkemu sedemurnemu ogledovanju smo prehodili precej kilometrov po muzejskih dvoranah in si tudi precej ogledali. Nadvse zanimiv je bil ogled muzej-

Motorji so v skladišču kar obešeni.

skega rudnika. V podzemlju muzeja je speljan rudniški rov, v katerem se vidi vsa stara in nova tehnika rudniških naprav.

Zanimive slike še posebno ponazarjajo leseni rudarji, ki iščejo rudo z instrumenti, jo kopljejo, vozijo s čolni po kanalu, vozijo s konjsko vprego, kopljejo v črnih rudnikih, vrtajo z ogromnimi vrtnimi stroji, opažajo z najmodernejšimi jeklenimi opazi itd. Najsodobnejše odkopavanje premoga in avtomatično nalaganje na tekoči trak so znani strokovnjaki, ki so ta muzej urejevali, tako prilagoditi stvarnosti, da se človeku zdi kot da je nekje v porurskih rudnikih.

Nadalje smo šli mimo primitivnega plavža z ročnim polnjenjem, v katerega pihajo zrak z usnjenim mehonom, poleg pa že stoje Bessemerjeva hruška, SM peč in moderna elektroobložna peč. Ingoti — viliti v topilnici — gredo pod orjaško kladivo — repača, kateri je zelo podoben repaču v našem tehniškem muzeju, prav tako na vodni pogon.

Tudi razvoj obdelovalnih strojev je prav lepo prikazan ter se prične s primitivnimi strojnimi transmisijami, ki jo poganja vodna sila, konča pa se pri modernem stroju za izdelavo polžastih koles znamke PFAUTER. Druga dvorana spet prikazuje razvoj parnih kotlov, vodnih in parnih turbin, letalskih motorjev, prvi avtomobil na raketni pogon iz leta 1930. Dalje stoji kočija Ludvika II. iz leta 1878, pa spet raz-

voj smuči, koles, motociklov, ladij, letal, lokomotiv itd.

V oddelku atomskega centra smo gledali umetno povzročanje strele in njen učinek na različne predmete. V posebnih prostorih smo si ogledali razvoj zvezdoznanstva, fizike, kemije, filma, optike, uporabo magnetizma, radioindustrije, televizije, atomske fizike in steklarstva. Nadvse zanimiv je oddelek, kjer je prikazan razvoj glasbe. Prijazni mož, ki straži v tem prostoru, nam je zaigral na več kot deset različnih klavirjev prav prijetne skladbice.

Posebna privlačnost tega muzeja je prav gotovo naravna velikost vseh stvari, ki so v njem shranjene. Tako je na primer v tem muzeju nemška podmornica, ki so jo še pred 20 leti uporabljali, potem parna in električna lokomotiva, ki so jih včasih prav tako uporabljale nemške železnice.

Vsi utrujeni smo se po več kilometrov dolgi poti znašli v muzejski restavraciji, katera ima tudi muzejski stil. Proti večeru smo se oglašili še na našem konzulatu, kjer smo se razgovarjali o raznih vprašanjih, ki zanimajo obe deželi.

Naslednji dan smo se odpeljali mimo Augsburga, Günzburga v Stuttgart. Pot ni bila dolga, kajti električni vlaki z neverjetno naglico križarijo po nemških železnicah. Pokrajina med Münchenom in Stuttgartom je bila nekaj časa enolična, potem pa se je spremenila v srebrno ivje ter se je lesketala v soncu kot pravljična dežela.

Stuttgart je zelo lepo mesto in smo pozneje ugotavljali, da je to eno najlepših mest, kar smo jih videli. Takoj po prihodu smo se z avtobusom odpeljali v tovarno Mercedes-Benz. Objekti v tem mestu so samo sestavni del celotnega kombinata »Mercedes«, kajti ta se pravzaprav sestoji iz petih filial — podružnic. Podružnica, kjer smo bili, izdeluje samo motorje za potniška vozila, zaposluje pa 17.500 ljudi, dočim cela tovarna »Mercedes« daje delo 84.000 ljudem. Starejši mož, ki nas je vodil po obratih, je govoril srbohrvatski jezik in nam je rad odgovarjal na najrazličnejša vprašanja. Na mesec izdelajo kakih 12.000 osebnih avtomobilov, poleg tega pa še celo vrsto drugih vozil. Organizacija dela se mi je zdela čudovito izpopolnjena. Proizvodnja je skoraj vsa na tekočem traku, je avtomatizirana in polavtomatizirana. Zelo zanimiv je trak, kjer se obdelujejo bloki motorjev. To je cela vrsta velikih strojev, kateri delajo tudi po dvajset operacij hkrati. To je polavtomatizirana linija, ki je stala preko milijon nemških mark. Zanimali smo se tudi glede osebnih prejemkov, pa so nam povedali, da zaslužijo delavci od 3,5 do 4 DM na uro. Seveda, to je na prvi pogled kar precej, če pa pomislimo, da stane vstopnica za kino predstavo 2 DM za prvo, drugo in tretjo vrsto — najslabše — pa cela stvar ni tako rožnata.

Kar se tiče HTV imajo to službo precej dobro urejeno. Na primer odvajanje plinov, ki nastajajo pri obdelavi artiklov, kateri se obdelujejo skoraj popolnoma v olju, se jih skorajda ne vidi po obratih, ker jih s pomočjo raznih odvodnih cevi in ventilatorjev prav spretno odvajajo. Tudi tekoči trakovi, posebno tisti, pod katerimi so prehodi za ljudi, so vsi zaščiteni z mrežami. Zanimivo je tudi, da se

nikjer ne vidi ozkotračna železnica in da se ves notranji transport vrši z elektro kuli in vilicarji.

Po ogledu obratov smo videli še film o nastanku in razvoju tega tako znanega avtomobila, ki pa je danes že dobil precej hudo konkurenco. Tudi najnovejši tip osebnega avtomobila so nam pokazali. To je »Mercedes 300 SE«, kateri stane 24.000 DM, v primerjavi s ceno modernega mercedesovega avtobusa — velikega, ki pa stane 54.000 DM.

Dne 25. novembra 1961 je jugoslovanski konzulat organiziral v Stuttgartu proslavo v počastitev Dneva republike. Ker smo se ravno v tem času zadrževali v tem mestu, se je je udeležila tudi naša skupina. Proslava je bila v Lieder Halle. Po skoraj enourni zamudi, zaradi neredov, ki so jih povzročili ustaši, je uvodne besede podal jugoslovanski konzul iz Münchena. V kratkih besedah je povedal pomen proslave in poudaril, kako važno vlogo igra enotnost med Jugoslovani tudi izven Jugoslavije, saj so dogodki pred pričetkom svečanosti potrdili, da še obstojajo elementi, ki skušajo rušiti trdne vezi, katere nas vse skupaj vežejo. Nato se je pričel program, ki ga je izvedlo kulturno-umetniško društvo »Lado« iz Zagreba. V dvorani je bilo zbranih nad tri sto Jugoslovancev, ki so z zanimanjem ter ploskanjem spremljali program.

Po končani prireditvi nas je presenetila nemška policija, ki je dobesedno obkolila Lieder Halle. Precejšnje število policijskih avtomobilov in uniformiranih mož je bilo vsak čas pripravljenih, da intervenirajo, če bi se zopet pojavili neredi. Po zvočniku smo še slišali besede: »Dame in gospodje, razidite se mirno domov!« potem pa smo šli vsak svojo pot.

Popoldne smo si ogledali eno največjih zanimivosti Stuttgarta — televizijski stolp, kateri je iz posebnega armiranega betona. Ta objekt je eden največjih te vrste na

svetu, saj je visok 220 m. V sredini stolpa je dvigalo in petnajst ljudi se v eni minuti pripelje v višino 200 m, kjer je tudi velika restavracija. Zanimivo je, da je okoli restavracije železna ograja, ob kateri hodita dva stražnika z orožjem. To nas je začudilo, pa smo povprašali, čemu straža. Odgovor je bil precej enostaven: ta dva moža skušata preprečevati samomore. Pogled s stolpa z višine 200 m, naprej je še 20 m jeklene televizijske antene, je bil čudovit in ker je bilo posebno lepo vreme, smo z daljnogledi, ki so montirani na ograjo, opazovali tudi pokrajino daleč izza Stuttgarta. Povedali so nam, da se konica antene na vrhu stolpa giblje za 1,5 m sem ter tja, dočim se stolp v višini restavracije za 30 cm. Ker je pihal veter, je bila temperatura le + 10° C, pa tudi sicer se dosti ne spreminja.

Vožnja s tramvajem po stuttgartskih ulicah je dokaj prijetna. Usnjeni sedeži, amortizacija (fediranje) skoraj taka kot pri osebnih avtomobilih, ter električni grelci napravijo zelo prijetno vožnjo. Tramvajji so opremljeni z vsemi signalnimi napravami kot vsa ostala cestna vozila, kar daje občutek, da je to sestavni del motornih vozil.

Ogledali smo si tudi nogometno tekmo med reprezentanco Stuttgarta in Häutleitungom, ki se je končala z rezultatom 5:1 v korist prvih. Zanimivo je, da žoge izven igrišča pobirajo dekleta v baletnih oblekah. Prodajo cigaret, pečene koruze, bonbonov itd. za časa igre med občinstvom so tudi prevzela dekleta, oblečena v prozorne nylon trenerke, kar tudi poživljuje razburjene navijače.

Stuttgart je eno velikih nemških industrijskih središč, zato je tudi življenje v tem mestu precej drago. Prebivalcev je okoli 600.000, mesto je zelo lepo. Morda je privlačno tudi zato, ker leži na valovitem terenu — ulice se spuščajo in dvigajo, kar daje naselju poseben izgled. Tu

sem videl tudi največje samopostrežne trgovine in velike, tudi po šestnadstropne trgovske hiše — NAME s tekočimi stopnicami in zračnimi zavesami. Ne bi našteval cene raznih artiklov, vendar cena televizorja 1250 DM pove, da v tej deželi, kjer imajo precej visok življenjski in splošni standard, tudi ni ne vem kakšna Indija-Koromandija.

Ko smo naslednji dan zjutraj odšli na železniško postajo, je bila nedelja. Ulice so bile prazne, na njih prav malo prometa, iz česar sem sklepal, da meščani v veliki meri zapuščajajo mesto ter odhajajo na deželo in planine na oddih.

Pot do Heidelberga je bila kratka, saj smo po treh urah že stali v najstarejšem univerzitetnem centru Nemčije. To mesto je zelo staro in le malo je objektov, ki so bili zgrajeni v novejši dobi. Heidelberg v času vojne ni bil porušen, le most čez Neckar so Nemci sami porušili. Po vojni so ga tako spretno v prvotnem slogu obnovili, da skoraj ni opaziti razlike med starim in novim delom mostu.

Najstarejše univerzitetno poslopje je bilo zgrajeno v 13. stoletju, a je leta 1600 popolnoma pogorelo. Takoj po katastrofi — takrat je pogorelo celo mesto, požar ni uničil samo hiše, ki je danes hotel Ritter, mestne cerkve in gradu na gričku — so jo obnovili, zraven pa pozneje sezidali še eno univerzo. Ostale univerze so izven mesta, ker v mestu samem ni prostora, kar pričajo tudi ozke ulice. V Heidelbergu študira okoli 10.000 študentov. Tu so ohranili še stari špartanski način kaznovanja študentov, če ponoči popivajo in se pretepajo. Takšne grešnike zaprejo v celico s cementnimi tli, za razsvetljavo pa jim služijo samo voščene sveče.

Mesto samo je zanimivo, kar dokazujejo tudi številni turisti, katerih je iz leta v leto več. Če bi primerjali Heidelberg z našimi mesti, se ne bi prav nič zmotili v primerjavi s staro Ljubljano. Tudi pot na ljubljanski grad je slična oni v Heidelbergu, ki prav tako pelje v na pol porušeni heidelbergški grad, kateri je samo deloma uporaben za razne prireditve, kajti v njem se nahaja velika, v posebnem slogu grajena dvorana.

Prava posebnost tega mesta sta prav gotovo dve študentski menzi. Ena — v njej smo tudi kosili, se imenuje »Pri rdečem volu«. Zunanji izgled priča, da se tisti ni prav nič zmotil, ki je tej hiši dal tako ime. Notranjost hiše nas je presenetila z vsemogočimi stvarmi. Pravzaprav bi lahko temu rekli muzej denarja — videl sem tudi šest jugoslovanskih stotakov-znamk, slik, rogov raznih živali, posode, študentskih kap, kipov, vaz itd. Tako zgodovinsko opremljene sobe nismo našli pozneje niti v pariškem Louvru.

Ni nam čas dovoljeval, da bi si vse podrobno ogledali, zato smo se odpeljali mimo Darmstadta v Frankfurt, kjer smo se zadržali samo toliko časa, da smo si ogledali mesto. Mesto šteje okoli milijon prebivalcev in je pravcato mesto bank in mestnega kapitala. Štiri velike banke, od katerih so tri privatne in ena državna, ter okoli 20 manjših bank združuje skoraj ves nemški kapital. Tukaj je tudi centrala nemške borze.

Ogledali smo si frankfurtsko katedralo, zgrajeno v 13. stoletju, kjer so kronali

Sportniki-nogometarji iz Gane so si tedaj ogledali tudi okolico. Slika z Rimskega vrelca s predsednikom upravnega odbora Železarne Ravne Ivanom Zunkom ter tolmačem Repotočnikom; za najmlajši spomin sta morala pristopiti še Marchiottijeva fanta.

23 nemških cesarjev. Obredi pri kronanju so bili nadvse zanimivi. Po končanem kronanju in ceremonijah v cerkvi je odšel cesar s spremstvom v mestno hišo, katera stoji nasproti cerkve, loči jo samo trg z vodnjakom. Medtem ko so vladarji proslavljali v mestni hiši, so ostalim dovolili zabavo na trgu. Iz vodnjaka je ob takih prilikah teklo vino. (Hudimana! — vzklik uredništva.)

V Frankfurtu je tudi neodvisen računski center, ki kontrolira vsa ministrstva Zvezne republike Nemčije. Centrala kontrolira nad 55 milijard DM in je podrejena samo parlamentu.

Ogledali smo si še rojstno hišo Goetheja, katera je bila sicer med vojno porušena, a so jo pozneje prav spretno obnovili, nato pa smo se z vlakom odpeljali dalje.

Pot nas je vodila mimo Mainza, Ko-

blenza, Bonna v Kölnu. V Kölnu je prvičkrat na našem potovanju pričelo deževati, toda to nas ni motilo, saj smo imeli na programu ogled znane tovarne Deutz, katere licenco ima mariborska tovarna TAM. V imenu tovarne nas je prav lepo sprejel starejši možakar ter nam povedal, da so veseli, ker smo jih obiskali iz Jugoslavije. Da bi nas o prijaznosti še bolj prepričal, nam je odkrito povedal, da nas ne bi sprejeli, če pri njih ne bi bili zaželeni. Pri tem se mi je nehote vrnila misel, da je vmes tudi trgovina, o čemer sem se pozneje tudi prepričal, ko so govorili o popularizaciji svoje tovarne.

Deutz je ena najstarejših tovarn motorjev na svetu, saj ima že kar lepo tradicijo, zgrajena je bila namreč leta 1864. Nikola Ovguspott je leta 1860 odkril štiritaktni motor in v Kölnu je bil postavljen prvi kamen zgradbe, kjer so pričeli izdelovati motorje.

Tovarna zaposluje 30.000 delavcev, letno pa imajo 1,4 milijarde DM proizvodnje. Tako kot večina nemških tovarn, se tudi ta sestoji iz filial s skupno površino 1,3 milijonov m². V Kölnu je središče in centrala tovarne. Izdelujejo pa predvsem ladijske motorje in prometna vozila. Mož, ki nas je vodil, nam je povedal, da so v letu 1960 izdelali 18.000 motorjev s 4,5 milijonov KS ter da so največji proizvajalci Dieslovih motorjev v Evropi.

Kakor samo naselje Köln, tako je bila tudi tovarna Deutz v času vojne popolnoma porušena. Po dveh letih odstranjevanja ruševin so zgradili moderno tovarno, ki danes izvaža preko 38% proizvodnje. Poleg ladijskih motorjev in cestno-prometnih vozil izdelujejo in prodajajo v tujino še Dieslove lokomotive za brzovlake, specialne železniške vagoni, rudniške lokomotive, tramvaje, kompletne objekte za proizvodnjo — železarn, zračne turbine, motorje za helikopterje, kompletni program za gasilce, omnibuse z zračnimi amortizerji, imajo pa tudi najmočnejšo proizvodnjo traktorjev v Evropi.

Livarna izdeluje dokaj komplicirane ulitke, sicer je pa zelo podobna naši. Zanimivo je to, da imajo predvsem manjše livarske okvire, ulite iz aluminija, izpraznjujejo pa jih na tekočem traku.

Presenetil me je ogromen peskomet, ki ga uporabljajo pri nabijanju peska za izdelavo velikih blokov ladijskih motorjev. Delavec, ki opravlja delo s tem strojem, se vozi na posebnem sedežu, montiranem na glavi peskometu. Ko smo se zanimali glede osebnih dohodkov delavcev v tem obratu, delovni pogoji so slabši kakor v naši livarni, so nam povedali, da delajo vsi na akord ter da zaslužijo včasih tudi do 5,5 DM na uro.

Tovarna ima težave z delovno silo, katere jim zelo primanjkuje, predvsem pa strokovne moči. V oddelku, kjer preizkušajo motorje, so nam pokazali moža, verjetno mojstra, in povedali, da lahko oddelek zaprejo, če imenovanega sodelavca izgube.

Oddelke imajo razporejene po izdelavi in sličnosti predmetov. Tako delajo v enem oddelku samo osi in gredi, v drugem obdelujejo bloke motorjev in črpalk, obdelujejo zobnike in polže, brusijo le-

žajna mesta osi in gredi, montirajo itd. Tako razporeditev jim seveda olajša in zmanjša notranji transport in občutno zvišuje proizvodnost. V posebnem oddelku so nam pokazali kaljenje gredi na indukcijskem stroju, katerega so si sami konstruirali.

Zanimivo imajo urejeno skladišče manjših motorjev. V prostoru je vse polno jeklenih stebrov, na katerih so motorji kar obešeni. Poseben, šaržirnemu žerjavu podoben stroj spretno manevrira po skladišču in obeša ter razporeja motorje.

V tovarni je izreden red. Vsi prehodi so vidno označeni, vsi tekoči trakovi zavarovani z mrežami, namreč ti v veliki meri potujejo pod stropom, notranji transport pa se izključno vrši s prevoznimi sredstvi na gumijasta kolesa.

Zanimal sem se glede nesreč, pa so mi povedali, da jih je zelo malo in še to samo lažjih, sicer pa sam pogled po obratih, razen livarne, kaže, da imajo HTV službo dobro urejeno.

Ko smo si ogledali centralo, so nas odpeljali z naj sodobnejšim Deutzovim avtobusom v filialo Humboldt-Deutz. V tej podružnici izdelujejo goseničarje in traktorje, podobne našim »zadrugarjem«. V tem obratu smo videli najmodernejše hale za izdelavo traktorjev na tekočem traku. Ta obrat se pravzaprav sestoji iz treh delov: v prvem so avtomati, v drugem stiskalnice in v tretjem montaža. Celotna izdelava je na tekočem traku in vsakih osem minut zapusti halo po en traktor.

V tem obratu sem videl tudi največji žerjav razpetine 50 metrov. Po končanem ogledu tudi tega obrata, so nam na račun tovarne priredili kosilo, ki se je spremenilo skoraj v pravi banket. Po obedu smo se ob vrčku piva še zanimali za razna vprašanja, kako je z delavci, v kakšnih pogojih žive, kako imajo urejeno socialno zavarovanje, kako je z upokojitvijo itd., potem pa smo se razšli.

Posebna znamenitost Kölna je kölnska katedrala, katero so gradili natanko 600 let, in sicer od leta 1230 do leta 1880. Zgrajena je v tipičnem gotskem slogu. Med vojno je bila le malo poškodovana, čeprav je bilo 90 odstotkov Kölna popolnoma porušenega. Okrasna okna katedrale in vse ostalo bogastvo, glavni oltar je iz čistega zlata, so v času vojne shranili v podzemlje in današnja podoba cerkve skoraj da ne kaže vojnega pustošenja. Edini spomin na vojna leta je atomski bunker v sami cerkvi. Posebnost cerkve pa so prav gotovo cerkvene orgle, ki dajejo čudovito lepo glasbo zaradi akustičnosti notranje oblike cerkve — kot da bi igral jazz.

Naslednji dan smo se odpeljali v Bonn, kjer smo imeli sestanek z birojem za mednarodno izmenjavo mladine. Uslužbenci so znali srbo-hrvatski jezik in tako smo neposredno sodelovali vsi pri razgovorih. Bili so prijazni in smo izkoristili priložnost, da bolj natanko spoznamo nemško Zvezno republiko. Med drugim so nam povedali, da tisti del nemškega naroda, ki je okusil grozote zadnje vojne, ni tako slab, kot ga mi mnogokrat smatramo, da pa ostali del, predvsem pa mladina, pozna Hitlerja samo kot Nemca, ki je gradil avtoceste, tovarne in industrijo. To je

Pocenitev

V celotnem življenjskem dogajanju je seveda najbolj nujno in važno to, kaj kdo stori oziroma za več izdelkov in za cenejše izdelke, za več pridelkov in cenejše pridelke, za boljše in cenejše vsakršno storitev. Racionalnejša storitev in pocenitev namreč nikoli ne prideta od nekod drugod in sami od sebe, ampak ju moramo na svojem področju pač sami upostaviti. Vsako delovno mesto je tu mera.

No in jugoslovanske železarnice so leta 1961 znižale ceno jekla za 15%. To so mogle napraviti vsekakor ob gospodarniški izdelavi itd. Ker je jeklo mera standarda ter je s tem popustila draginjska napetost po vsem gospodarskem ožilju za svoje milijarde, smo pričakovali rezultirajoče postopno zniževanje cen na vsej fronti. To se pa zaenkrat še ni zgodilo, temveč obstaja nasprotna tendenca.

Kolikor je pri tem še potrebna izravnava s stanjem na občem mednarodnem gospodarskem poprišču (saj ves ta čas tudi dohodki pronicajo navzgor), je svoja stvar in se rešuje državno. Toda čisto tako ležerno se le ne smemo razbremeniti in zanašati na svojih dolžnostih. Država nima nekkih ločenih oplankanih eksperimentalnih delavnic, njiv, trgovin, gostiln in salonov, temveč smo vsi skupaj komuna, okraj, republika in država, zato so vsi taki plusi in minusi odvisni od pozitivnih vnmov oziroma lenobe nezainteresiranosti slehernega državljanca.

Sem spada torej vprašanje, kaj so storili po proizvodnih kolektivih, kaj sta storili trgovska in gostinska mreža itd. za znižanje cen. Koliko potov so v to svrhu napravili, koliko konferenc so imeli, koliko neprespanih noči za ta plus in kaj so končno ukrenili, da bi izboljšali — pocenili funkcijo. Ni to tak ukrep, če greš na primer s potnim nalogo po državi, da zbereš jedilne liste oziroma cenike ter potem v Krompirjevi vasi postaviš porcijo krompirja na 70 din, zato ker stane toliko v hotelu Majestic v Beogradu. Taka skrb tudi ni, če ob sicer istih cenah zmanjšaš oziroma poenostaviš obroke abonentom, temveč bi bil mnogo bolj nujen in koristen ukrep, če bi dotični šel od kmeta do kmeta ter zaključil cenen pridelek krompirja in pitancev za boljše in cenejšo strežbo abonentom itd.

Tak pozitivni ukrep dalje tudi ni, če »zaradi poenostavljanja in izboljšanja« zdražiš morda neke grajzlerije ter monopoliziraš kakšno obrtno vejo, potem pa ob vsem tistem »poenostavljenju« vsaj ničesar ne poceniš, da že ne rečemo narobe.

Iz nič truda za pocenitev torej pocenitev ne more rezultirati, zato je tudi ni. Vse take v tem smislu prazne, pa če še tako utrudljive operacije ter mrtvi tek zanašanja naj torej čim prej nadomesti živa spodbuda za boljše in cenejše delo na vseh delovnih mestih vsak dan in vsak trenutek, pa bo naslov tu.

predvsem posledica, ker se v nemških učnih knjigah vse premalo piše o pustošenju, ki ga je ta nori mož naredil svetu.

Popoldne so nam dovolili, da smo si ogledali parlament. Stalni uslužbenec nas je peljal v dvorano, kjer zasedajo člani parlamenta.

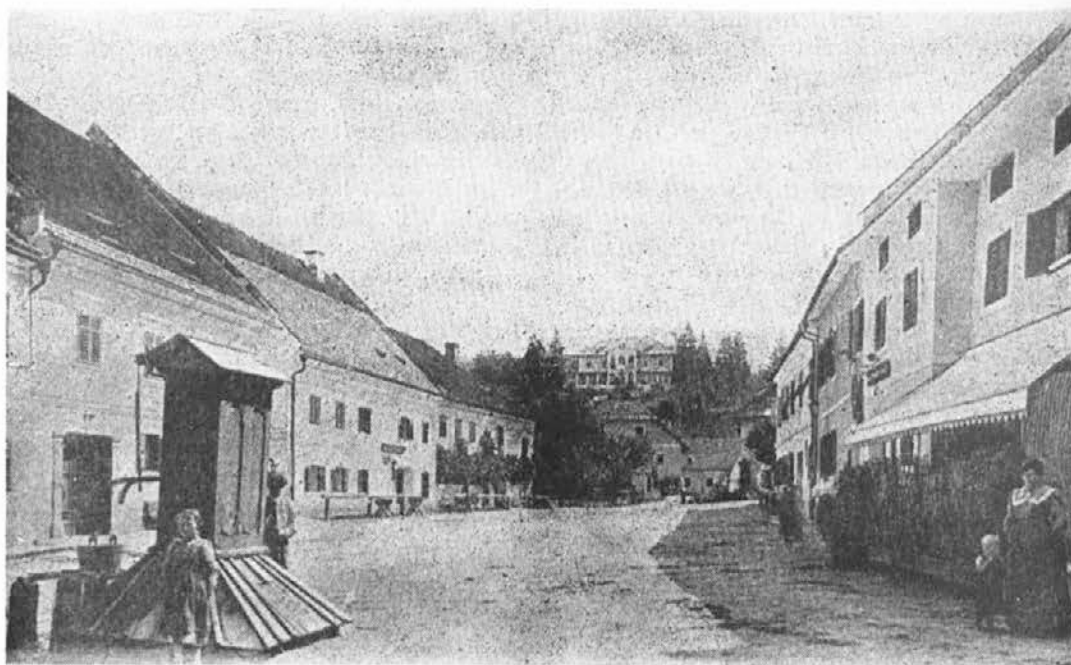
Obrazložil nam je način in princip zasedanja, katerih se morajo držati vsi navzoči. Zasedanjem lahko prisostvuje vsak državljan, seveda samo na prostoru, ki je za to določen.

Ker nam je ostalo še nekaj ur do odhoda vlaka, smo si ogledali tudi mesto. V primerjavi z ostalimi nemškimi mesti je Bonn prilično majhen, je pa še vseeno tako velik kot naša Ljubljana, samo tako lep ni. Ker v tem mestu ni industrije, tudi vojna ni povzročila kakšne občutne škode. Zaradi tega je tudi izgled mesta starinski, seveda če izvememo nekaj modernih trgovinskih večnadstropnih hiš, v katerih se dobi praktično vse. Tudi restavracija je kar v hiši, tako da kupci lahko tudi obedujejo kar med nakupovanjem blaga. Da se ljudje preveč ne utrujajo, imajo v vsa nadstropja speljane tekoče stopnice in dvigala.

Proti večeru 28. novembra smo se odpeljali iz Bonna mimo Bad-Godesberga, Anderacha, Koblenza, Pilsenera, Wengerohroha, Metza v Pariz, kamor smo prispeli naslednji dan zjutraj.

Ko smo izstopili na enem izmed pariških kolodvorov, menda jih je sedem po številu, smo z žalostjo ugotovili, da vodiča, kateri bi nas odpeljal v že naprej dogovorjeni stan, ni bilo nikjer. Znašli smo se v težki situaciji, saj nihče izmed nas ni znal toliko francoski, da bi lahko povprašal, kako pridemo do tiste ulice petmilijonskega mesta, v kateri naj bi stanovali. Še sam ne vem dobro, kako smo po mnogih hodnikih podzemne železnice, voznje z metro in precejšnje hoje po pariških ulicah prišli na pravo mesto. Sicer pa naj poudarim, da smo imeli v začetku bivanja v Franciji kar precejšnjo srečo, kajti ravno tisti dan, ko smo prekorčili nemško-francosko mejo, so francoski železničarji prenehali stavkati, tako da smo se v dobrih desetih urah brez večjih zastojev pripeljali iz Bonna v prestolnico Francije.

Ne bi rad opisoval kraja, kjer so nas nastanili, toda tisti del Pariza na P^{te} De Vanves je vse kaj drugega kot Pariz, kar kršnega pričakuje tisti, ki tam še nikoli ni bil. Po krajšem odmoru napore voznje so nas odpeljali z velikim avtobusom po pariških ulicah z namenom, da nam pokažejo nekatere znamenitosti mesta. Med voznjo smo se ustavili v enem izmed pariških lokalov ter se ob črni kavi pogovarjali o pariških študentih, o Parizu samem, o življenju v njem in sploh o živ-

Guštanj okoli leta 1890 — glavni trg. Voda je še kar na javni pipi, sicer se trg ni spremenil, le Javornik je bil v bujnejšem zelenju na obe strani. Glejmo z urbanisti, da to lepoto posebnost očuvamo.

ljenju v Franciji. Povedali so nam, da ima Pariz brez predmestja okoli 5 milijonov prebivalcev, da je v njem preko dva milijona osebnih avtomobilov ter da študira v Parizu sto tisoč študentov, od katerih je samo 20.000 Francozov, da pa so ostali iz vseh koncev sveta. Seveda smo se zanimali tudi za življenjske razmere delavcev in dobili sledečo sliko: delovni čas je pri njih deset ur na dan, in to od 7. do 12. ure in od 13. do 18. ure, s tem, da je sobota prost dan. Dober delavec v tovarni Renold prejema do tisoč novih frankov osebnih dohodkov, povprečni inženir 1300 do 1700, strokovnjaki tudi do 4000, medtem ko pismonoša v Parizu okoli 420. Če primerjamo osebne dohodke francoskih delavcev s prejemki nemških delavcev ter primerjamo življenjske stroške enih in drugih, potem lahko ugotovimo, da imajo Nemci precej boljši standard kot Francozi.

Pot po pariških ulicah nas je vodila mimo Luksemburške palače, univerze, stare nad 1000 let, nato pa smo se peljali ob Seini. Ustavili smo se v 16. aveniji, to je v tistem delu Pariza, kjer žive predvsem francoski bogataši. V tem delu mesta je življenje Parižanov najdražje, o čemer pričajo tudi cene artiklov po izložbah.

Promet okoli Slavoloka zmage je zelo živahen, za naše pojme obupen. Peljali smo se po znani Elizejski poljani, ki končuje pri Slavoloku zmage, toda dejstvo, da smo na dolžini enega kilometra voznje rabili skoraj eno uro, nam pove, da francoski promet še zdaleč ni tako urejen kot avstrijski ali nemški. Cestni promet Pa-

riza bi lahko primerjali s kolono mravelj, ko se selijo iz enega mravlišča v drugo.

Povedal bi samo nekaj dogodivščin s te ogledne voznje. Ko sem gledal skozi okno avtobusa, sem videl deklet, ki vozi avto, istočasno pa si čisti in lakira nohte, druga bere časopis in tretja prižge desni smerokaz, medtem ko zavije na levo.

Kot sem že omenil, je bil avtobus, v katerem smo se vozili, precej velik, saj je imel vgrajenih okoli 60 sedežev, toda šoferja ni motilo, če je moral voziti v stranskih ulicah po trotoarju, ni motilo Parižanov, če so se morali umikati pred njim v hišne veže. Francoski šoferji so dokaj hladnokrvni in prav noben se ni jezil, ko smo obračali na majhnem križišču in ob tej priliki za nekaj časa ustavili sto in sto avtomobilov. Vsi so morali čakati dobrih deset minut, da smo le s težavo spremenili smer in se odpeljali nazaj. Že se je skoraj delal mrak, ko smo obstali pod gričkom, imenovanim Montmartre. Ne vem izvora imena, vendar bi vzpetino lahko imenovali griček slikarjev, kajti deset in deset fantov in deklet, mož in žena hiti po nekakšnem trgu ter išče zaslugek s slikanjem portretov. S tega mesta je bil tudi lep razgled na Pariz, kajti že so se prižigale luči in težko nam je bilo, ko smo morali dalje. Zopet smo se znašli na Elizejskih poljanah in pogled na ta del v noči je bil čudovito lep in prav nam je bilo, da smo se kot polži pomikali dalje, saj smo si hoteli sliko čim bolj vtisniti v spomin.

Drugi dan smo si ogledali eno največjih znamenitosti Pariza, to je Eifflov stolp, ki je bil dograjen v letu 1889. Konstrukcija tega ogromnega objekta je iz jeklene kovičene konstrukcije in teška 7000 ton.

(Dalje prihodnjič)

Strošek za »Koroški fužinar«

V smislu zakona o tisku objavljamo stroške za zadnjo dvojno številko našega lista, in sicer:

— Mariborska tiskarna — tisk in odprema	468.300 din
— Mariborska tiskarna — klišeji	96.800 din
— Honorarji za slikovne in tekstne prispevke	26.700 din

Skupaj 591.800 din

Tisk se torej še vseeno ni pocenil, temveč smo le zmanjšali obseg zadnje dvojne številke.

Izdaja: upravni odbor Zelezarne Ravne — Urejuje uredniški odbor — Tisk: Mariborska tiskarna v Mariboru — Odgovorni urednik: Avgust Kuhar

Redakcija te številke je bila zaključena 14. marca 1962.